

REPUBLIKA SLOVENIJA

STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

www.stat.si

Medkulturni dialog v Sloveniji

Ljubljana, januar 2009

PREDGOVOR

MEDKULTURNI DIALOG JE TEMELJNA VREDNOTA EU

Leto 2008 je bilo v Evropski uniji razglašeno za leto medkulturnega dialoga, z namenom, da bi Evropejci okrepili zavest o skupni identiteti. To zamisel je prvič predstavil Ján Figel¹, evropski komisar za izobraževanje, usposabljanje, kulturo in mladino, pred Evropskim parlamentom septembra 2004 in mnogi so jo uresničevali že pred letom 2008, to leto pa je prebivalce EU obogatilo z mnogimi novimi dognanji, do katerih so privedli posebni in raznovrstni projekti ter drugi programi in akcije Skupnosti, izpeljani prav s tem namenom. Osrednja pozornost v omenjenih dejavnostih je bila namenjena kulturi, izobraževanju, mladini, verstvom, manjšinam, migracijam, večjezikovnosti, medijem in delovnemu okolju.

V letu 2008, evropskem letu medkulturnega dialoga, ki ustvarja zavest o skupni identiteti, sta bila torej pomen in vloga kulture v procesu evropskega povezovanja poudarjena kot izhodišči, ki ju ne moremo prezreti. Dogajanja na kulturnem in sorodnih področjih so bila zato v tem času intenzivnejša. Kulturna raznovrstnost, medkulturni dialog in ekonomski ter nekoliko manj duhovni vpliv kulture so se namreč pojavljali v samem vrhu dnevnih redov dogajanj v EU. Tako je mogoče reči, da je bila odločitev Evropske unije za to, da leto 2008 razglasi za evropsko leto medkulturnega dialoga, verjetno samo zadnji korak v dolgoročnem načrtu vzpostaviti čim tesnejšo povezavo med evropskimi narodi. Tako je bila dana možnost, da vsi državljani EU aktivno sodelujejo v medkulturnem dialogu ter krepijo sožitje različnih kultur in prepričan, katerih pripadniki so. S tem se ne bo povečala le vrednost njihove skupne dediščine, njihovih korenin, ampak bodo pridobile oziroma jim bo dano ustrezno mesto in istočasno priznано spoštovanje vseh razlik, ki so jih na teh področjih doslej pridobili in zgradili tako posamezniki kot lokalna okolja.

Medkulturni dialog je širok in kompleksen pojem, ki v osnovi pomeni čim boljše (odprto in spoštljivo) izmenjavo mnenj med posamezniki in skupinami različnih etničnih, kulturnih, verskih in jezikovnih družbenih okolij in dediščin¹) komunikacijo med ljudmi, ki prihajajo iz različnih življenjskih okolij (verskih, socialnih, narodnostnih, kulturnih, generacijskih). Medkulturni dialog je tudi razmišljanje, refleksija o drugačnosti in sprejemanje drugačnosti z namenom sodelovanja in ustvarjalnega dialoga. Medkulturni dialog je po eni strani velik izziv sodobnega časa za posameznika in družbo, hkrati pa tudi mogoča rešitev za globalne izzive, s katerimi se vedno pogosteje soočamo.

Po definiciji, povzeti po Beli knjigi Evropske unije o medkulturnem dialogu², pomeni »medkulturni dialog odprto in spoštljivo izmenjavo mnenj med posamezniki in skupinami različnih etničnih, kulturnih, verskih in jezikovnih družbenih okolij in dediščin«. To ni enosmeren proces; osnovni pogoj za njegov uspeh sta pripravljenost za sprejemanje argumentov in medsebojno razumevanje vseh, ki sodelujejo v njem, uveljaviti pa ga je mogoče le s polno svobodo in odgovornostjo medijev ter vseh nosilcev javne besede.

Evropska unija je leto 2008 označila za leto medkulturnega dialoga ne le v Evropi, ampak tudi med kulturami Evrope in ostalimi svetovnimi kulturami. Namen evropskega leta medkulturnega dialoga je bil prikazati sodelovanja med različnimi kulturami in narodnimi identitetami, večinskimi prebivalstvom in manjšinami, spodbujati še tesnejši medkulturni dialog ter predstaviti enotnost v različnosti kot temelj sodobne evropske identitete. Slovenija je razumela medkulturni dialog kot proces, ki spodbuja ustvarjanje odprtega in kompleksnega kulturnega okolja, pri čemer ni mišljeno le kulturno

¹ Bela knjiga EU o medkulturnem dialogu

² <http://www.dz-rs.si/index.php?id=96&cs=4&o=50&unid=MDT%7C49CB8972B4FF0B51C1257394003C4AB&showdoc=1>

sporazumevanje ali dialog med kulturami, ampak tudi in predvsem dialog med razlikami, ki jih »vnašamo« ljudje v tovrstno kulturno sporazumevanje.

Evropska komisija je decembra 2007 začela kampanjo za evropsko leto medkulturnega dialoga 2008 s sloganom "Združeni v različnosti". Predsednik Evropske komisije José Manuel Barroso in tedanji slovenski premier Janez Janša pa sta odprla evropsko leto medkulturnega dialoga 2008 8. januarja v Ljubljani. Dan prej, 7. januarja 2008, je v Ljubljani v navzočnosti komisarjev Jána Figel'a in Janeza Potočnika (komisarja za znanost in raziskave) potekala konferenca z naslovom „Medkulturni dialog kot temeljna vrednota EU“, kar je bil le začetek številnih dejavnosti, ki so potekale po vsej EU vse leto 2008 in ki so poudarjale medsebojne vplive med kulturami in krepitev odnosov med narodnostmi in religijami ter spodbujale krepitev razumevanja, strpnosti, solidarnosti in občutka skupne prihodnosti med državljani EU iz vseh družbenih okolij s pomočjo dialoga. Med pripravami na ta medijski začetek evropskega leta medkulturnega dialoga je namreč evropski komisar za izobraževanje, usposabljanje, kulturo in mlade Ján Figel' dejal: „Evropa se sooča z novim izzivom v 21. stoletju, in sicer, kako postati medkulturna družba, ki bo temeljila na spoštljivi in enakopravni izmenjavi stališč med posamezniki in skupinami iz različnih kulturnih okolij. Želimo preseči večkulturne družbe, v katerih kulture in kulturne skupine preprosto sobivajo ena ob drugi. Samo strpnost ne zadošča več. Moramo dati pobudo za pravo preobrazbo v naših družbah, tako da lahko oblikujemo medkulturno Evropo, v kateri bodo kulture konstruktivno sodelovale in medsebojno vplivale in v kateri bo človeško dostojanstvo na splošno spoštovano.“³

Evropska različnost povezuje

Raziskava Eurobarometra (katere predmet je bil dialog z drugimi kulturami)⁴, izvedena novembra 2007, njene rezultate pa je Evropska komisija objavila decembra 2007, je pokazala, da sta dve tretjini Evropejcev vsak dan v stiku z vsaj eno osebo iz drugega verskega, etničnega ali nacionalnega okolja, kar kaže, da je medkulturna integracija v EU vsakdanji pojav. 72 % anketirancev, državljanov EU, je menilo, da so ti odnosi pozitivni in da jih bogatijo ter zato pozdravljajo dialog z drugimi kulturami. Toliko jih je namreč meni, da ljudje z drugačno etnično, versko ali nacionalno pripadnostjo bogatijo kulturno življenje v njihovi državi, 23 % vprašanih pa se s to trditvijo ni strinjalo.

Medkulturni dialog in Evropska unija

Evropa je v zadnjih letih doživela pomembne spremembe, ki so posledica širitev Unije, povečane mobilnosti ljudi (predvsem zaradi enotnega trga EU), starih in novih migracijskih tokov, vse pomembnejših izmenjav z ostalim svetom preko trgovine, izobraževanja, preživljanja prostega časa in splošne globalizacije. Ena izmed teh pomembnih sprememb je tudi povečan medsebojni vpliv različnih kultur, jezikovnih in etničnih skupin ter religij na njenem območju. V globalnem »talilnem loncu« različnih kultur, tradicij, sistemov, v katerem je sodelovanje med kulturami temeljno pravilo, je namreč treba poskrbeti za čim večjo vključenost vseh in za čim boljše razumevanje ter spoštovanje kulturnih, jezikovnih in verskih različnosti vseh.

Kulturno okolje, katerega del smo, postaja tako vedno bolj raznoliko. Kulturna raznolikost predstavlja seveda ekonomsko, družbeno in politično prednost, vendar ni stalnica, ampak jo je treba nenehno razvijati. Hkrati pa povečana kulturna mnogovrstnost

³ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/10&format=HTML&aged=0&language=SL&guiLanguage=en>

⁴ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1846&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

»prinaša« tudi družbene in politične izzive. Stereotipi, rasizem, netolerantnost, diskriminacija in nasilje lahko ogrozijo tako lokalne kot posamezne narodne skupnosti. Dialog med kulturami je tako vse bolj nepogrešljivo sredstvo za zблиževanje evropskih narodov tako med njimi samimi kot med kulturami, katerih del so⁵, vse to pa se za vse nas začne in konča najprej v domačem okolju, saj je EU sestavljena iz posameznih regij in njihovih bogastev, tj. iz njihovih značilnih posebnosti.

Dialog med kulturami je najstarejša in temeljna oblika demokratičnega komuniciranja in predstavlja danes v veliki meri »zdravilo« za odtujitev nekaterih kulturnih skupin, možnih neskladij v mnenjih glede določenih političnih in družbenih zadev ter nerazumevanja medsebojnih razlik v kulturnih tradicijah, ki lahko, ne tako redko, privedejo tudi do zaostrenih odnosov ter izvora nestrpnih in diskriminatorskih dejanj. Medkulturni dialog ni in ne more obstajati kot enosmeren proces. Za njegov uspeh sta bistvena pripravljenost za sprejemanje argumentov in medsebojno razumevanje vseh, ki sodelujejo v tem procesu. Cilj nenehnega in dinamičnega medkulturnega dialoga je omogočiti, da lahko različne kulture v našem multikulturnem svetu mimo in konstruktivno soobstajajo, razvijajo občutek skupnosti in pripadnosti ter gojijo vzajemno spoštovanje in razumevanje. Evropsko leto medkulturnega dialoga 2008 je torej temeljilo na spoznanju, da je kulturna različnost Evrope njena edinstvena prednost. Da bi to prednost lahko sprejemali in razumeli, pa se je o njej treba pogovarjati, učiti in se v tem duhu vzgajati, ker se bomo le tako dobro počutili v družbi drug drugega, sprejemali različnost kot priložnost in medkulturnost kot vrednoto in spoznano znali in hoteli medsebojno deliti: v dobrobiti sebi in tudi prihodnjim generacijam.

V evropskem letu medkulturnega dialoga je želel tudi Evropski parlament (dom predstavnikov iz 27 držav članic EU) prispevati svoj delež h gradnji in krepitvi mostov med različnimi kulturami, saj se zaveda, kako zelo pomembno je dobro medsebojno razumevanje za mir v Evropi in svetu. Njegov predsednik Hans-Gert Pöttering je v pogovoru o letu 2008, letu medkulturnega dialoga, poudaril, da je "razumevanje med kulturami ključnega pomena za mir v svetu ... in da bodo zlasti odnosi med zahodnim svetom ter arabskim in islamskim svetom odločilnega pomena za mir v svetu v 21. stoletju ... Odgovorni smo vzpostaviti dialog, med različnimi kulturami in verami, dialog, ki mora temeljiti na vzajemni strpnosti in resnici; to ne more biti le enosmerna ulica." Predsednik Evropskega sveta Janez Janša (v času predsedovanja Slovenije Svetu ES) pa je opozoril, da je imela Evropska unija, ko je leto 2008 označila za leto medkulturnega dialoga, pred očmi ne samo stanje in dogajanje v Evropi, ampak dialog med kulturami Evrope in ostalimi svetovnimi kulturami. Poudaril je, da »si sodobna Evropa prizadeva za medkulturni in medverski dialog zato, ker se zaveda, da je človekovo duhovno področje eden konstitutivnih elementov sleherne družbe«⁶. Tudi po besedah generalne direktorice direktorata za izobraževanje in kulturo pri Evropski komisiji, Odile Quintin, medkulturni dialog ne nastane spontano, ampak je posledica vanj vloženega truda⁷, kar nakazujeta podpisana izjava o pomenu javnih servisov na področju medkulturnega dialoga in deklaracija o medkulturnem dialogu. Medkulturni dialog je namreč mogoče uveljaviti le s polno svobodo in odgovornostjo medijev ter vseh nosilcev javne besede, kajti osnovni pogoj za dialog je enakopravni položaj sogovorcev.

⁵ <http://evropa.gov.si/medkulturni-dialog/>

⁶ Iz govora tedanjega predsednika Vlade Republike Slovenije in predsednika Evropskega sveta Janez Janša ob slovesnosti simbolične postavitve temeljnega kamna za gradnjo kulturno-pastoralnega centra Srbske pravoslavne cerkve v Ljubljani 22. 6. 2008

⁷ <http://www.trierer.net/novica.php?id=A137462>

Nova publikacija SURS

Opisanim prizadevanjem se s to publikacijo pridružuje tudi naš urad: bralcem ponuja priložnost, da na to, kar se dogaja v življenju okoli nas, pogledajo skozi »statistično okno«, predvsem na osmih področjih, ki so kot ključna obravnavana v evropskem letu medkulturnega sodelovanja, to so kultura, izobraževanje, migracije, manjšine, religije, večjezičnost, delovna mesta in mladina.

Sobivanje kulturno, versko, jezikovno ali svetovnonazorsko različnih ljudi (še vedno) ni enostavno in je lahko celo res težavno. Dejansko živimo običajno tudi danes v svetu, ki je pogosto v neskladju s splošno veljavnim, priznanim: na eni strani upoštevamo pomen kulturnih razlik, na drugi strani pa jih moramo, ne tako redko, če hočemo živeti skupaj, vsaj delno zanikati. Pa vendar je potrebno stalno skrbeti, da se ne politični ne šolski in ne javni pogovor ne usmeri v delitev na »mi in oni«, »naši in drugi«, »na naši in njihovi strani«, da ne prevlada prisila razmišljanja o homogenih skupinah, ker je sicer nemogoče razmišljati o medkulturnem dialogu in sobivanju, saj ta ne dovoli delitve ljudi na homogene skupine in kategorije.

Danes, ko smo pogosto tako utrujeni in obremenjeni z izredno naglico spreminjajočih se stanj okoli nas, da smo praktično že posvojili in razglasili tezo o prihajajočem spopadu civilizacij in nujnih nepomirljivih nasprotjih med ljudmi kot še edino danost našega časa, je razmišljati o možnostih medkulturnega dialoga dejansko želja in potreba po sožitju in razumevanju. Želja iskati, kje vse smo eno in isto ali vsaj podobno, in vedno znova ugotavljati, da je prav to »podobno« močnejše od tistega drugega, kar nas ločuje in nedvomno tudi določa: kaj ljudje smo, kaj nas določa in kako, kako se vidimo in opisujemo, kako se, ne nazadnje, razumemo.

Čeprav bodo verjetno predstavljeni podatki danes, ko želimo govoriti o Evropski uniji kot o prostoru novega medkulturnega dialoga, srečevanj in ustvarjanja, kje opozorili tudi na prepad med lepimi željami, idealističnim razmišljanjem in dejstvi, ki ne podpirajo teze o (že) uspešnem medkulturnem dialogu in uspešnosti Evropske unije (vključno s Slovenijo) pri vzpostavljanju resničnega medkulturnega dialoga, naj to ne moti, ampak bogati. Opozarjati tudi na »bele lise« na tem področju naših skupnih prizadevanj, je ne nazadnje tudi eno izmed poslanstev statističnih podatkov.

Mag. Irena Križman
generalna direktorica

KAZALO

ŽIVLJENJE V MULTIKULTURNI SKUPNOSTI JE ZA MILIJONE LJUDI ŽE VSAKDANJOST	9
MNENJA O MEDKULTURNEM DIALOGU V EVROPI	13
Kaj za vas pomeni "medkulturni dialog v Evropi", EU-27 in Slovenija, 2007	13
Vpliv različne etnične, verske ali nacionalne pripadnosti ljudi na kulturno življenje v njihovi državi, EU-27, 2007	15
Odnos prebivalcev EU do medkulturnega dialoga, EU-27, 2007	17
KULTURA	18
Na kaj pomislite ob besedi kultura, EU-27, 2007	18
Neudejstvovanje v kateri koli vrsti umetniške dejavnosti, EU-27, 2007	20
Izdatki države za kulturo po sektorjih kulture, EU-27 ter Norveška in Švica, 2005	21
Izdatki države za kulturo - za knjižnice ter muzeje in arhive, EU-27 ter Norveška in Švica, 2005	22
Izdatki države za kulturo po sektorjih kulture, Slovenija, 2003, 2005 in 2006	23
Delež ljudi, ki so v zadnjih dvanajstih mesecih prebrali vsaj 1 knjigo ali več kot 5 knjig, EU-27, 2007	24
MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB	26
Delež mladih, EU-27, 2006 in 2050	26
Nekaj osnovnih podatkov o mladih v EU-27 in Sloveniji, 2006 in projekcija za 2050	26
Mladi prebivalci (15–24 let), EU-27, Islandija, Norveška in Švica, 1997 in 2007	27
Pomen izraza »Evropska unija« za mlade ljudi, EU-27, 2002	29
Mladi (15–29 let), Slovenija, 1989–2007	31
Mladi moški in mlade ženske, Slovenija, 1989–2007	33
Razlike (po letih) med »rastjo« števila mladih moških in »rastjo« števila mladih žensk, Slovenija, 1990–2007	34
Mladostniki, ki zaključijo šolanje brez kvalifikacij, EU-27 ter Islandija, Norveška in Švica, 2002 in 2007	35

Mednarodno primerljive stopnje brezposelnosti mladih, Slovenija in izbrane države, marec 2008	37
Brezposelnost mladih (oseb, starih 15–24 let), EU-27, 2007	38
Poraba alkohola in kajenje v EU	39
Poraba čistega alkohola na prebivalca, EU-27, 1997 in 2003	39
Poraba alkohola (v litrih čistega alkohola) na osebo v starosti 15+, EU-27 in Slovenija, 1981–2003	40
Mladi, ki so bili v zadnjem mesecu 3-krat ali večkrat opiti, EU-27, 2003	41
Porast v pitju alkohola pri 16-letnikih, Slovenija 1995, 1999, 2003	43
Starost ob prvem pitju različnih alkoholnih pijač po spolu, Slovenija, 2003	44
Nekadilci, občasni in dnevni kadilci med prebivalci v starosti 15–24 let, EU-27, 1993–2003	46
Dnevni kadilci, deleži oseb, starih 15–24 let, EU-27, 1993–2003	48
VEČJEZIČNOST	50
Uradni jeziki v Evropski uniji po letu, v katerem jim je bil dodeljen status uradnega jezika v EU, 1957–2007	53
Jeziki in govorci teh jezikov, svet, 2005	54
Najpogosteje govorjeni jeziki sveta	54
Materni jezik, % spontanah navedb (možnih več odgovorov), EU-27, 2005	56
Večjezičnost v Sloveniji	57
Prebivalci Slovenije, katerih materni jezik je slovenščina, popisi prebivalstva 1921–2002	57
Deleži prebivalstva Slovenije po maternem jeziku ob popisih 1921–2002	58
Prebivalstvo Slovenije po maternem jeziku: slovenščina, italijanščina, madžarščina, popisi 1921–2002	59
Povprečno število ur učenja tujih jezikov na učenca v osnovni šoli, EU-27, 2000 in 2005	61
Povprečno število ur učenja tujih jezikov na učenca v srednji šoli, EU-27, 2000 in 2005	62
Poved <i>Konec koncev je jezik naša domovina</i> , prevedena v 23 jezikov	63
VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI	64
Prebivalstvo (EU-27=100), EU-27, 2008	64
Tujci v državah članicah EU-27 (v 000), 2006 in 2007	65
Tujci v državah članicah EU-27 (v 000), 2006 in 2007	65
Tujci (državljeni drugih držav članic EU-27) v Sloveniji, 2006	66
Spremembe v številu prebivalstva zaradi naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva, prikazane v % od vsega prebivalstva, EU-27, 2007	67
Priseljeni in odseljeni, prikazani v % od vsega prebivalstva, EU-27, Hrvaška, 2007	68

Prebivalstvo Republike Slovenije po skupinah in spolu, 2007 in 2008	69
Selitveno gibanje prebivalstva, Slovenija, 2007	71
Povprečno število priseljenih in odseljenih po starosti, Slovenija, 1996–2007	72
VERSKA SESTAVA PREBIVALSTVA	73
Prebivalstvo glede na veroizpoved po spolu, Slovenija, popisi 1931–2002	73
Prebivalstvo glede na veroizpoved po spolu, Slovenija, popis 2002	75
Verniki katoliške veroizpovedi po spolu (m=100, ž=100), Slovenija, popisi 1931,1953, 1991 in 2002	76
NARODNE MANJŠINE	77
Narodne manjšine v Evropi	77
Pripadniki manjšin, EU-15 leta 2003, EU-25 leta 2004 in EU-27 leta 2007	77
Pripadniki manjšin med celotnim prebivalstvom, EU-27, 2007	78
Manjšine v Evropi, 2003, 2004 in 2007	79
Prebivalci držav članic EU in pripadniki manjšin v teh državah pred letom 2004 in po širitvi EU do leta 2007	80
Narodne manjšine v Sloveniji	81
Italijanska narodna skupnost	81
Madžarska narodna skupnost	82
Romska etnična skupnost	83
Slovenske manjšine v Avstriji, Italiji in na Madžarskem – sedaj pa tudi na Hrvaškem	83
OPREDELITVE IN POJASNILA NEKATERIH UPORABLJENIH OSNOVNIH POJMOV IN KRATIC	85
SEZNAM DRŽAV: IMENA IN KRATICE (ISO 3166)	86
KAKO DO STATISTIČNIH PODATKOV	87

Izdal Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, Vožarski pot 12 - **Uporaba in objava podatkov dovoljena le z navedbo vira** - Odgovarja generalna direktorica mag. Irena Križman - Avtorica Petronela Vertot - Urednica zbirke Brošure Marina Urbas - Slovensko besedilo jezikovno uredila Ivanka Zobec - Oblikovala Dušan Weiss in Ada Poklač - Naklada 1300 izvodov - Tisk tiskarna Januš

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316.7(497.4)

VERTOT, Nelka
Medkulturni dialog v Sloveniji / Petronela Vertot. - Ljubljana :
Statistični urad Republike Slovenije, 2009

ISBN 978-961-239-168-3

243492096

ŽIVLJENJE V MULTIKULTURNI SKUPNOSTI JE ZA MILIJONE LJUDI ŽE VSAKDANJOST

V vse bolj globalizirani multikulturni družbi je neprestano soočanje s kulturno raznolikostjo postalo tako dejstvo kot tudi velik izziv za večino prebivalstva. Zaradi širitve Evropske unije ter s tem povezanih intenzivnejših in številčnejših migracijskih tokov se narodi in njihovi kulture v Evropi dejansko stalno srečujejo in prepletajo ter nenehno izmenjavajo svoje tako materialne kot duhovne dobrine.

Leto 2008 je bilo tudi evropsko leto medkulturnega dialoga ali leto »pogovora« različnih kultur, boljšega razumevanja idealov drugih in uspešnega sožitja posameznikov in narodov tudi ob razlikah in naj bi močneje povežalo evropske prebivalce v današnjem zahtevnem svetu.

Proces globalizacije, ki danes vpliva na vse tesnejšo povezanost posameznih narodov, hkrati predstavlja tudi veliko nevarnost izginotja prvih predvsem manjših kultur ter kulturne in zgodovinske dediščine le-teh. Zato je prizadevanje za vse večji medkulturni dialog, ki s svojim ciljem vzpostavi civilnodružbeni dialog, temelječ na toleranci in spoštovanju drugega – drugačnega, posega na vsa področja civilne družbe (npr: izobraževanje, zaposlovanje, migracije ipd.), ne le razumljivo in nujno, ampak predvsem zelo smiselno.

O medkulturnem dialogu, ki je obsežna prečna prednostna naloga Evropske unije in se vsaj »dotika« vseh področij človekovega življenja, je prav razmišljati čim širše, ker ne zajame le ideje o zblíževanju evropskih narodov, temveč vseh ljudi. Gre za dialog med različnimi pogledi, svetovnimi nazori in prepričanji, vrednotenji in še marsičem. Medkulturna izmenjava in posredovanje »informacij« namreč ni samo vprašanje, s katerim naj bi se ukvarjale politike ali politične inštitucije, ampak je rezultat življenja vsakega posameznika in vseh ljudi istočasno, saj to delamo vsi ljudje vsak dan. Ker je tako medkulturni dialog del vsakdana večine ljudi, so splošna prizadevanja naravnana na to, da bi to vedno bolj postajal način življenja vseh. Torej se o medkulturnosti ne samo pogovarjamo, ampak jo vedno bolj živimo in s temi spoznanji bogatimo tudi svoje sodobnike in naslednike.

Današnja družbena realnost v Evropi je namreč s svojo etnično, kulturno in versko raznolikostjo edinstvena v evropski zgodovini. Ker sta predvsem zadnji dve (V. in VI.) širitvi EU v okviru skupnega trga omogočili in pospešili nove stike med različnimi kulturami, verskimi, etničnimi skupnostmi in jeziki ter s tem povečali medkulturnost v EU, lahko ta v tako spremenjenih okoliščinah razširjene Evrope deluje po posebni filozofiji skupne evropske identitete, ki temelji na kulturni raznolikosti njenih članic. Medkulturni dialog je tesno povezan z osnovnim ciljem graditve skupne Evrope, tj. z zblíževanjem evropskih narodov. Pogodba o EU v členu 151 določa sodelovanje držav članic na področjih promocije kultur evropskih narodov ter ohranjanja kulturne dediščine evropskega pomena. Prav ta poklicanost Unije pa zahteva, da naj bo dialog prostovoljno izbrana prednostna naloga, ki evropske državljane in vse, ki živijo v Evropski uniji, vabi, da se v polnosti udeležijo upravljanja svoje skupne raznolikosti. Cilj takšnega sodelovanja je oblikovanje skupne kulturne dediščine ob spoštovanju nacionalne in regionalne raznolikosti, kar je posebej pomembno za nekatere nove države članice, ki so svoje politične

ŽIVLJENJE V MULTIKULTURNI SKUPNOSTI JE ZA MILIJONE LJUDI ŽE VSAKDANJOST

zahteve po državni neodvisnosti oprle tudi na svoje kulturne posebnosti. Tako je ena od nalog medkulturnega dialoga prispevati k uresničitvi cilja Lizbonske strategije, da namreč postane EU najbolj konkurenčna družba na področju znanja, in s tem tudi k izpolnitvi osnovnega cilja, zaradi katerega je bila Evropska skupnost ustanovljena, k odpravi ovir za prost pretok ljudi, blaga, storitev in kapitala ter s tem k utrditvi enotnega evropskega trga. Tudi Evropski parlament si je zadal nalogo, da bo posebej prispeval h gradnji in krepitvi mostov med različnimi kulturami.

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o razglasitvi leta 2008 za „evropsko leto medkulturnega dialoga“ (ELMD 2008) je Evropska komisija sprejela 5. oktobra 2005. Zamisel je prvotno predlagal evropski komisar za izobraževanje, usposabljanje, kulturo in večjezičnost Ján Figel⁸, ki je pred Evropskim parlamentom septembra 2004 ob predstavitvi predloga izjavil: „V zadnjih letih je Evropa z zaporednimi širitvami Unije, s povečano mobilnostjo zaradi enotnega trga ter s povečanim pretokom ljudi in blaga preko svojih meja doživela pomembne spremembe. To je sprožilo medsebojno vplivanje med Evropejci in različnimi kulturami, jeziki, etničnimi skupinami in religijami na kontinentu in drugod. Dialog med kulturami je nepogrešljivo sredstvo za zблиževanje evropskih narodov tako med njimi samimi kot med kulturami, ki jih sestavljajo.“ Predsednik Vlade Republike Slovenije in takratni predsednik Sveta EU Janez Janša pa je ob slovesnosti simbolične postavitve temeljnega kamna za gradnjo kulturno-pastoralnega centra Srbske pravoslavne cerkve v Ljubljani poudaril, da «je pot medkulturnega dialoga pot krepitve najbolj trajnih podlag za mir in blaginjo narodov» in da si sodobna Evropa prizadeva za medkulturni in medverski dialog zato, ker se zaveda, da je človekovo duhovno področje eden bistvenih (pomembnih) elementov sleherne družbe⁹. Evropsko leto medkulturnega dialoga se opira na bogastvo in raznovrstnost sklopa posebnih projektov, ki se izvajajo v letu 2008 v okviru programov in drugih oblik dejavnosti Skupnosti in zajemajo pet področij: kulturo, izobraževanje, mladino, šport in državljanstvo⁹.

Tako sta EU (Evropski parlament in Svet Evropske unije na podlagi Odločbe št. 1983/2006/ES z dne 18. decembra 2006) razglasila leto 2008 za evropsko leto medkulturnega dialoga (2008), z namenom čim bolj spodbuditi medsebojno razumevanje ljudi različnih okolij ter zagotoviti spoštovanje in napredovanje na lestvici družbenega ugleda kulturne raznolikosti. Glede na določila Odločbe, ki urejajo sodelovanje držav članic, vsaka država članica določi nacionalni usklajevalni ali enakovreden upravni organ, pristojen za organizacijo udeležbe te države pri vsebinah leta medkulturnega dialoga. V Sloveniji je bilo nosilec in koordinator aktivnosti v zvezi z letom medkulturnega dialoga Ministrstvo za kulturo, pristojni minister pa je v ta namen imenoval medresorsko delovno skupino oziroma Nacionalni koordinacijski odbor za evropsko leto medkulturnega dialoga. Odbor,

⁸ <http://www.kpv.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article//3009/> in

govor predsednika Vlade Republike Slovenije in predsednika Evropskega sveta Janez Janše ob slovesnosti simbolične postavitve temeljnega kamna za gradnjo kulturno-pastoralnega centra Srbske pravoslavne cerkve v Ljubljani, 22. 6. 2008;

http://www.kpv.gov.si/fileadmin/kpv.gov.si/pageuploads/datoteke_dinamika/2008-06/drugo/22jun08_govor_pv_temeljni_kamen.pdf

⁹ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1226&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=en>

ŽIVLJENJE V MULTIKULTURNI SKUPNOSTI JE ZA MILIJONE LJUDI ŽE VSAKDANJOST

v katerem so sodelovali predstavniki Ministrstva za kulturo, Ministrstva za zunanje zadeve, Ministrstva za šolstvo in šport, Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Urada RS za mladino, Službe Vlade za evropske zadeve in Urada Vlade za komuniciranje, je v skladu z nacionalnimi politikami pripravil Nacionalno strategijo evropskega leta medkulturnega dialoga, strateški dokument za uveljavitev omenjene Odločbe v Sloveniji. V okviru svojih pristojnosti je Odbor tudi aktivno spremljal izvajanje nacionalne strategije in vseh akcij evropskega leta medkulturnega dialoga v Sloveniji.

V njej so opredeljeni tudi splošni cilji leta medkulturnega dialoga:

- spodbujanje medkulturnega dialoga kot procesa, ki krepi sposobnost vseh tistih, ki živijo v EU, da delujejo v bolj odprtem, a tudi bolj kompleksnem kulturnem okolju, kjer v različnih državah članicah kakor tudi znotraj vsake posamezne države članice soobstajajo različne kulturne identitete in prepričanja;
- poudarjanje medkulturnega dialoga kot priložnosti, da prispevamo k raznoliki in dinamični družbi, da izkoristimo priložnosti, ki jih ta ponuja, ne samo v Evropi, ampak tudi v svetu;
- ozaveščanje vseh, ki živijo v EU, zlasti mladih, o pomembnosti razvoja dejavnega in v svet odprtega evropskega državljanstva, ki spoštuje kulturno raznolikost in je osnovano na skupnih vrednotah v EU, kakor so določene v členu 6 Pogodbe o EU in v Listini o temeljnih pravicah EU;
- poudarjanje prispevka različnih kultur in izražanja kulturne raznolikosti k dediščini in načinom življenja v državah članicah.

Dejavnosti, s pomočjo katerih naj bi zastavljene cilje programa dosegli:

- prireditve in pobude na evropski ravni, s ciljem spodbujati medkulturni dialog z neposrednim vključevanjem ali drugimi načini doseganja čim večjega števila ljudi ter s poudarjanjem dosežkov in izkušenj v zvezi z evropskim letom medkulturnega dialoga;
- prireditve in pobude na nacionalni in regionalni ravni s poudarjeno evropsko razsežnostjo, s ciljem spodbujati cilje leta medkulturnega dialoga ter s posebnim poudarkom na ukrepih v zvezi z državljansko vzgojo in učenjem sprejemanja drugih ljudi in njihove različnosti;
- informacijske in promocijske kampanje, zlasti v sodelovanju z mediji in organizacijami civilne družbe (na ravni Skupnosti in na nacionalni ravni) za razširjanje ključnih sporočil o ciljih leta medkulturnega dialoga in priznavanje najboljših praks, zlasti med mladimi in otroki;
- raziskave in študije na ravni Skupnosti ali na nacionalni ravni in posvetovanja z nadnacionalnimi omrežji in interesnimi skupinami civilne družbe.

Program, predviden za uresničitev v letu 2008, naj bi prispeval k oblikovanju trajnostnega procesa medkulturnega dialoga in se bo v naslednjih letih še nadaljeval.

Za konkretno ponazoritev, kaj vse lahko spada v okvir ELMD 2008, so odgovorni izbrali nekaj področij: kultura in medije, izobraževanje/znanost, priseljevanje, manjšine, večjezičnost, religijo, delovna mesta in mlade.

ŽIVLJENJE V MULTIKULTURNI SKUPNOSTI JE ZA MILIJONE LJUDI ŽE VSAKDANJOST

V brošuri smo za prikaz podatkov z omenjenih področij uporabili tudi nekatere strukturne kazalnike, s katerimi EK spremlja uresničevanje Lizbonske strategije oziroma meri napredek posameznih držav članic in kandidatk na različnih področjih življenja.

Tam, kjer podatki »kažejo« javno mnenje ljudi, smo jih povzeli po evropski anketi iz raziskave javnega mnenja Eurobarometer (spletna stran Evropske komisije)¹⁰. Večinoma smo uporabili podatke naslednjih raziskav:

- Flash Eurobarometer 217, Intercultural dialogue in Europe
- Flash Eurobarometer 202, Survey among young people aged between 15-30 in the European Union
- Special Eurobarometer 243, Europeans and their languages
- Special Eurobarometer 263, Discrimination in the EU
- Special Eurobarometer 278, European cultural values.

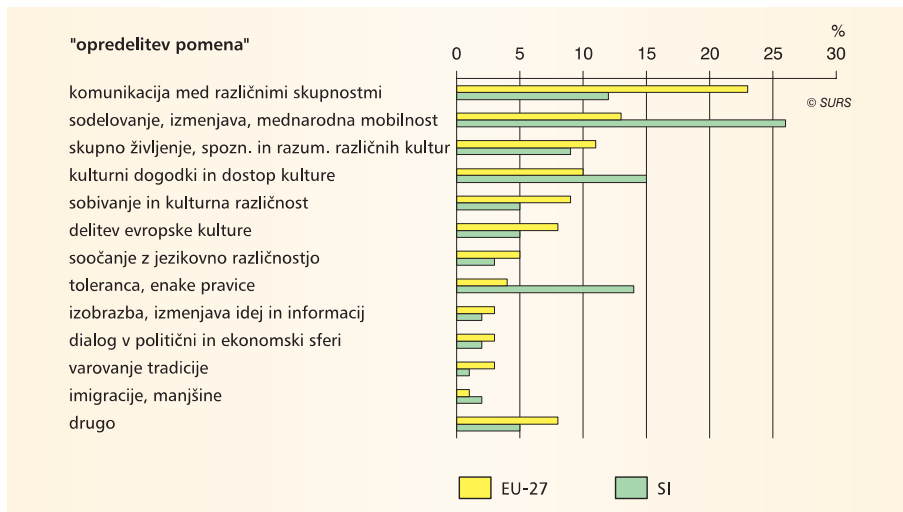
V pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti je tudi določilo, da je njena naloga vzpostavljati vse tesnejšo zvezo med evropskimi narodi in prispevati k razcvetu kultur držav članic tako, da so spoštovane nacionalne in regionalne raznolikosti ter s poudarkom na skupni kulturni dediščini. Sredi leta, junija 2008, je Svet Evrope objavil t. i. Belo knjigo o medkulturnem dialogu (White Paper on Intercultural Dialogue), naslovljeno na oblikovalce in izvajalce politik na nacionalnih, regionalnih in lokalnih ravneh, ki naj daje smernice ter analitična in metodološka orodja za promocijo medkulturnega dialoga v tem in prihodnjih letih.

---

¹⁰ http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

MNENJA O MEDKULTURNEM DIALOGU V EVROPI

Kaj za vas pomeni "medkulturni dialog v Evropi", EU-27 in Slovenija, 2007¹¹

Vir: Flash Eurobarometer 217, stran 10

- Evropska unija je pred začetkom evropskega leta medkulturnega dialoga pripravila raziskavo Flash Eurobarometer 217¹², s katero je skušala ugotoviti, v kolikšni meri je Evropejcem ta pojem "domač", kako pripadniki različnih narodnostnih, etničnih in verskih skupin vplivajo drug na drugega in kako so ljudje obveščeni o dogajanjih, ki bodo potekala v okviru evropskega leta medkulturnega dialoga.
- Najmanjši delež neodgovorjenih odgovorov (neodgovorov) na vprašanje "Kaj za vas pomeni medkulturni dialog v Evropi?" je med vsemi državami EU-27 imela prav Slovenija. Odgovorilo je namreč kar 81 % vprašanih (povprečje za EU-27 je bilo 65 %). Večina vprašanih v Sloveniji, 26 %, je odgovorila, da je medkulturni dialog "sodelovanje, izmenjava, mednarodna mobilnost", 14 % vprašanih je izbralo odgovor »toleranca, enake pravice«. Samo vprašani v naši državi so med vsemi državami EU-27 ta odgovor uvrstili v zgornjo tretjino najpogostejših odgovorov, v EU-27 pa so se za ta odgovor v povprečju odločili le 4 % vprašanih.
- Prve asociacije vprašanih prebivalcev EU-27 ob tem izrazu so bile po državah različne. 23 % vseh Evropejcev je ob tem pomislilo na „komunikacijo med različnimi skupnostmi“, 13 % na „sodelovanje, izmenjavo, mednarodno mobilnost“, 11 % na „skupno življenje, spoznavanje in razumevanje različnih kultur“, 10 % pa na „kulturne dogodke in dostop do kulturnih dobrin“. Drugi odgovori so dosegli nižje deleže, in sicer: „sobivanje in kulturna različnost“ 9 %, „delitev evropske kulture“ 8 % in „soočanje z jezikovno raznolikostjo“ 5 %. Ostali odgovori (npr.

¹¹ Flash Eurobarometer 217, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_217_sum_en.pdf, stran 10

¹² http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_217_sum_en.pdf

MNENJA O MEDKULTURNEM DIALOGU V EVROPI

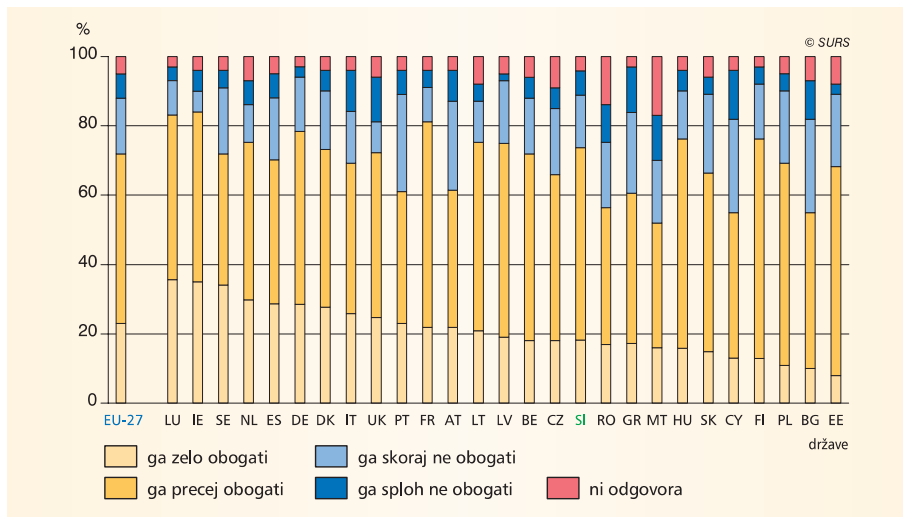
„izobrazba, izmenjava idej in informacij“, „delitev evropske kulture“ ... so bili izbrani redkeje (4 % ali manj). Dejansko pa navedeni odgovori sestavljajo praktično „univerzalno definicijo medkulturnega dialoga“ in na osnovi tega lahko zapišemo, da Evropejcem pojem medkulturnega dialoga ni tuj. Vprašani Evropejci so namreč izrazu „medkulturni dialog v Evropi“ pripisali vrsto pomenov. Večina odgovorov je bila blizu osnovnemu konceptu medkulturnega dialoga in je bila pozitivno naravnana. Med pogostejše izraženimi pomeni najdemo naslednje: pogovor, sodelovanje, izmenjava in medsebojno razumevanje vseh narodov in narodnosti, verstev in kultur.

■ 36 % vprašanih pa izrazu »medkulturni dialog v Evropi« ni moglo pripisati nobenega posebnega pomena – torej so vendarle imeli državljani nekaterih držav pri tem, kako razložiti ta pojem, tudi težave (morali so premišljati, kaj bi odgovorili ali pa sploh niso našli nobene asociacije na pojem medkulturnega dialoga): na Madžarskem je bilo takih 54 % vseh vprašanih, v Estoniji 52 %, v Romuniji 50 %, na Malti 47 % in prav toliko na Cipru. Tudi pri tem je Slovenija „vodila“, saj je najmanj, le 19 %, njenih prebivalcev imelo težave, sledili so prebivalci Luksemburga (20 %) ter Portugalske in Španije (po 21 %) ¹³.

¹³ http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_217_sum_en.pdf, stran 9

MNENJA O MEDKULTURNEM DIALOGU V EVROPI

Vpliv različne etnične, verske ali nacionalne pripadnosti ljudi na kulturno življenje v njihovi državi, EU-27, 2007

Vir: Flash Eurobarometer 217, str. 6

■ V letu 2008, evropskem letu medkulturnega dialoga, so po vsej Evropi potekali številni dogodki, ki so spodbujali medsebojno spoznavanje in druženje pripadnikov različnih kulturnih, etničnih ali verskih skupnosti. Rezultati ankete Eurobarometer 217 so pokazali, da skoraj 60 % državljanov EU tovrstni dogodki »zanimajo«, 20 % pa, da jih »zelo zanimajo«.

■ Raziskava Eurobarometer 217 je tudi pokazala, da skoraj tri četrtine državljanov EU menijo, da ljudje drugačne etnične, verske ali narodne pripadnosti obogatijo kulturno življenje v vseh državah. 49 % jih je menilo, da predstavniki manjšinskih kultur precej obogatijo svoje države, 23 % pa jih je celo menilo, da je tovrstna kulturna raznolikost zelo pomembno obogatila kulturno življenje v državah članicah EU. S tezo, da navzočnost različnih kultur obogati kulturno življenje, so se najbolj strinjali Irci in Luksemburžani, pa Francozi, Nemci in Finci. Najvišjo stopnjo nestrinjanja s to predpostavko pa so izrazili vprašani na Malti in Cipru ter v Bolgariji in Romuniji, a je tudi v teh državah več kot polovica državljanov (52–57 %) menila, da pripadniki različnih kultur prispevajo h kakovosti njihovega vsakdanjega življenja.

■ Vsakodnevno sodelovanje pripadnikov različnih kultur je v Evropi stvarnost. Dve tretjini (65 %) vprašanih v 27 državah članicah EU sta se spomnili, da sta v zadnjem tednu pred anketiranjem sodelovali z vsaj eno osebo drugačne verske, etnične ali nacionalne pripadnosti (iz katere izmed držav članic EU ali iz kake druge države). Le v štirih od 27 držav članic EU (Bolgarija, Poljska, Romunija in Estonija) je tovrstno sodelovanje s pripadniki drugih kultur potrdila manj kot polovica vprašanih.

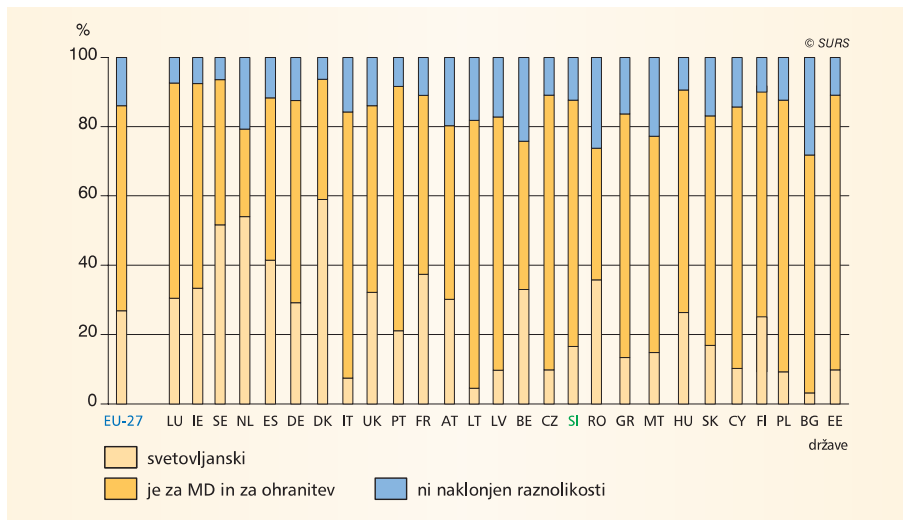

MNENJA O MEDKULTURNEM DIALOGU V EVROPI

- Največ vprašanih, 48 %, se je najpogosteje srečevalo s pripadniki drugih etničnih skupnosti; srečevanje s pripadniki drugih verstev je omenilo 44 % vprašanih, skoraj toliko, 42 %, pa srečanja z državljani drugih držav članic EU, medtem ko je približno tretjina državljanov EU, 36 %, imela stike z državljani držav zunaj meja EU.
- V EU prevladuje mnenje, da je medkulturni dialog koristen za graditev odnosov med ljudmi in za večino je enako pomembno tudi ohranjanje kulturnih izročil. Presenetljivo veliko vprašanih državljanov EU (83 %) se je strinjalo, da so medkulturni stiki koristni, dve tretjini pa sta menili, da bi morale mlajše generacije nadaljevati družinske (kulturne) tradicije. 55 % vprašanih je izrazilo naklonjenost kulturni raznolikosti z močnim poudarkom na ohranjanju kulturnih korenin, pri 25 % vprašanih (predvsem mladih Evropejcih) kulturna odprtost ni nujno povezana s potrebo po zavestnem ohranjanju lastnih tradicij. Preostali vprašani pa so menili, da medkulturni stiki ne prinašajo koristi, ali o tem niso imeli mnenja.

MNENJA O MEDKULTURNEM DIALOGU V EVROPI

Odnos prebivalcev EU do medkulturnega dialoga, EU-27, 2007

Vir: Flash Eurobarometer 217, str. 9

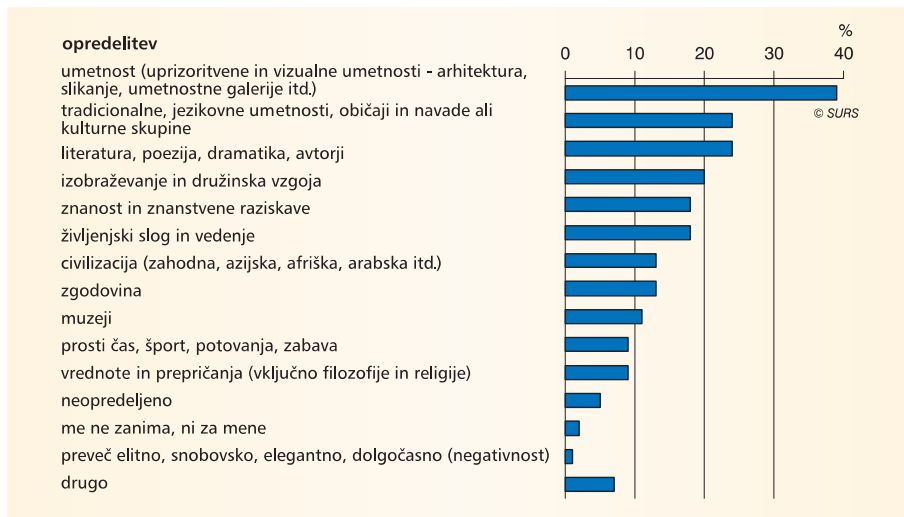
■ Anketa je pokazala da skoraj tri četrtine (72 %) vprašanih prebivalcev EU pozdravljajo dialog z drugimi kulturami, saj menijo, da ljudje drugačne etnične, verske ali nacionalne pripadnosti obogatijo kulturno življenje v njihovih državah, medtem ko 23 % vprašanih s tem mnenjem ni soglašalo. 49 % jih je menilo, da predstavniki manjšinskih kultur precej obogatijo vsako državo, 23 % pa celo, da je tovrstna kulturna raznolikost zelo pomembno obogatila kulturno življenje v državah.

■ Največ zagovornikov mnenja, da navzočnost različnih kultur obogati kulturno življenje, je bilo na Irskem in v Luksemburgu (po 84 %), sledile so Francija (82 %) ter Nemčija in Finska (po 77 %). Najvišje vrednosti nestrinjanja s tem pa so bile značilne za Malto, Ciper, Bolgarijo in Romunijo. Toda celo v teh državah je med 52 % in 57 % vprašanih menilo, da pripadniki različnih etničnih, religioznih in nacionalnih sestav v državah obogatijo evropsko kulturo.

■ V letu 2008, Evropskem letu medkulturnega dialoga, so po vsej Evropi potekale številne prireditve in vrstili so se različni dogodki za spodbujanje medsebojnega spoznavanja in druženja pripadnikov različnih kulturnih, etničnih ali verskih skupnosti. Omenjena anketa, izvedena v drugi polovici leta 2007, torej »na pragu« leta medkulturnega sodelovanja, pa je pokazala, da skoraj dve tretjini državljanov EU tovrstni dogodki zanimajo, le petina (20 %) pa jih je zanje izrazila veliko zanimanje.

KULTURA

Na kaj pomislite ob besedi kultura, EU-27, 2007

Vir: Eurobarometer 278, European cultural values

■ Kulturo pogosto opredelimo tako, da jo označimo kot sistem prepričanj in vrednot, ki vplivajo na navade, običaje, pravila in družbene institucije. Edward Tylor je kulturo že leta 1871 opredelil kot kompleksno celoto, ki vsebuje znanje, vero, umetnost, moralne zakone, običaje in druge navade, ki si jih človek pridobi kot član družbe.

■ Etimologija izraza kultura kaže na najtesnejšo zvezo med vzgojo in delom. Izraz kultura je prvotno pomenil obdelovanje zemlje, gojenje, negovanje (iz latinske besede *cultura*, izpeljane iz *colere*, kar pomeni »gojiti«), danes pa se na splošno nanaša na oblike človeške dejavnosti in simbolične strukture, ki dajejo taki aktivnosti pomen. Različne definicije »kulture« odražajo različne teoretične osnove za razumevanje oziroma merila za vrednotenje človeške dejavnosti. Izraz *kultura* v najširšem pomenu je skupek dosežkov, vrednot posameznika, skupine ali družbe inteligentnih bitij, zlasti umetniškega ustvarjanja. Pomeni pa tudi dejavnost, ki obsega področje človekovega umskega, zlasti umetniškega delovanja, ustvarjanja. Sem spadajo tehnika, umetnost, znanost kot tudi moralni sistemi in značilna vedenja in navade izbranih inteligentnih entitet. Ožje pa ima izraz natančnejše pomene na različnih področjih človeške dejavnosti (npr. igralska kultura, pevska kultura). Različne človeške družbe imajo različne kulture, osebna kultura posameznika pa se lahko razlikuje od kulture drugega.

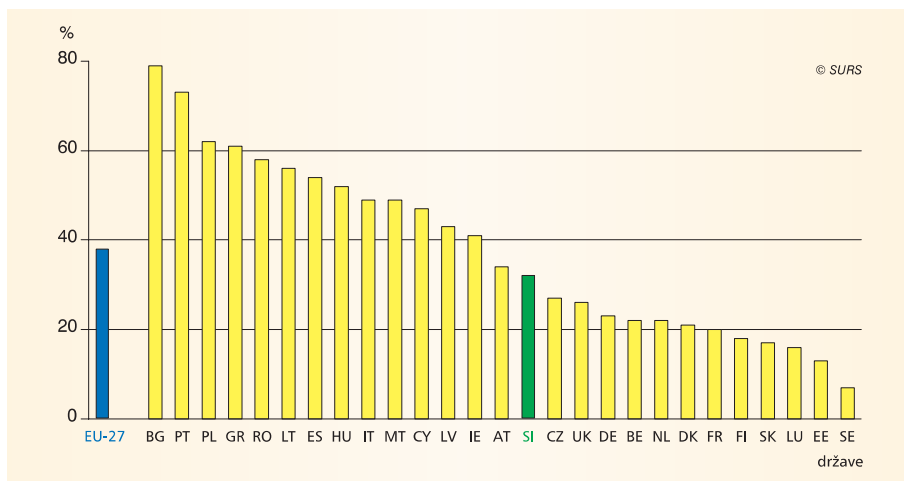
■ Velik del Evropejcev meni, da je kultura zanje zelo pomembna (da je zelo pomembna, je odgovorilo 31 % anketiranih prebivalcev EU, da je kar pomembna, 46 %, da ni zelo pomembna, 17 %, da sploh ni pomembna, pa 5 %; 1 % anketiranih oseb pa na vprašanje ni odgovoril.

KULTURA

- Evropejci kulturo najpogosteje opredeljujejo v povezavi z umetnostjo. Pojem »kulture« je med ljudmi na evropski ravni najtesneje povezan z ustvarjalno umetnostjo (uprizoritveno in vizualno), pa naj bo to v smislu upodablajoče ali literarne umetnosti ali njihovih avtorjev. Tako sodimo po skoraj 4 desetinah odgovorov vprašanih. Z literaturo, poezijo in dramatiko je umetnost povezovalo 24 % vprašanih, prav toliko vprašanih pa z izobraževanjem in družinsko vzgojo.
- Posamezni odgovori na to vprašanje (Na kaj pomislite ob besedi kultura?) si po največji pogostosti v posamezni državi sledijo takole: na znanost in znanstvene raziskave je pomislilo največ vprašanih v Španiji in Italiji (po 35 %), na izobraževanje in družinsko vzgojo največ vprašanih v Italiji (39 %) in Španiji (36 %), na življenjski slog in vedenje največ vprašanih na Cipru (48 % – povprečno v EU le 18 %), na civilizacijo pa največ vprašanih v Grčiji (38 % – povprečno v EU le 13 %).

KULTURA

Neudejstvovanje v kateri koli vrsti umetniške dejavnosti, EU-27, 2007

Vir: Eurobarometer 278, European cultural values

- O razlikah med državami z vidika umetniškega (ne)udejstvovanja ljudi lahko sklepamo na osnovi podatkov o deležu tistih oseb v državi, ki ne sodelujejo v nobeni izmed tovrstnih dejavnosti (nizka vrednost odstotka kaže na visoko splošno sodelovanje). Zelo množično umetniško udejstvovanje je torej v Evropi značilno za Švedsko in Estonijo, izrazito skromno pa za Bolgarijo in Portugalsko (na primer 79 % in 73 %)
- Več kot tretjina (36 %) vprašanih je za najbolj priljubljene dejavnosti pri kulturnem udejstvovanju izbrala sodelovanje pri okrašanju, izdelovanju predmetov umetne obrti ali vrtnarstvo. Fotografiranje ali izdelavo filma je kot najljubše umetniško udejstvovanje navedlo 27 % vprašanih, ples pa 9 %. Samo 3 % vprašanih pa so kot odgovor izbrali »igranje« / nastopanje.

KULTURA

Izdatki države za kulturo po sektorjih kulture, EU-27 ter Norveška in Švica, 2005

%

država	knjižnice	muzeji in arhivi	uprizorit. umetnosti (glasba + gledališče)	radio/TV	vizualne umetnosti	film/video
AT	3,7	14,6	26,3	0,04	1,5	0,0
BE	...	2,2	7,6	30,8	0,5	2,4
BG	1,0	3,5	27,7	34,3	...	2,2
DK	22,7	10,9	15,9	24,3	1,0	2,7
EE	7,2	8,8	25,0	17,0	0,4	3,0
FI	30,5	16,9	30,0	...	5,5	2,0
FR	8,3	17,3	22,9	...	2,8	0,9
DE	15,7	16,1	37,9	...	...	...
GR	4,7	59,1	14,3	...	2,4	2,7
HU	15,6	19,9	22,3	0,3	1,9	0,7
IE	5,2	...	...	...	...	6,0
IT	5,2	5,6	13,2	2,8	0,1	2,8
LV	7,5	14,8	16,5	14,3	1,0	3,5
LT	16,0	14,1	35,0	...	0,4	1,6
MT	8,7	17,9	16,1	1,2	2,3	...
NL	15,1	14,2	17,1	27,2	3,5	...
PL	13,5	34,3	26,1	...	...	...
RO	...	11,5	21,3	...	...	1,9
SK	11,9	15,2	25,5	...	1,9	5,6
SI	6,6	15,6	31,3	3,6	4,5	3,5
ES	6,9	30,6	15,7	...	0,4	5,9
SE	3,0	19,0	19,0	...	1,0	3,0
CH	9,7	13,9	22,1	...	...	...
NO	7,9	13,7	26,1	...	5,5	14,7

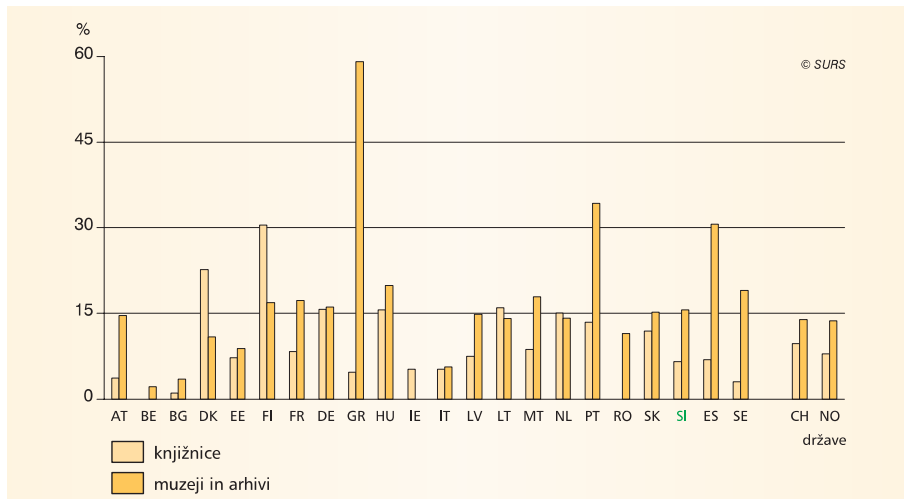
Opomba: za nekatere države so podatki za leta: FI - 2001, FR - 2007, DE - 2003, GR - 2006, IT - 2000, NL in ES - 2004, CH 2002; za PT in UK podatki niso na voljo.

Vir: Council of Europe/ERICarts, Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 9th edition, 2008

- V zadnjih 30 letih so si statistični in drugi strokovnjaki prizadevali določiti skupni okvir in definicije za zbiranje in primerjavo podatkov o javnih izdatkih za kulturo po posameznih državah. V zvezi s tem so bila še posebej pomembna skupna prizadevanja Unesca in Sveta Evrope v okviru delovne skupine Evropske unije LEG (European Union Leadership Groups) in Eurostata.
- Tabela sicer ne prikazuje podatkov o dejanskih izdatkih, pač pa navaja nekaj primerjalnih podatkov o deležih izdatkov, ki so jih posamezne države namenile za nekatere izbrane sektorje kulture.
- Slovenija je leta 2005 namenila daleč največ sredstev za t. i. uprizoritvene umetnosti (glasba in gledališče), in sicer 31,3 %; 6,6 % sredstev je namenila za knjižnice, 15,6 % pa za muzeje in arhive.

KULTURA

Izdatki države za kulturo - za knjižnice ter muzeje in arhive, EU-27 ter Norveška in Švica, 2005

Opomba: Podatki niso na voljo za CZ, CY, LU, PL, in UK.

Vir: Council of Europe/ERICarts, Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 9th edition, 2008

■ Po podatkih SURS o izdatkih sektorja država po namenih za obdobje 2000–2006 (po metodologiji ESR 1995 - Evropski sistem računov 1995 in po namenih izdatkov po Klasifikaciji namenov sektorja država - klasifikacija COFOG) so bila v letu 2006 za posamezna področja namenjena naslednja sredstva, izražena v deležu (%) BDP:

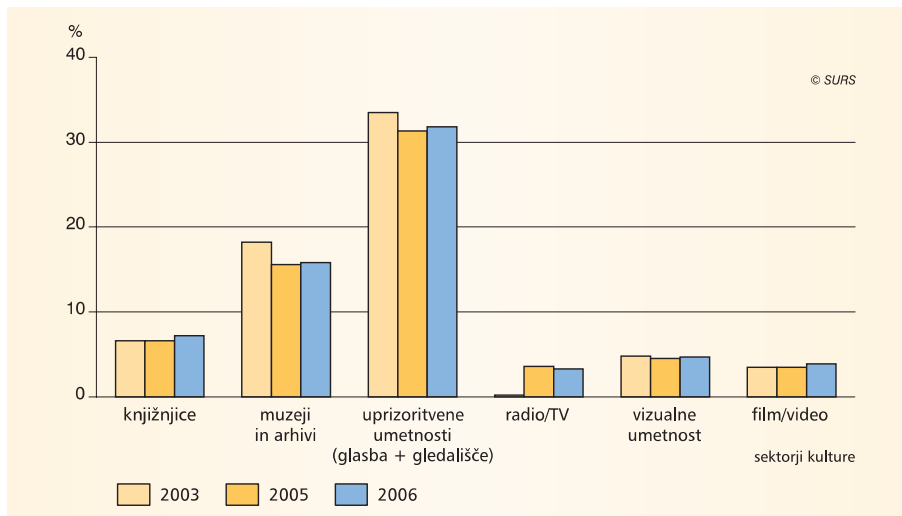
- za socialno zaščito: 17,1 % BDP (izdatki, povezani z različnimi tveganji in potrebami, kot so bolezen, invalidnost, starost, otroci, brezposelnost in druge oblike socialne izključenosti);
- za izobraževanje: 6,4 % BDP;
- za javno upravo: 6,2 % BDP;
- za zdravstvo: 6,2 % BDP;
- za preostale namene skupaj: 9,4 % BDP, od tega za ekonomske dejavnosti 4,1 % BDP, za javni red in varnost (policija, gasilci, sodišča, zapori) 1,7 % BDP, za obrambo (vojaška obramba, civilna zaščita) 1,4 % od BDP, za preostale namene (rekreacija, kultura in religija, zaščita okolja ter stanovanjski in prostorski razvoj) pa 2,2 % BDP.

■ Ob hitrem in vse večjem uveljavljanju novih medijev in tehnologije tudi na področju založništva bi pričakovali »zaton knjige«. A podatki tega ne potrjujejo: leta 1995 smo v Sloveniji izdali 3194 naslovov knjig, deset let kasneje za dobrih 37 % več, natančneje 4394 naslovov knjig; v letu 2006 pa je bilo med 4.684 »novimi naslovi« izdanih knjig 3.306 izvirnih del in 1.378 prevodov; novih naslovov leposlovnih knjig in brošur je bilo 1.036, od tega 44,2 % romanov, 23,3 % kratke proze 19,7 % knjig pesmi, 2,0 % dramskih besedi in 10,8 % ostalega.

■ Leta 2000 je bilo v Sloveniji 406 podjetij, ki so imela registrirano dejavnost založništvo, od tega jih je 119 izdajalo knjige. Do leta 2006 se je število založb povečalo za dobrih 20 %, na 492, med temi pa je 167 založb izdajalo knjige.

KULTURA

Izdatki države za kulturo po sektorjih kulture, Slovenija, 2003, 2005 in 2006

Vir: Council of Europe/ERICarts, Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 9th edition, 2008

■ Po podatkih ankete o porabi v gospodinjstvih se izdatki za nakup knjig v strukturi sredstev, porabljenih v gospodinjstvih, v zadnjih šestih letih vztrajno zmanjšujejo: v letu 2000 je član gospodinjstva porabil za knjige povprečno 0,42 %, v letih 2001–2003 0,39 %, v letu 2004 0,37 % in v letu 2005 0,32 % teh sredstev.

■ Gospodinjstva v EU so leta 1999 porabila za knjige povprečno 0,5 % sredstev; največ so za knjige izdala gospodinjstva v Grčiji, in sicer je ta delež v skupnih izdatkih znašal 0,7 %, najmanj, 0,4 %, pa gospodinjstva v Franciji, Luksemburgu, na Portugalskem, na Finskem in v Združenem kraljestvu. Čeprav so gospodinjstva na Portugalskem in v Luksemburgu namenila za knjige enak delež porabljenih sredstev, pa je luksemburško gospodinjstvo za knjige porabilo vrednostno 2,5-krat toliko kot portugalsko.

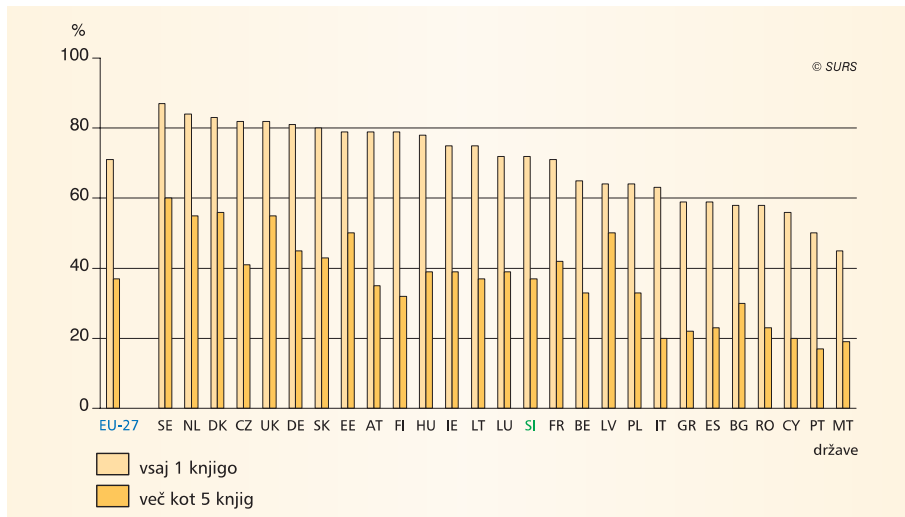
■ Tako se knjižnice v Sloveniji vse pogosteje uvrščajo med tiste kulturne ustanove, ki imajo na poti, ki jo knjiga prepotuje od avtorja do bralca, zelo pomembno vlogo. Leta 2006 je bilo v Sloveniji v 61 splošnih knjižnicah včlanjenih 539.000 obiskovalcev knjižnic, med njimi je bilo skoraj 165.000 mladih obiskovalcev, starih do 15 let. Vsak član si je v navedenem letu izposodil v povprečju 46 knjig, vsi člani skupaj pa so si izposodili skoraj 25 milijonov enot knjižnega gradiva.

■ Splošne knjižnice v Sloveniji se lahko pohvalijo z obsežnim knjižnim fondom; v letu 2006 je bilo obiskovalcem teh knjižnic na voljo 8,1 milijona knjižnih enot. Skupaj s serijskimi publikacijami in neknjižnim gradivom to pomeni 4 knjižne enote na prebivalca Slovenije; slovenske splošne knjižnice torej presegajo minimalni standard, ki je pogoj za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, to je 3,7 knjižne enote na prebivalca.

KULTURA

Delež ljudi, ki so v zadnjih dvanajstih mesecih prebrali vsaj 1 knjigo ali več kot 5 knjig, EU-27, 2007

Vir: Eurobarometer 278, European cultural values

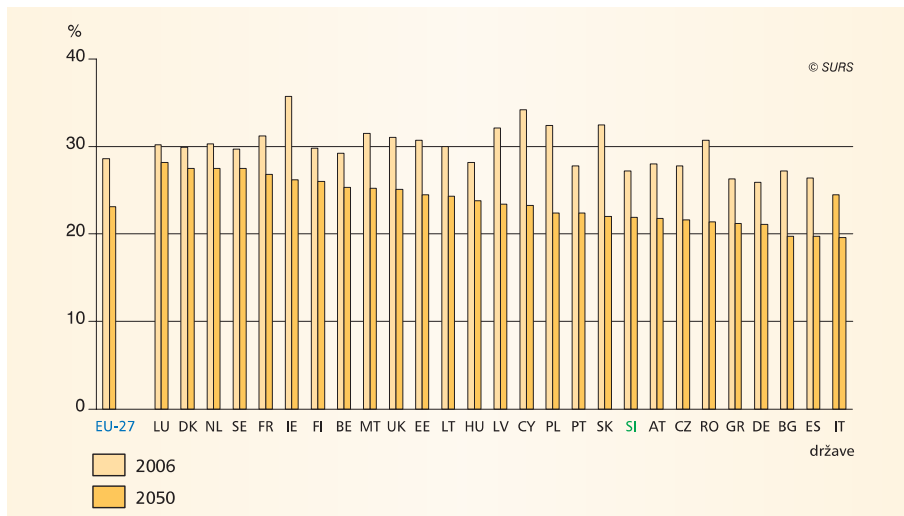
- Med prebivalci EU so najbolj priljubljene kulturne dejavnosti gledanje in poslušanje kulturnih oddaj ter branje knjig. V zadnjih 12 mesecih pred anketiranjem, ki je potekalo novembra 2007, si je vsaj enkrat ogledalo kulturni program na televiziji ali poslušalo takšno oddajo po radiu 78 % vprašanih, 46 % vprašanih pa je to storilo večkrat kot petkrat.
- 71 % vprašanih prebivalcev EU je v zadnjih 12 mesecih pred anketiranjem vsaj enkrat bralo knjigo, 37 % vprašanih pa je to storilo večkrat kot petkrat. Knjige so najpogosteje vzeli v roke in jih prebrali prebivalci Švedske, Nizozemske in Danske (nad 80 % vsaj enkrat v letu), najmanj pogosto pa prebivalci Malte in Portugalske. V Sloveniji smo po tem kazalniku komaj nad povprečjem EU (71 % in 37 %). V EU v zadnjem letu pred anketiranjem ni bralo knjig 48 % anketiranih oseb v starosti do 15 let in 28 % anketiranih oseb v starosti 16–19 let.
- Bralno kulturo otrok in mladih intenzivno vzpodbujajo šolske knjižnice. V Sloveniji jih je bilo leta 2006 896, od tega 721 v osnovnih šolah (kar pomeni, da je skoraj 82 % osnovnih šol imelo svojo knjižnico) in 118 v srednjih šolah. Mladi bralci so si izposodili 6,1 milijona enot knjižnega gradiva, največ (60,4 %) leposlovja.
- Z ustanavljanjem novih univerz in visokošolskih zavodov narašča tudi število visokošolskih knjižnic. V letu 2006 je bilo v Sloveniji na univerzah v Ljubljani, Mariboru, Novi Gorici in na Primorskem ter v samostojnih visokošolskih zavodih že 62 visokošolskih knjižnic. Skupna knjižna zbirka teh knjižnic je štela dobre 3 milijone enot knjig in brošur, aktivnih včlanjenih uporabnikov, ki jim je bilo to gradivo na voljo, pa je bilo skoraj 177.000.

KULTURA

- Slovenska podjetja, inštituti in ustanove so v letu 2006 imeli registriranih 131 specialnih knjižnic, v njih pa 2,7 milijona enot knjižnega gradiva; te knjižnice je obiskovalo skoraj 47.000 članov.
- Za Slovenijo je še posebej pomembna njena Narodna in univerzitetna knjižnica, saj s svojim knjižnim bogastvom (njena knjižna zaloga obsega 1,2 milijona enot) v veliki meri ustvarja možnosti za dvig kulture prebivalstva.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Delež mladih, EU-27, 2006 in 2050

Vir: Eurostat

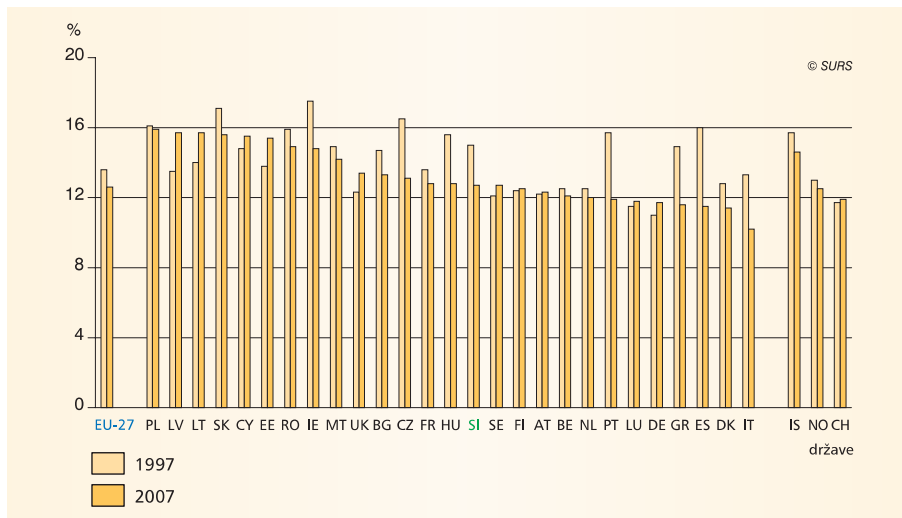
Nekaj osnovnih podatkov o mladih v EU-27 in Sloveniji, 2006 in projekcija za 2050

	Slovenija	EU-27
Mladi (15-24 let), 2006	13,1%	12,7%
Mladi (15-24 let), leta 2050 po projekciji Eurostata	9,1%	9,7%
Mladi (20-24 let) z doseženo srednjo izobrazbo	90,5%	77,4%
Brezposelni mladi (20-24 let), 2006	10,2%	16,8%
Mladi (16-24 let), ki vsaj enkrat tedensko uporabljajo internet	81,0%	73,0%
Diplomanti terciarnega izobraževanja po področjih, 2006:		
izobraževanje	9,8%	10,8%
humanistika in umetnost	5,9%	11,2%
družbene vede, novinarstvo, informacije	8,3%	9,6%
poslovne vede, upravljanje	35,4%	20,1%
pravo	3,6%	5,8%
naravoslovje, matematika, računalništvo	3,8%	10,2%
kmetijstvo, veterina	2,3%	1,6%
zdravstvo, socialno varstvo	9,1%	13,5%
usluge	6,8%	3,8%

Vir: Eurostat

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Mladi prebivalci (15–24 let), EU-27, Islandija, Norveška in Švica, 1997 in 2007

Vir: Eurostat

■ Po ocenah ZN je mladih na svetu že precej več kot ena milijarda in ta predstavlja pomemben človeški vir za razvoj in pozitivne družbene spremembe. Mladi predstavljajo na primer četrtnino svetovne delovne sile, a tudi polovico brezposelnih po vsem svetu; mladi brez primerne zaposlitve pa so še posebej ranljivi, saj so tako dejansko obsojeni na revščino, brez sredstev za življenje pa težje pridejo do izobrazbe in osnovnega zdravstva, kar je – kot v začaranem krogu – osnovni pogoj za ustrezno zaposljivost.

■ Zavesti o skupni pripadnosti neki skupnosti (na primer Evropski uniji) ni mogoče umetno ustvariti. Izhaja lahko le iz skupne kulturne zavesti, zato mora danes Evropa pozornost usmerjati ne le v gospodarstvo, temveč tudi v izobraževanje, državljanstvo in kulturo. Del take usmeritve so programi EU za izobraževanje in usposabljanje, ki spodbujajo programe izmenjave, študentom omogočajo odhod na študij v tujino, sodelovanje v skupnih šolskih dejavnostih, učenje novih tujih jezikov itd. Organizacijo šol in izobraževanja ter podrobne učne načrte pa še vedno določajo na nacionalni ali lokalni ravni države članice EU same. Čeprav se vsi državljani EU izobražujemo »vse življenje«, je večina teh naporov vendarle usmerjena v izobraževanje in usposabljanje mladih.

■ Mladi, mladi ljudje (mladina) so kot prebivalstvena skupina v strokovnih razpravah različno opredeljeni: ne tako redko jih zamenjujejo ali celo enačijo z otroki, s študenti ali z dijaki in tako vnaprej izključijo najranljivejše skupine mladih – brezposelne osebe, tiste brez statusa študenta oz. dijaka in tiste mlade zaposlene, ki jim tudi zaposlitev še ne omogoča osamosvojitve. Čeprav mladine v globalnem smislu ni najprimerneje definirati s pomočjo števil (let), ampak bi jo bolje opredelili kot socialno kategorijo, je vsaj pri podatkovnih analizah potrebna »opredelitev« po starosti: Združeni narodi običajno

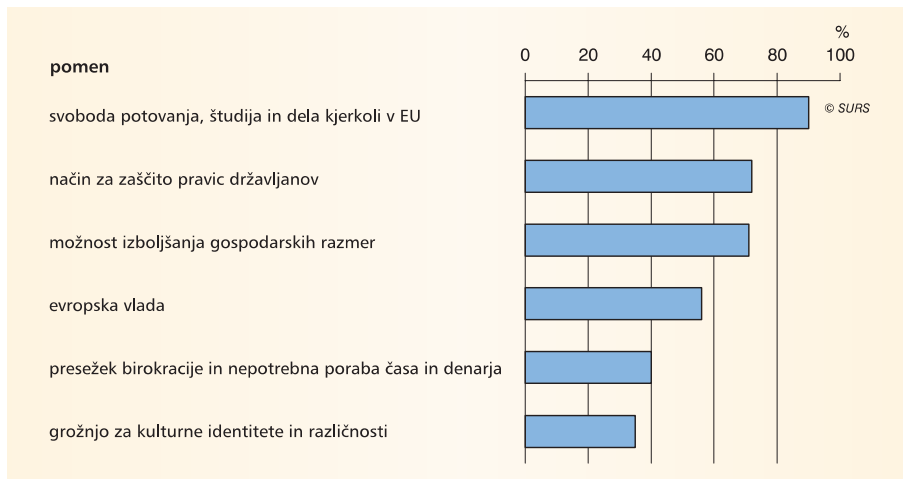
MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

upoštevajo definicijo »mladine«, oblikovano leta 1985, v mednarodnem letu mladih, in prištevajo med mlade vse, ki so stari od 15 do 24 let. Edini pravni akt v Sloveniji, ki sploh opredeljuje mladino, je Zakon o mladinskih svetih; ta mladino opredeli kot osebe v starosti 15–29 let. Tudi Statistični urad RS in podobno tudi nekatere evropske države mladino opredeljujejo kot mlade ljudi, stare od 15 do 29 let. Med mlade torej sodimo 15 let svojega življenja. (Starostne opredelitve mladine v drugih državah so različne – večina evropskih držav postavlja zgornjo mejo ok. 30. leta, spodnje meje pa so različne.)

■ Mladina je torej posebna družbena skupina ljudi, ki niso več otroci, ampak so osamosvajajo in postajajo vse aktivnejši člani družbe ter imajo že velike zmožnosti. V procesu osamosvajanja postopno prevzemajo odgovornost za mlajše in starejše člane družbe. Mladi so zelo bližnja prihodnost vsake družbe in države in od njih se danes vedno več pričakuje. V zadnjem času se o mladini govori več kot pred nekaj leti, tako v pozitivni kot v negativni luči. Pogosto govorimo in pišemo o mladih v zvezi s prestopništvom, ponočevanji ipd., vse več pa tudi o zelo pozitivnih vidikih njihovega delovanja in njihove vloge v družbi: o prostovoljstvu, o aktivnostih na področju neformalnega in formalnega izobraževanja, o uspešnosti pri delu, o snovanju družine in drugih področjih, ki so zelo pomembna za družbo nasploh.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Pomen izraza »Evropska unija« za mlade ljudi, EU-27, 2002

Vir: Flash Eurobarometer, št. 202, Survey among young people aged between 15-30 in the European Union

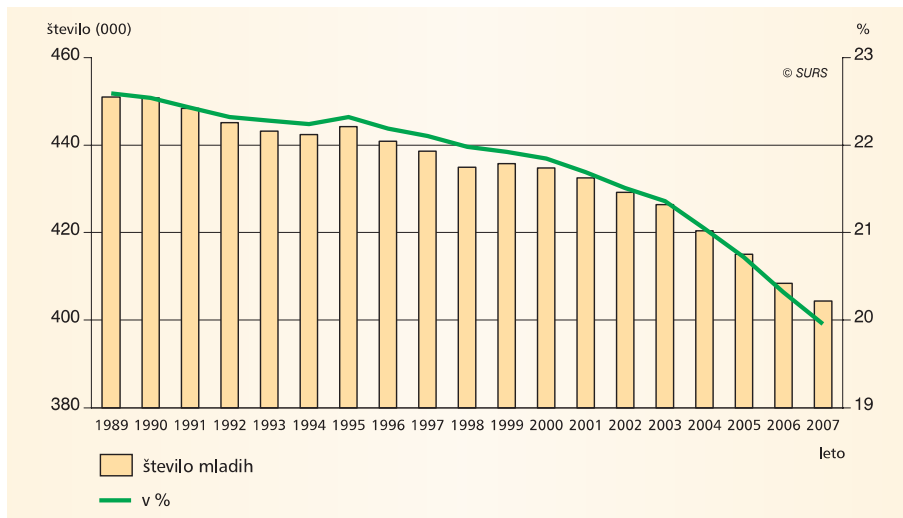
- Mladi so tisti del prebivalstva, na katerega mora biti vsaka družba posebej pozorna, saj so srednjeročna »osnova« družbenega razvoja (tudi Slovenije). Ker je od izboljševanje položaja in razvoja mladih v veliki meri odvisen dolgoročni razvoj družbe, jim je treba omogočiti, da bodo lahko v uravnoteženih razmerah medgeneracijske solidarnosti čim ustrezneje uporabili svoje sposobnosti in izkoristili svoje zmožnosti in ustvarjali take razmere v družbi, ki bodo omogočale in podpirale oblikovanje vzgojene, izobražene, motivirane, strokovne, usposobljene in odgovorne mlade generacije.
- Proučevanja mladine postaja vse pomembnejše, ker je današnja mladina enostavno »drugačna«. Proučevanje generacij iz začetka 20. stoletja kaže na to, da čim hitreje so se dogajale družbene spremembe, v tem krajše generacijske okvire so postajale zamejene tedaj živeče generacije.
- Za mladino so značilne zanjo svojstvene oblike vedenja in zanjo značilen življenjski slog, nepopolni socialni status ter idealni vrednotni pojmi mladostnosti v smislu vitalnosti, duševne svežine in živahnosti. Na eni strani gre za podaljševanje življenja v ekonomski odvisnosti od staršev, po drugi pa za čedalje hitrejšo vstopanje skozi vrata izkustev in spoznanj, ki so lastna odraslim, na generacijo mladih se prelaga velik »nahrbtnik« pričakovanj, želja in zahtev, ki že obstajajo v družbi in ki jih mladi s svojo iskrivostjo, izvirnostjo in bistrumnostjo tudi sami izzivajo in pričakujejo od sebe.
- V tradicionalnih družbah so bili mladi objekt nadzora in vzgoje, danes pa se mladi psihosocialno zgodaj osamosvajajo in doživljajo svojo odraslost kot nekakšen proces pogajanja o lastni identiteti in identiteti družbe.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

- Če mlade Evropejce 21. stoletja vprašamo, kaj jim pomeni EU, jih bo večina (90 %) odgovorila, da ta zanje osebno predstavlja svobodo potovanja, študija in dela kjerkoli v Uniji. Poudarijo tudi dejstvo (72 %), da njen obstoj predstavlja način zaščite pravic državljanov in možnost izboljšanja gospodarskih razmer (71 %).
- Več kot polovica vprašanih mladih Evropejcev (56 %) je tedaj menila, da je EU evropska vlada. Glede morebitnih negativnih značilnosti EU pa je 40 % mladih odraslih, ki so bili vprašani, omenjalo presežek birokracije in nepotrebno porabo časa in denarja, 35 % vprašanih pa je v EU videlo grožnjo za kulturne identitete in različnosti.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Mladi (15–29 let), Slovenija, 1989–2007

Vir: SURS

- Mladi so prednostna ciljna publika evropskega leta medkulturnega dialoga, saj želijo biti vključeni v prizadevanja za doseg razvojnih ciljev novega tisočletja, čeprav so danes še vedno pogosteje »videni« kot problem, in ne kot možni del rešitev obstoječih družbenih problemov. Če se bodo taki trenutni trendi nadaljevali, razvojnih ciljev tisočletja ne bo mogoče doseči, obratno pa bo, če bodo mladi pravilno vključeni v globalno razvojno prizadevanje za prihodnost (in bodo uporabljeni njihova energija, kreativnost in vizije).
- V zadnjem desetletju so se okrepili trije procesi, ki vplivajo na položaj mladih v družbi: podaljševanje povprečne življenjske dobe in zmanjševanje prirastka prebivalstva sta povzročila počasno zmanjševanje deleža mladih v celotni populaciji; podaljševanje izobraževanja za vse več mladih in težavnost zaposlovanja, ki mladim otežuje trajno zaposlitev, sta privedla do podaljševanja mladosti v trideseta leta; zaradi diskriminiranega položaja mladine pri vključevanju v družbene procese in zaradi težjega dostopa do materialnih dobrin je prišlo do počasnejšega procesa integracije v socialni prostor.
- Mladost se torej po eni strani podaljšuje in vsebinsko razširja, po drugi pa se pod pritiskom nove modernizacije (konec blokavske delitve, informatika, neoliberalizem) začneja razkrajati, torej podrežati "konkurenčni in profitni" logiki odraslih. Zaradi tega postaja življenje mladih močno individualizirano, negotovo, izpostavljeno možnim izgubam, torej postaja tvegano in prinaša s seboj socialno ranljivost. To spremlja večplasten proces »ukinjanja« mladine in preseganja mladinskosti, nekoč vmesnega ali prehodnega obdobja v človeškem življenju.

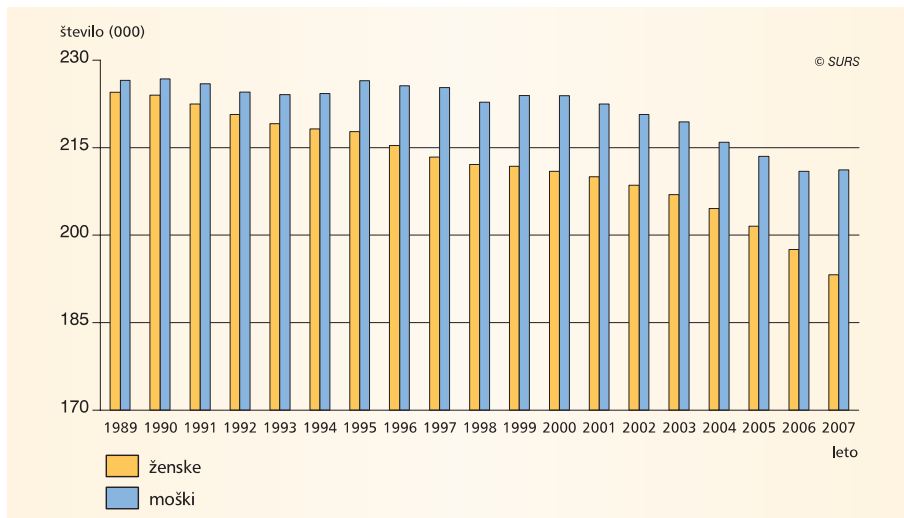

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

■ Socialna ranljivost mladih sovпада z novimi oblikami revščine, ki se pojavlja med njimi, pa ne izhaja toliko iz težkih ekonomskih razmer, temveč iz razbitega družinskega okolja, psiholoških stisk in vedno pogosteje tudi iz duhovne brezsmernosti. Posebej otroci in mladi, ki so člani družin s starši, ki so se – tudi brez svoje krivde in volje – znašli v dolgotrajni brezposelnosti, so pogosto potisnjeni na rob družbe, v revščino in v socialno izključenost in večinoma niso deležni zadostnih vzpodbud in opore družbe. Ker ne končajo šole, ker nimajo potrebne samozavesti in so socialno pogosto slabše opremljeni, imajo manj možnosti za osebni razvoj in težje pridobijo ustrezno izobrazbo, se slabše vključujejo v družbo in imajo tako tudi manj možnosti za zaposlitev.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Mladi moški in mlade ženske, Slovenija, 1989–2007

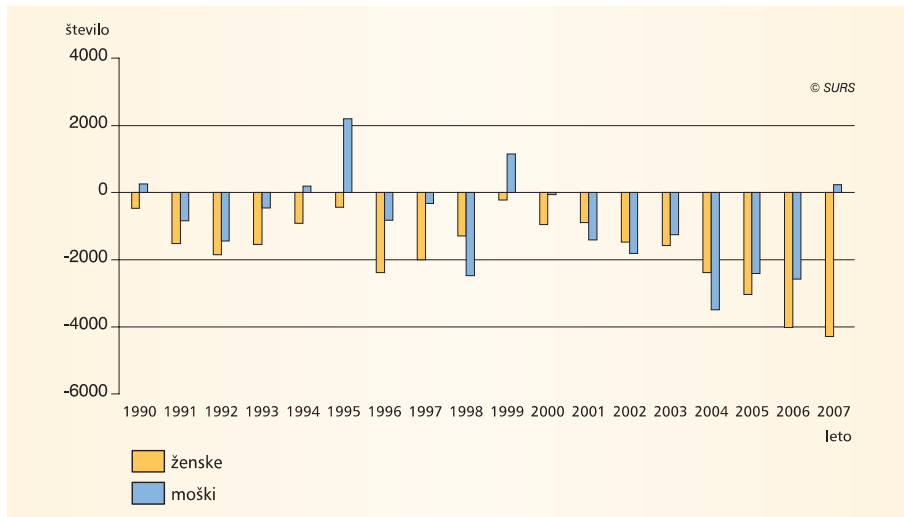
Vir: SURS

- Mlade (15–29 let) je treba čim prej začeti obravnavati ne samo kot upravičence, ampak tudi izvajalce programov za razvoj in jih takoj vključiti v programe dolgoročne vzdržnosti gospodarstva (predvsem pokojninske sisteme), saj bodo že v naslednji generaciji oni tisti, ki bodo morali nositi težo skrbi tako za mlado kot za starejšo generacijo v svoji družbi.
- Mladi se najpogosteje vključujejo v razprave o aktualnih temah, kot so: sodelovanje in informiranje, prostovoljne dejavnosti mladih, zaposlovanje, podjetništvo, socialna vključenost in dobro počutje; izobraževanje; pravice mladih, enakost in boj proti diskriminaciji.
- Tudi demografski trendi v Sloveniji kažejo¹⁴, da je mladih oseb vedno manj, starejših vedno več. Prihodnost Slovenije kot tudi večine evropskih držav bo zaznamovana s pospešenim staranjem prebivalstva, saj se število in delež mladih zmanjšujeta, čeprav prebivalstvo Slovenije zdaj rahlo narašča. Število mladih je med letoma 1989 in 2006 upadlo skoraj za 43.000: natančneje za 15.584 moških (ali 36,6-odstotni upad) in za 26.946 žensk (to je 63,4-odstotni upad). Leta 2006 so mladi v Sloveniji predstavljali dobro petino prebivalstva. Po projekcijah prebivalstva lahko že čez dve leti pričakujemo, da bo delež mladih obsegal manj kot petino prebivalstva, v naslednjih dvajsetih letih pa naj bi njihov delež upadel na 14 %. Delež mladih je bil v Sloveniji v zadnjih 50 letih glede na druge starostne skupine prebivalstva največji ob popisu leta 1981, in sicer jih je bilo 448.000 ali skoraj četrtino (24,4 %) prebivalstva.

¹⁴ Demografske spremembe, s katerimi se srečujeta tako Slovenije kot vsa Evropa, so spremembe v ravnovesju med generacijami – staranje prebivalstva

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Razlike (po letih) med »rastjo« števila mladih moških in »rastjo« števila mladih žensk, Slovenija, 1990–2007

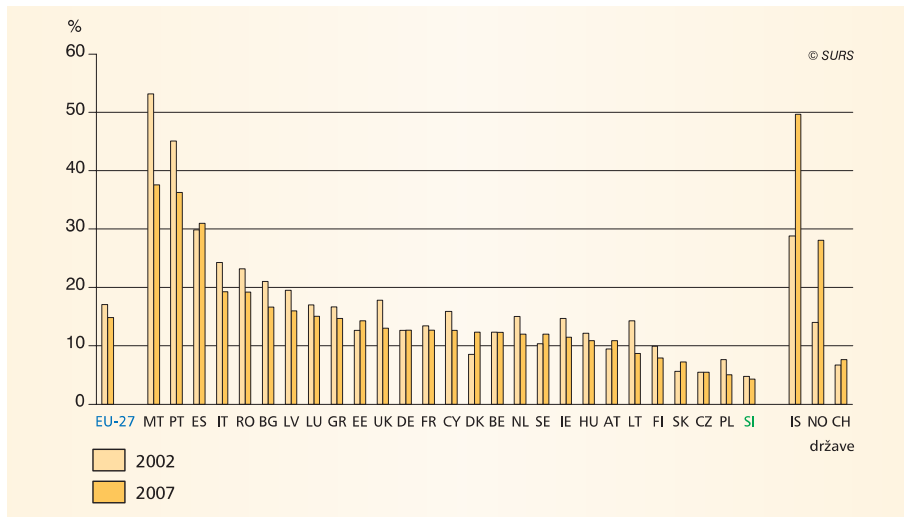

Vir: SURS

- V letu 2006 se je število mladih prebivalcev Slovenije, starih 15–29 let, zmanjšalo za 6.592 (s 415.044 na 408.452). Od leta 1990 do leta 2007 je tako v Sloveniji število mladih upadlo že za več kot 42.000. V prihodnjih letih se obeta še večji upad tega števila, a ga bodo verjetno vsaj nekoliko omilile priselitve.
- Naravni prirast Slovenije je v zadnjih letih sicer pozitiven, dolgoročna napoved demografske slike Slovenije pa vzbuja skrb. Čeprav število prebivalstva počasi narašča, se število in delež mladih zmanjšujeta. Napovedi kažejo, da bo v prihodnjih dvajsetih letih delež mladih upadel z dobrih 20 % (toliko jih je bilo v letu 2007) na 14 %.
- Mladi v Sloveniji v starosti 15–29 let (ta starostna skupina predstavlja 20 % vsega prebivalstva Slovenije) imajo različne potrebe, podobno kot njihovi vrstniki drugje v Evropi: v zgodnjih letih je v ospredju njihovega zanimanja predvsem zagotovitev razmer za pridobitev ustrezne izobrazbe, pozneje postane najpomembnejša potreba po pridobitvi zaposlitve in nato po ustvarjanju razmer za začetek samostojnega življenja in oblikovanja družine.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Mladostniki, ki zaključijo šolanje brez kvalifikacij, EU-27 ter Islandija, Norveška in Švica, 2002 in 2007

Vir: Eurostat

- Mladostnikov, ki zaključijo šolanje brez kvalifikacij, so osebe, stare od 18 do 24 let, ki v zadnjih 4 tednih pred anketiranjem niso prejele nobenega potrdila o doseženi izobrazbi ali usposabljanju (najvišja stopnja izobrazbe ali usposabljanja, dosežena po ISCED: 0,1 ali 2). Podatki so iz evropske raziskave o delovni sili.
- Tudi Slovenija je vključena v projekt »Mladostniki, ki zaključijo šolanje brez kvalifikacij«, ki ga vodi belgijska organizacija Qec-Eran in katerega osnovni namen je ustvarjati razmere za učenje in izmenjavo izkušenj med strokovnjaki, ki se v evropskem in domačem prostoru ukvarjajo s ciljno skupino deprivilegiranih mladih, in osnovati integriran pristop za socialno vključitev mladih. Pri delu so osredotočeni na povezovanje sistema izobraževanja in usposabljanja ter gospodarstva z namenom, razviti nove poti za vstop mladih na trg dela ter različne pristope, s katerimi mladi brez izobrazbe pridobijo dodatna znanja in izboljšujejo svoje zaposlitvene možnosti.
- Brezposelnost mladih je resno vprašanje, pa ne le v Sloveniji, saj se ga zaveda in ga rešuje vsa Evropa, zato je tej ciljni skupini na področju zmanjševanja brezposelnosti posvečena posebna pozornost. V zadnjem letu se je število mladih brezposelnih oseb (starih do 26 let) v Sloveniji znižalo: delež brezposelnih mladih se je od decembra 2007 do junija 2008 s 16,4 % znižal na 13,2 %. Tudi povprečna čakalna doba mladih brezposelnih na delo (prijavljenih na Zavodu za zaposlovanje), 9,7 meseca, je bila nižja kot pri ostalih brezposelnih (27,8 meseca).

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

■ Negotovost na trgu dela je danes ena izrazitejših značilnosti položaja mladih v Evropi; ti so zato posledično izpostavljeni tudi večjemu tveganju socialne izključenosti in socialne neenakosti še na drugih področjih življenja. Število brezposelnih oseb se je v Sloveniji v letu 2006 v primerjavi s preteklim letom zmanjšalo za dobrih 5000 (predvsem na račun zaposlitve moških, kajti število brezposelnih žensk se glede na prejšnje leto ni bistveno spremenilo); stopnja anketne brezposelnosti v Sloveniji v letu 2006 (preračunana po metodologiji Eurostata) je bila 6,0-odstotna, v Evropski uniji (EU-25) pa 7,9-odstotna. Stopnja brezposelnosti je bila spet najvišja med mladimi, starimi od 15 do 24 let, in je dosegla vrednost 13,9 %, in sicer 11,6 % za moške in 17,0 % za ženske.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Mednarodno primerljive stopnje brezposelnosti mladih, Slovenija in izbrane države, marec 2008

Država	Stopnja brezposelnosti mladih (%)
Slovenija	8,9
Madžarska	19,5
Avstrija	8,0
Francija	18,2
Španija	21,4
Nemčija	9,8

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/predstavitev/Dogodki/2008/03-09-08Gradivo.doc>

■ Raziskava med 15.000 mladimi v štirinajstih državah regije Srednje in Vzhodne Evrope je pokazala, da si večina mladih želi v prihodnosti delati v lastni državi¹⁵. Kot kažejo rezultati te raziskave, imajo mladi v Srednji in Vzhodni Evropi pozitivna pričakovanja za prihodnost, izražajo visoko raven prožnosti glede svoje kariere in so se pripravljene seliti. Mladi v naraščajoči internacionalizaciji prepoznajo vedno več priložnosti in si želijo za določen čas delati v tujini.

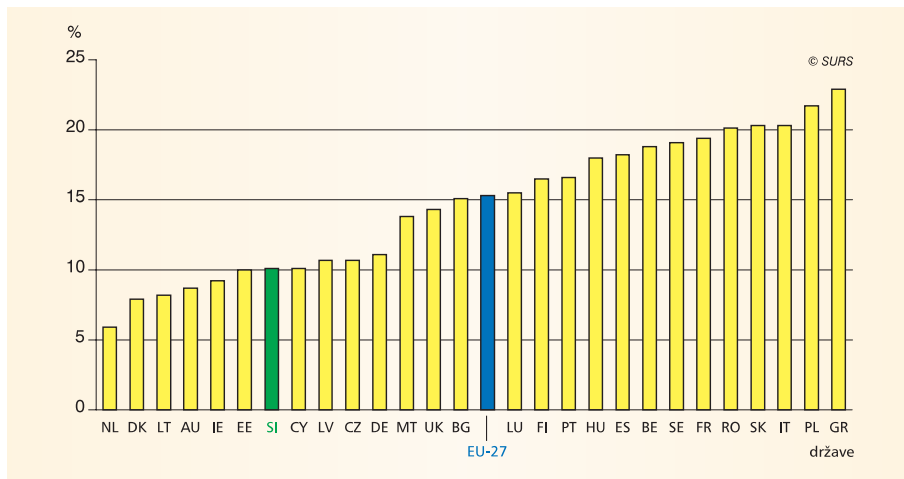
■ Stopnja brezposelnosti med mladimi v starosti 15–24 let je v letu 2006 znašala 13,9 % in je za več kot za dvakrat preseгла splošno stopnjo brezposelnosti, ki je znašala 6 %. Nosilci ekonomske politike morajo razmisliti o ukrepih za zmanjšanje brezposelnosti mladih in za omogočanje in spodbujanje zgodnejšega vstopa mladih v delovno aktivnost. Zato je potrebno razmisliti o ukrepih, ki bi povečali učinkovitost in kakovost študija ter skrajšali trajanje le-tega¹⁶. K zgodnejšemu vstopu mladih v zaposlitev lahko prispeva tudi večja povezanost izobraževalnih ustanov s podjetji in večji vpliv podjetij na vsebino izobraževalnih programov; to bi zmanjšalo neskladja na trgu dela. V okviru aktivne politike zaposlovanja so za zmanjševanje brezposelnosti mladih že predvideni ukrepi povračil prispevkov za socialno varnost delodajalcem, ki zaposlijo mlado brezposelno osebo oziroma iskalca prve zaposlitve, razmisliti pa bi veljalo o ustvarjanju in spodbujanju možnosti za pridobivanje delovnih izkušenj mladih s pomočjo prostovoljnega dela. K hitrejšemu vstopanju v zaposlitev pa bi lahko prispevala tudi drugačna ureditev študentskega dela; morda bi ga lahko uredili po vzoru Nemčije v obliki tako imenovanih »malih del«, za katera se plačujejo zmanjšani prispevki za socialno varnost.

¹⁵ <http://www.siol.net/gospodarstvo/2008/07/mladi.aspx>

¹⁶ Skrajšanje študija je med drugim tudi eden od ciljev prenove visokošolskega sistema in uresničevanje t. i. Bolonjske deklaracije.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Brezposelnost mladih (oseb, starih 15–24 let), EU-27, 2007

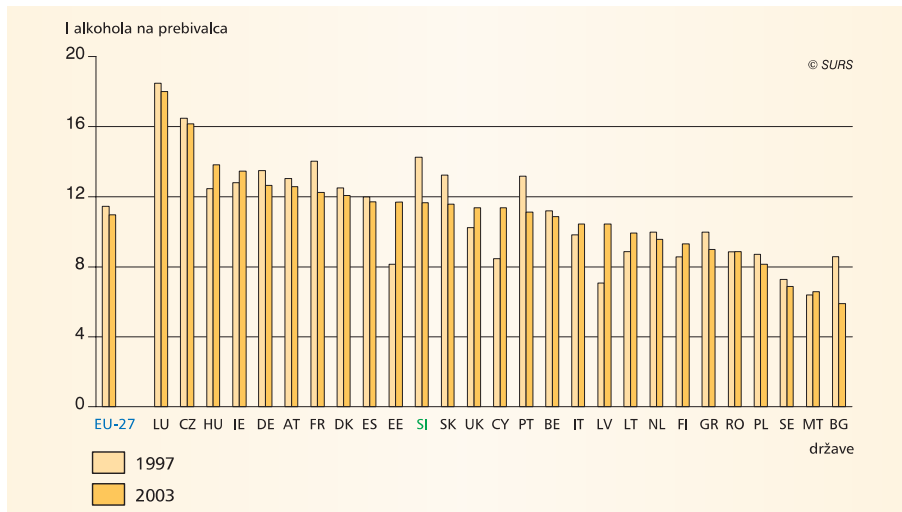
Vir: Eurostat

- Skupna stopnja brezposelnosti v Sloveniji je bila v primerjavi z državami EU-27 (po izračunih z metodo EU) leta 2007 4,9-odstotna in Slovenija je bila s to vrednostjo med najnižjimi v EU-27. Nižje vrednosti so imele: Nizozemska (3,2 %), Danska (3,8 %), Ciper (3,9 %), Luksemburg (4,1 %), Litva (4,3 %), Avstrija (4,4 %), Irska (4,6 %) in Estonija (4,7 %). Stopnja brezposelnosti v EU-27 pa je leta 2007 v povprečju znašala 7,1 %, kar je bilo vsekakor višje od vrednosti v Sloveniji.
- Po stopnji brezposelnosti mladih (tj. oseb, starih od 15 do 24 let) je bila Slovenija v letu 2007 na osmem mestu (10,1 %) in torej precej pod evropskim povprečjem (EU-27) (15,3 %). Nižjo stopnjo brezposelnosti mladih so tedaj imele le Nizozemska (5,9 %), Danska (7,9 %), Litva (8,2 %), Avstrija (8,7 %), Irska (9,1 %), Ciper in Estonija (vsaka po 10,0 %).
- Evropska komisija za sektor zaposlovanja navaja, da je bilo v EU v začetku leta 2008 17,4 % mladih brez službe, in to kljub odprtju številnih (6,5 milijona) novih delovnih mest. Kje naj bi vsa ta delovna mesta bila, Komisija ni navedla, je pa poudarila, da so nove možnosti v storitvenem sektorju, manj pa jih je v proizvodnji. Dodatno zaposlovanje v javnem sektorju pa ni bilo predvideno.
- Na splošno se je brezposelnost v EU sicer zmanjšala pod 7 %, vendar je, po podatkih Komisije, do uresničitve cilja 70-odstotne stopnje zaposlenosti še dolga pot.
- Evropska komisija, ki spodbuja popolno odprtje trga dela, je tudi Sloveniji svetovala, naj spodbudi dejavno staranje s poudarkom na zaposlenosti starejših delavcev, a naj za prožnejši trg dela poskrbi tudi za dobro zaposlovanje mladih.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Poraba alkohola in kajenje v EU

Poraba čistega alkohola na prebivalca, EU-27, 1997 in 2003

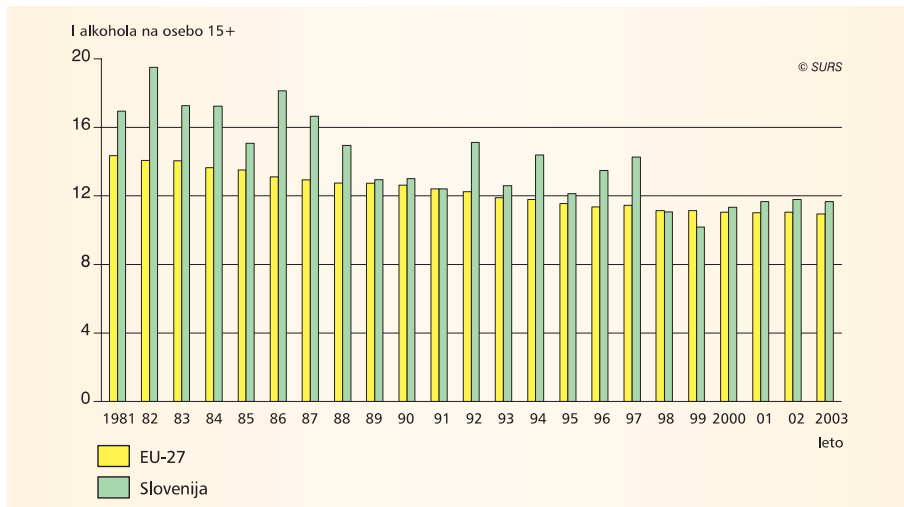
Vir: WHO

- Na zdravje mladih vplivajo različni dejavniki, tudi družbeni in okoljski. Ker EU želi zagotoviti, da politike in programi v EU upoštevajo resnične potrebe mladih, posebej podpira spodbujanje zdravja in preprečevanje boleznih in obravnava različne dejavnike zdravja v različnih starostnih skupinah. Posebej pri mladih posveča veliko pozornosti predvsem tistim področjem, pomembnim za zdravje posameznika in družbe, na katerih je mogoče preprečiti veliko težav s preventivnim vedenjem, predvsem glede kajenja, prehrane in telesne dejavnosti, spolnega zdravja, zlorabe alkohola in drog ter duševnega zdravja.
- EU se zaveda, da so alkoholne pijače pomembno ekonomsko blago, v številnih evropskih regijah pa imajo tudi kulturno vrednost. Proizvodnja, trgovina in prodaja alkohola prispevajo h gospodarski rasti v EU, zdravstvene težave zaradi uživanja alkohola pa lahko vsaka država rešuje samo z učinkovito politiko, podprto in usklajeno na ravni EU. Da bi EU izboljšala komunikacijo z mladimi, spodbudila njihovo zanimanje in jih vključila v razvoj programov za povečanje zavedanja o pomembnih vprašanih v zvezi z njihovim življenjem in zdravjem, krepi sodelovanje tako z nacionalnimi organi posameznih držav kot z nevladnimi organizacijami.
- Alkohol je največji zdravstveni in družbeni problem EU. Evropa ima najvišji odstotek pivcev na svetu in največjo porabo alkohola na prebivalca, velika pa je tudi družbena škoda, ki jo povzroča alkohol. Posledice uživanja alkohola so veliko število smrtnih žrtev na evropskih cestah, škodljivi družbeni pojavi, kot so nasilje, huliganstvo, kriminal, družinske težave in socialna izključenost ter nizka delovna storilnost. Alkohol je kriv za prezgodnjo smrt in invalidnost pri 12 % moških in 2 % žensk v EU.
- Alkohol je najbolj razširjena droga med odraslimi in žal tudi med mladimi. V svetu je alkohol šesti najpomembnejši vzrok za prezgodnjo umrljivost in obolevnost, v Evropi pa celo tretji oziroma prvi med mladimi.
- EU ima največjo porabo čistega alkohola na leto na odraslega prebivalca v svetu, 11 litrov.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Poraba alkohola (v litrih čistega alkohola) na osebo v starosti 15+, EU-27 in Slovenija, 1981–2003

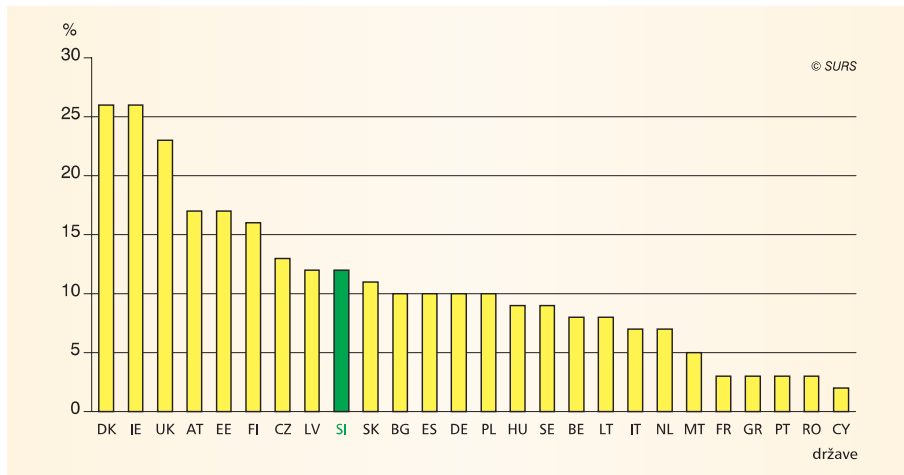
Vir: WHO-HFA, 2007

- Raziskave (npr. Anderson in Baumerg, 2006¹⁷) kažejo, da v splošnem med državami pri ravneh in vzorcih pitja alkohola sicer obstajajo očitne razlike, vendar so te precej manjše kakor pred 40 leti in so si torej države na določeni ravni vse bolj podobne.
- Svetovna zdravstvena organizacija ocenjuje, da 4 % bremen bolezni v svetu lahko pripišemo alkoholu, v Evropi celo 8 %. Nastali stroški zdravljenja in izguba dohodka zaradi prezgodnjih smrti v posameznih državah znašajo od 2 % do 5 % bruto domačega proizvoda, v Evropi približno 125 milijard evrov na leto oziroma 1,3 % bruto domačega proizvoda. V razvitem svetu pripisujejo čezmerni uporabi alkohola od 3 % do 10 % vseh smrti, kar so večinoma prezgodnje smrti. Približno vsaka tretja smrtna žrtev prometnih nesreč v EU je posledica zaužitja alkohola (približno 17.000 smrtnih žrtev letno).
- Poraba alkohola se je v državah članicah EU v zadnjih dvajsetih letih znižala za približno 12 %, a je še vedno visoka (10,3 litra na odraslega prebivalca v letu 2005).
- Izsledki mednarodne raziskave kažejo, da se je odstotek pogostih pivcev med petnajstletniki (tistih, ki pijejo 40-krat ali večkrat na leto) med letoma 1995 in 1999 povečal s 14,1 % na 23,1 %. Odstotek tistih, ki redno pijejo in se opijajo, se je v istem obdobju povečal z 9,7 % na 15,3 %. Skoraj četrtina dijakov prvih letnikov je v življenju pila alkohol 40-krat ali večkrat, opijanje pa sta poznali (že okusili) kar dve tretjini anketiranih. Po podatkih slovenske raziskave o pogostosti pitja alkoholnih pijač in pivskih navadah osnovnošolcev ti zelo zgodaj začnejo uživati alkoholne pijače. Do sedmega leta starosti kar 20,7 % otrok popije kozarec alkoholne pijače, do desetega leta pa je takih že 34,5 %. Opijajo se že desetletniki. Prekomerno uživanje alkohola in popivanja so postala sestavni del nekaterih sodobnih družb in zdi se, kot da so sopomenka za današnjo kulturo mladih.

¹⁷ Anderson P, Baumerg B., 2006, Alcohol in Europe: a public health perspective. London: Institute of Alcohol Studies

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Mladi, ki so bili v zadnjem mesecu 3-krat ali večkrat opiti, EU-27, 2003

Opomba: Luksemburg – ni podatka

Vir: MLADI IN ALKOHOL V SLOVENIJI; Zaključno poročilo ciljnoraziskovalnega projekta, september 2008

■ Vsaka 4 leta se v okviru projekta ESPAD opravi mednarodna (evropska) raziskava o uporabi alkohola in drugih drog med dijaki v različnih evropskih državah (prva raziskava je bila opravljena leta 1995). V večini držav, ki so v njej sodelovale, je velik delež anketiranih vsaj enkrat v življenju že poskusil alkoholne pijače (90 %), po pogostosti pitja med mladimi pa se posamezne države precej razlikujejo.

■ Po podatkih za leto 2003 lahko sklepamo, da alkoholne pijače najpogosteje pijejo mladi v Danske, iz Avstrije, Češke, in iz Združenega kraljestva, kajti delež tistih mladih med anketiranimi, ki so alkohol poskusili večkrat kot 40-krat v življenju (to pomeni, da gre že za precej redne uživalce alkoholnih pijač), je bil v teh državah največji (med 43 % in 50 %); najmanjši pa je bil ta delež v Turčiji (7 %), na Grenlandiji, Islandiji, na Norveškem in Portugalskem (med 13 % in 15 %). V Sloveniji znaša delež mladih, ki so že pili alkoholne pijače 40-krat ali večkrat v življenju, 25 %. Tega početja se v večini držav navadno udeleži več fantov kakor deklet; na Finskem in Norveškem pa je porazdelitev glede na spol približno enaka.

■ Tudi pitje piva je med mladimi (tudi zaradi razmeroma nizke cene) zelo pogosto. Mladi, ki so pili pivo vsaj 3-krat v zadnjem mesecu, so bili med anketiranimi najštevilnejši na Danskem, v Bolgariji, na Nizozemskem in Poljskem (40 %–44 %), najmanj številni pa na Norveškem in v Turčiji (10 % oziroma 14 %); v Sloveniji pa je bilo takih med vprašanimi 21 %. Države, v katerih manj kakor 20 % vprašanih tako pogosto pije pivo, pa so Finska, Madžarska, Islandija in Portugalska. V večini držav fantje pogosteje pijejo pivo kakor dekleta, le na Grenlandiji in Islandiji dekleta in fantje približno enako pogosto pijejo pivo.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

- Mladi v povprečju pijejo vino redkeje kakor pivo in delež tistih med anketiranimi, ki so pili vino 3-krat ali večkrat v zadnjem mesecu, je bil običajno nižji od 20 %. V Sloveniji je bil ta delež v primerjavi z ostalimi državami nekoliko nadpovprečen (21 %), podobno kot v Avstriji, Grčiji, Italiji, na Češkem in na Malti (v teh državah je bil ta delež še posebej visok: 35 %). Najmanj mladih je tako pogosto pilo vino na Finskem in na Islandiji (manj kot 5 % anketiranih).
- Delež mladih med anketiranimi, ki so bili v življenju že velikokrat (20-krat ali večkrat) opiti, je bil v letu 2003 največji na Danskem, Irskem, v Združenem kraljestvu, Estoniji in na Finskem (26 %–36 %); v Turčiji pa je bil med vprašanimi tak 1 % mladih, na Cipru, v Franciji, Grčiji in na Portugalskem pa so bili taki približno 3 % mladih, v Sloveniji je bilo med vprašanimi takih, ki so bili opiti 20-krat ali večkrat v življenju, 15 %.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Porast v pitju alkohola pri 16-letnikih, Slovenija 1995, 1999, 2003

	1995	1999	2003	%
Mladi, ki so že uživali alkoholne pijače	86,9	91,3	91,7	
Alkohol so uživali večkrat kot 40-krat v življenju	14	23	25	
Prvič opiti pri starosti 13 let ali manj	16	17	23	

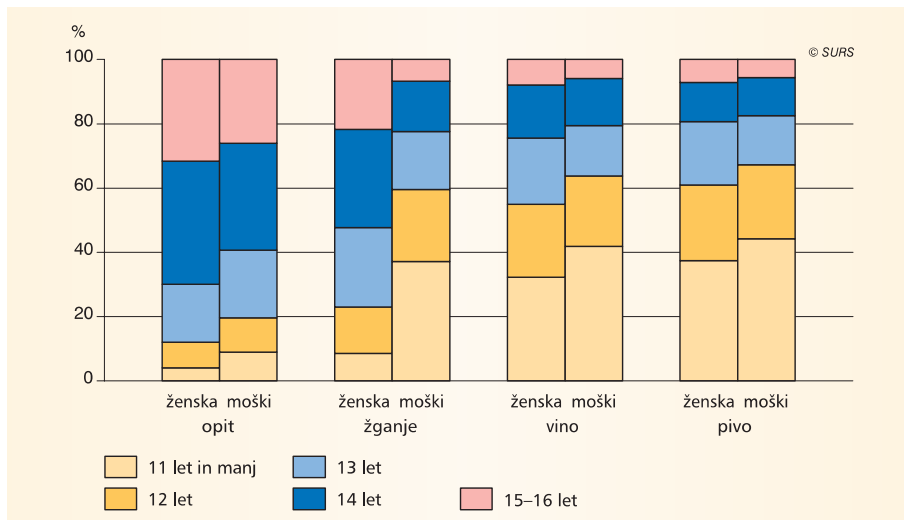
Vir: mednarodni projekt ESPAD

- Slovenija sodi po potrošnji alkohola v evropski vrh. V Sloveniji je leta 2000 registrirana poraba čistega alkohola na državljana, starejšega od 15 let, znašala 10,9 litra. Preračunano na celotno populacijo, v katero so bili vključeni tudi otroci, je poraba čistega alkohola na osebo znašala 8,6 litra alkohola. Te številke uvrščajo Slovenijo med države z veliko porabo alkohola; pri tem v podatkih sploh ni upoštevana neregistrirana poraba alkohola (ta naj bi v Sloveniji znašala še dodatnih 7 do 8 litrov na osebo, v drugih državah članicah EU pa povprečno od 0,5 litra do 2 litra).
- Po študijah British Institute of Alcohol Studies¹⁸ so ugotovili, da odrasli na Češkem, Madžarskem, v Latviji, Litvi, Romuniji in na Slovaškem spišejo več kot 18,5 litra alkohola na leto na osebo (povprečje v EU je 15 litrov), živijo največji ljubitelji alkohola v Evropi v šestih novih članicah Evropske unije. Študija je tudi pokazala, da je v več kot 25 % primerov za smrt med mladimi moškimi, starimi od 15 do 29 let, v EU kriv alkohol.
- Tako kot se med mladimi po vsej Evropi razrašča navada pitja alkoholnih pijač, se tudi mladina v Sloveniji čedalje pogosteje opija (ESPAD) in povečuje se število uživalcev alkoholnih pijač, pri čemer pa se starostna struktura uporabnikov alkohola niža. Leta 1995 je alkohol uživalo 87 % vprašanih 15-letnikov, v letu 2003 pa že 91,7 %. Še bolj se je v osmih letih razširilo redno pitje teh pijač, z 14 % na 25 % mladih. Podobno kot v drugih državah naraščajo tvegane oblike uporabe alkohola. Razlogi, ki naj bi mlade pritegnili k pitju teh pijač, so predvsem: uživanje alkohola kot načina sprostitve, lažje komuniciranje, doživljanje sreče, odraslosti ... do npr. »binge drinking« oziroma načrtnega opijanja v kratkem času.
- Registrirana poraba čistega alkohola se v Sloveniji sicer počasi zmanjšuje, a čeprav smo bili s porabo 8,8 litra na osebo leta 2005 pod povprečjem držav članic EU, nas nekateri podatki še vedno lahko skrbijo. V Sloveniji je poraba čistega alkohola na prebivalca, starejšega od 15 let, celo 10,3 litra. Registrirana poraba čistega alkohola se sicer počasi zmanjšuje, večja pa se poraba alkohola v obliki žganih pijač.

¹⁸ <http://www.ias.org.uk/resources/factsheets/factsheets.html/> 28. november 2008

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Starost ob prvem pitju različnih alkoholnih pijač po spolu, Slovenija, 2003

Vir: ESPAD

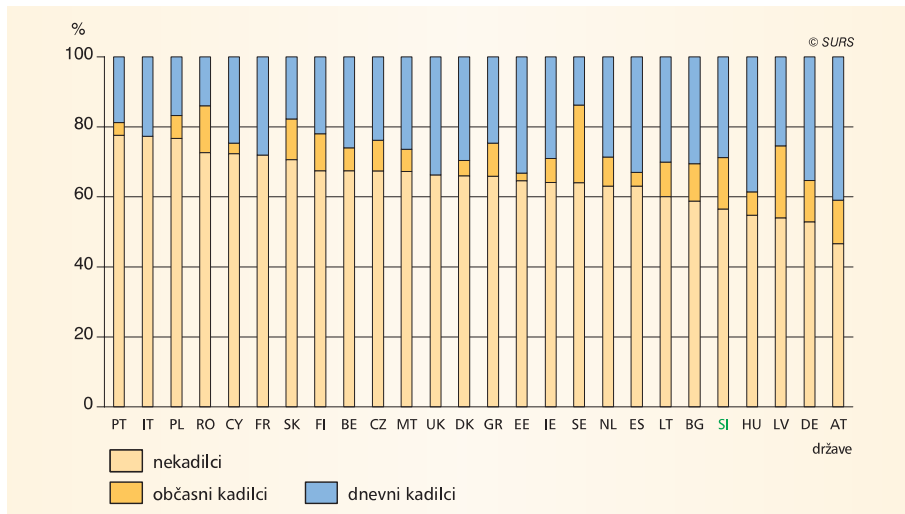
- Starost, ko posamezniki prvič posežejo po alkoholu, se pri nas znižuje in je tako pri fantih kot tudi pri dekletih okrog 13 let. Leta 2005 (HBSC) je bila povprečna starost ob prvem zaužitju alkohola v Sloveniji pri fantih 12,8 leta, pri dekletih pa 13,3 leta. V povprečju naj bi dve tretjini dijakov prvič spili kozarec piva ali vina pri dvanajstih letih ali še prej.
- Med dijaki, anketiranimi leta 2003, je bilo 27,3 % dijakov in 18,5 % dijakinj, ki so bili že opiti pri starosti 13 let ali manj; več kot 40-krat v življenju pa je pilo alkohol kar 32,2 % dijakov in 18,1 % dijakinj, starih 15 ali 16 let. Vedno manj je tudi tistih mladostnikov, ki niso še nikoli pili alkoholnih pijač. Leta 2003 samo 7,3 % dijakov in 9,3 % dijakinj še nikoli v življenju ni pilo alkohola. Približno četrtnina vseh smrti pri mladih, starih od 15. do 29. let, je povezana z alkoholom (prometne nesreče, samomori idr.).
- Mladi v Evropi nimajo težav z dostopom do alkoholnih pijač, saj so skoraj vsi (97 %) povedali, da je zanje razmeroma lahko pridobiti alkoholne pijače. Velika večina mladih Evropejcev (približno 80 %) je celo odgovorila, da zelo lahko pridejo do alkoholnih pijač, le za 3 % anketiranih pa naj bi bil dostop do teh pijač težak. V Sloveniji je 84 % mladih (med anketiranimi) odgovorilo, da je dostop do alkohola zelo lahek, le za 1 % teh mladih pa naj bi bil dostop do teh pijač zelo težek (Young people and drugs among 15–24 year-olds, 2008).
- Mladi se precej dobro zavedajo škode, ki jo povzroča alkohol (prepiri, kriminal, prometne nezgode z vsemi posledicami, poslabšanje zdravstvenega stanja...).

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

- Tudi (pre)zgodnje smrti zaradi nesreč in samomorov zahtevajo nujne preventivne ukrepe vseh v družbi. Spoprijeti pa se je nujno tudi z izzivi, povezanimi z družbeno in regionalno neenakostjo pri zdravju mladih, ki je posledica gospodarskih, družbenih in kulturnih dejavnikov.
- Leta 2004 je v Sloveniji neposredno zaradi alkohola prezgodaj umrlo 327 oseb (tj. 7,0 % vseh t. i. prezgodnjih smrti).
- Kar 3.524 (11,2 %) vseh prometnih nesreč v letu 2006 so na slovenskih cestah zakrivili alkoholizirani povzročitelji, več kot tretjina povzročiteljev prometnih nesreč z najhujšimi posledicami (s smrtjo) je bila pod vplivom alkohola, povprečna stopnja alkohola v krvi je v letih 2005 in 2006 znašala 1,5 g/kg (to je trikrat več, kot je dovoljeno).

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Nekadilci, občasni in dnevni kadilci med prebivalci v starosti 15–24 let, EU-27, 1993–2003

Opomba: Luksemburg – ni podatka

Vir: Eurostat

■ Kajenje sodi med najbolj znane dejavnike tveganja za nastanek številnih motenj in bolezni. Obolevnost in umrljivost zaradi bolezni, ki so posledica kajenja tobaka, sta med rednimi kadilci, v primerjavi z nekadilci, močno povečana. Ker skoraj vsi redni kadilci začnejo kaditi v zgodnji starosti, pomeni to dolgotrajno izpostavljenost zdravju škodljivim sestavinam tobaka. Bolezni, povezane s kajenjem, povzročajo dolgotrajno obolevnost in zgodnejšo invalidnost; vse to je povezano z visokimi stroški zdravstvene oskrbe in hkrati vpliva tudi na pogostejše izostanke z dela.

■ Čeprav znanstveni dokazi potrjujejo, da je nikotin v tobaku droga, ki povzroča zasvojenost, sodi kajenje med dejavniki, ki jih je mogoče popolnoma odpraviti, na prvo mesto.

■ Na svetu je 1,3 milijarde kadilcev tobaka, kar je sedemkrat več, kot je uživalcev prepovedanih drog. Svetovna zdravstvena organizacija ocenjuje, da je leta 2000 zaradi zlorabe drog umrlo približno 200.000 ljudi, kar predstavlja 0,4 % vseh smrti na svetu. Zaradi tobaka pa je umrlo 25-krat več ljudi ali 4,9 milijona, kar znaša 8,8 % vseh smrti. Če kot merilo uporabimo skrajšanje življenja zaradi bolezni, bi zloraba drog povzročila izgubo 11,2 milijona let zdravega življenja, medtem ko bi tobak povzročil izgubo petkrat večjega števila let zdravega življenja (59,1 milijona).

■ Posledice »kajenja tobaka« še vedno spadajo med vodilne vzroke smrti in bolezni v evropski družbi. To je pomemben dejavnik tveganja za bolezni srca in krvnih žil, kronični bronhitis in emfizem, rak na pljučih in druge bolezni. Kazalnik je definiran kot odstotek števila sedanjih kadilcev tobaka med prebivalstvom, izračunan na osnovi podatkov nacionalnih Health Interview Surveys (HIS), ki so jih države zbirale med letoma 1996 in 2003.

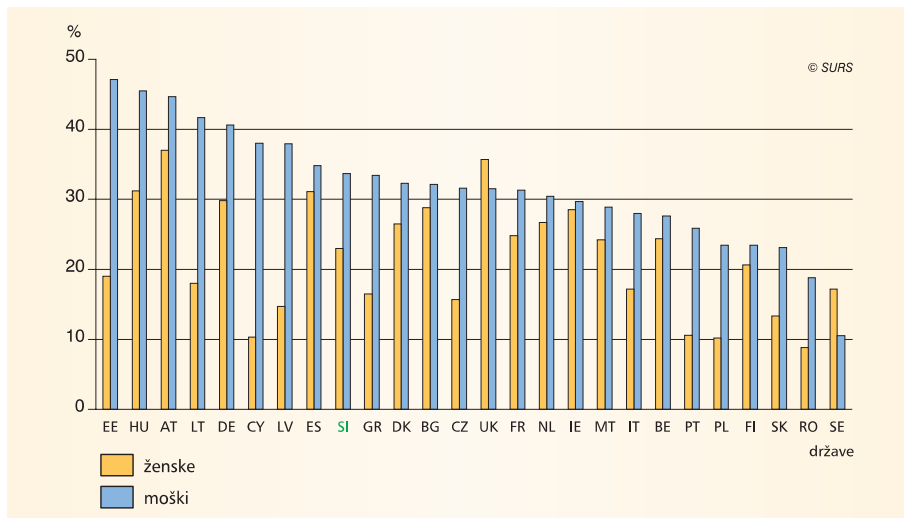
MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

- EU si zaradi večje ozaveščenosti ljudi o škodljivosti kajenja prizadeva zmanjšati število novih kadilcev, pomagati kadilcem pri opustitvi kajenja, zaščititi nekadilce pred tobačnim dimom in omejiti oglaševanje in trženje tobačnih izdelkov.
- Kljub doseženemu napredku je v večini držav še vedno veliko kadilcev, saj kadi približno tretjina prebivalcev EU, posledice za zdravje pa so prav tako zgovorne, saj zaradi kajenja v EU umre približno 650 000 ljudi na leto. Med njimi jih je skoraj polovica starih od 35 do 69 let, kar je precej manj od pričakovane življenjske dobe.
- Kljub temu pa se povečuje delež ljudi, ki se zavedajo nevarnosti posledic kajenja tobaka in tako ranljivejše skupine vedno glasneje zahtevajo zaščito pred izpostavljenostjo tobačnemu dimu in posledicami, kot so bolezni, invalidnost in smrt. Tako je prepoved kajenja – kajti to je v Evropski uniji najpogostejši vzroki smrti, a bi se mu bilo mogoče izogniti – izjemno pomemben ukrep za zdravstveno, socialno, ekonomsko in okoljsko politiko.
- Glede na podatke o številu kadilcev se Slovenija uvršča med države, ki s svojimi politikami uspešno omejujejo kajenje. Slovenija je velik napredek na področju omejevanja uporabe tobačnih izdelkov in zmanjševanja izpostavljenosti pasivnemu kajenju dosegla avgusta 2007, ko je začela veljati prepoved kajenja v vseh zaprtih javnih in delovnih prostorih, vključno z gostinskimi lokali, ter prepoved nakupa in prodaje tobačnih izdelkov osebam, mlajšim od 18 let. Kadilcem, ki bi želeli prenehati kaditi, sta omogočeni tudi hitra pomoč pri odvajanju in seznanitev s posameznimi programi odvajanja od kajenja, kajti na voljo so različni načini opuščanja kajenja, od individualnih svetovanj do skupinskega opuščanja kajenja, in so brezplačni.

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

Dnevni kadilci, deleži oseb, starih 15–24 let, EU-27, 1993–2003

Opomba: Luksemburg – ni podatka

Vir: Eurostat

- Čeprav večina Evropejcev prepoved kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih podpira, se jih tretjina kajenju noče odreči.
- Po Evrobarometrovi raziskavi leta 2006 je prepovedi kajenja v vseh javnih prostorih naklonjenih 88 % Evropejcev, za prepoved kajenja v restavracijah se jih je izrazilo le še 77 %, za prepoved kajenja tudi v barih pa samo še 62 %.
- Evrobarometrova raziskava je tudi pokazala, da kadi 32 % Evropejcev, največ jih cigareto prižge zaradi vsakodnevnega stresa in večina med njimi podpira tudi protikadilsko kampanjo (podpira jo 93 % Slovencev).
- Največji delež kadilcev imata Grčija in Ciper (42 % in 39 %). V Sloveniji kadi 23 % ljudi, enak odstotek pa jih je to razvado opustilo. V Evropi je kajenje skušal opustiti vsak tretji kadilec, vendar jih več kot 70 % ni zdržalo brez cigarete in so se vrnil k tej razvadi.
- Podatki Eurostata o kajenju in kadilcih pa so bili zbrani v različnih letih obdobja 1996–2003, odvisno od države, kajti periodičnost v teh vrstah zdravstvenih raziskav ni določena. Zelo malo držav ima letno anketo o kajenju. Nacionalne raziskave pa se ne izvajajo vse in istem obdobju in tudi rezultati niso povsod na voljo ob istem času.
- V Sloveniji je med mladimi skoraj polovica kadilcev. Po kazalnikih raziskovanja o zdravju ljudi v letu 2004 je bilo v EU-25 med mladimi, tj. osebami, stari med 15 in 24 let, 65 % nekadilcev, v Sloveniji pa le 56 % (54 % moških in 60 % žensk te starostne skupine). V EU-25 je dnevno kadilo 27 % mladih, v Sloveniji pa 29 % mladih (od tega 34 % mladih moških in 23 % mladih žensk).

MLADI, PRIHODNOST EVROPE – USTVARJALCI SOCIALNIH SPREMEMB

- Rak na pljučih je najpogostejše onkološko obolenje med evropskimi moškimi, hkrati pa je to bolezen, ki je kriva za največje število smrti med vsemi onkološkimi bolniki v državah EU. Sicer je pojavnost raka (incidenca) na pljučih največja pri moških južne (Italija, Grčija) in srednje in vzhodne Evrope (Madžarska, Češka republika), kar je posledica kadilskih navad in števila kadilcev pred nekako 20 leti. Epidemija raka na pljučih pri moških v Sloveniji je primerljiva s tem pojavom v večini evropskih držav; stanje je najboljše pri moških severne (Švedska, Finska) in zahodne Evrope (Francija, Nizozemska), saj tam število moških z rakom na pljučih upada.
- Incidenca raka na pljučih pri ženskah v večini evropskih držav narašča; stanje je najbolj skrb vzbujajoče v severni in zahodni Evropi (Danska, Združeno kraljestvo). V nasprotju s pojavnostjo bolezni pri moških je raka na pljučih pri ženskah precej manj v državah južne Evrope (Malta, Ciper, Portugalska), kajti delež kadilk je tam najmanjši. Vendar glede na dejstvo, da kajenje narašča predvsem pri mladih ženskah, lahko pričakujemo, da bo incidenca raka na pljučih pri ženskah še naprej naraščala. Podatki v Sloveniji so vznemirljivi predvsem pri mladih dekletih, kajti po deležu kadilk smo v samem vrhu Evrope.

VEČJEZIČNOST

Čeprav je pomen medkulturnega dialoga zelo širok in čeprav zajema vsa področja in vse vidike človekovega udejstvovanja, je treba razmišljati o njem najprej in predvsem z izhodišča posameznika in izzivov, ki jih v zvezi z njim sleherniku prinaša življenje. Za čim uspešnejše sodelovanje v njem je dobro, da človek obvlada kar se da veliko različnih spretnosti in znanj. Ključno med njimi je znanje materinščine (ne glede na to, ali gre za slovenščino, italijanščino, španščino, angleščino, slovaščino...). Mladim, ki so bili nekdanj osrednja »ciljna publika« za učenje na tem področju, se danes vse bolj pridružujejo tisti, ki vstopajo v tretje življenjsko obdobje. Temu primerno poteka zato tovrstno formalno izobraževanje tudi na različnih ravneh in v vedno novih oblikah neformalnega pridobivanja znanja in veščin (npr. v študijskih krožkih, središčih za samostojno učenje in borzah znanja). Vse bolj je namreč le od posameznika odvisno, kako se bo na življenjski poti opremil z različnimi vedenji in spretnostmi, da bo mogel vedno ustrežneje spoštovati domače okolje in bo hkrati vse bolj odprt za vrednote, običaje, prepričanja, jezikovne različnosti in še marsikaj, s čimer ga lahko obogatijo druge kulture.

Jezik je sestavni del naše identitete in najbolj neposredni izraz kulture. Večjezičnost dobiva vedno večjo vlogo tudi v razširjeni Evropski uniji (EU), saj je znanje jezikov za življenje v njej vse pomembnejše. EU je multikulturna in večjezična skupnost¹⁹, ki je osnovana na temelju enotnosti in različnosti in slednja se nanaša na soobstoj različnih kultur, običajev, prepričanj ter ne nazadnje tudi jezikov²⁰.

Danes je v EU jezikovna različnost dejstvo življenja in sodelovanje z drugače govorečimi postaja naš vsakdanjik. Sposobnost sporazumevanja v več jezikih v Evropski uniji, ki temelji na „enotnosti v različnosti“, je nujna tako za posameznike kot za organizacije in podjetja. 1. januarja 2007 je postala „večjezičnost“ posebno delovno področje EU in odraža njeno politično razsežnost v EU glede na njen pomen za osnovno izobraževanje, vseživljenjsko učenje, gospodarsko konkurenčnost, zaposlovanje, pravico, svobodo in varnost.

»Evropske smernice jezikovne politike (še posebej tiste, ki jih oblikuje Svet Evrope) so izrazito usmerjene v spoštovanje jezikovnih pravic posameznikov in skupnosti, hkrati pa imajo za cilj zagotavljanje evropske večjezičnosti tako na ravni jezikovne zmožnosti posameznikov kot tudi na ravni političnega življenja skupnosti na različnih upravnih oziroma političnih ravneh«²¹. Evropska komisija poudarja pomen večjezičnosti, ima razvito posebno politiko večjezičnosti²² in je postavila tudi spletno stran, namenjeno evropskim

¹⁹ Multilingual access to the European cultural heritage: multilingual websites and thesauri. 2006, str. 15. [Roma]: Minerva Plus Project.

²⁰ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: a new framework strategy for multilingualism: COM(2005) 596 final. 2005. [online]. Brussels: Commission of the European Communities, str. 2. Dostopno na URL: <http://europa.eu/languages/servlets/Doc?id=913>. [prevzeto 3. 7. 2008].

²¹ Povzeto po: Marko STABEJ Kdo si, ki govoriš slovensko? Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije, Annales, Koper, 2005, str. 13

http://www.zrs-kp.si/SL/zaloznistvo/annales%20majora/Slovenscina_in_njeni_uporabniki
[Slovenscina_in_njeni_uporabniki.pdf](http://www.zrs-kp.si/SL/zaloznistvo/annales%20majora/Slovenscina_in_njeni_uporabniki.pdf)

²² glej Communication, 2005

VEČJEZIČNOST

jezikom²³ (v vseh uradnih jezikih EU) z naslovom »Jeziki in Evropa«: jezikovna različnost, učenje in poučevanje jezika, prevajanje, tolmačenje in jezikovne tehnologije.

Tudi zaradi dviga kulture in boljše kakovosti življenja si EU prizadeva spodbuditi večje poznavanje in uporabo vseh svojih uradnih jezikov na vsem svojem območju. Leta 2003 je Evropska komisija sprejela akcijski načrt za obdobje od leta 2004 do leta 2006 z naslovom "Spodbujanje učenja jezikov in jezikovne raznolikosti"; ta je imel tri glavne cilje: spodbujanje vseživljenjskega učenja na področju jezikov, izboljšanje poučevanja jezikov in ustvarjanje jezikom naklonjenega okolja. Poročilo o izvajanju omenjenega akcijskega načrta navaja, da so, posebej za mlajše prebivalce, skoraj vse države članice EU v tem obdobju izboljšale poučevanje jezikov. Tudi učenje dveh tujih jezikov je v tem času sicer postalo dostopno večjemu številu učencev na srednješolski ravni, vendar tak trend ni bil opazen pri vseh državah članicah.

»Z jezikom smo postali ljudje in jezikovna različnost je neločljivi del identitete Evrope,«²⁴ meni tudi Ján Figel, komisar za izobraževanje, usposabljanje, kulturo in večjezičnost v EU. EU je zato, da bi poudarila pomen večjezičnosti in jasno pokazala svojo zavezanost uveljavljanju jezikov in jezikovne različnosti v Uniji, imenovala tudi komisarja za pospeševanje učenja tujih jezikov med državljani ter za osnovni cilj večjezične EU na pragu tretjega tisočletja določila obvladanje „materne jezika + 2“. Žavzema se za vzpostavitev nove strategije za večjezičnost, ki bi največ pozornosti namenila predvsem vseživljenjskemu učenju jezikov za vse, tudi za tiste z manj priložnostmi.

Učenje tujega jezika je vselej tudi priložnost za boljše razumevanje kulture tega jezika in odprtost za bogastvo kulturne različnosti in je tako ključni dejavnik, ki sploh omogoča medkulturni dialog. Vzpodbujati med ljudmi večjezičnosti torej pomeni delati za multikulturnost. Vendar pa »večjezična Evropa ni Evropa ljudi, ki znajo odlično govoriti več jezikov, ampak Evropa ljudi, ki se sporazumevajo tako, da vsakdo govori svoj jezik in razume drugega, četudi njegovega jezika ne zna govoriti. In ko razume drug jezik, čeprav z naporom, mora razumeti tudi njegovega duha – kulturni univerzum, ki se odpre, ko nekdo spregovori v jeziku svojih prednikov in njihovega izročila«²⁵ (Umberto Eco).

»Večjezičnost in znanje jezikov imata medkulturno vlogo, poleg tega pa evropskemu gospodarstvu dajeta tudi resnično konkurenčno prednost na globalnem trgu,«²⁶ pa je na konferenci 'Spodbujanje večjezičnosti, naša skupna zaveza' poudaril tedanji minister za šolstvo in šport dr. Milan Zver.

Jezikovna raznolikost je eden izmed demokratičnih temeljev Evropske unije. Vsaka država članica ob vstopu v to povezavo določi, kateri jezik (ali jezike) želi razglasiti za svoj uradni jezik v EU, nato pa vlade držav članic potrdijo novi seznam uradnih jezikov.

²³ <http://europa.eu/languages/sl/home>.

²⁴ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1451&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=en>

²⁵ Umberto Eco, *La Recherche de la langue parfaite dans la culture européenne*, Seuil, coll "Points", Paris, 1997 (citirano po Bernard Cassen, *Romance speakers, unite*, 2005-<http://209.85.135.104/search?q=cache:NElOKqjZNRJAj:mondediplo.com/2005/03/15language+Cassen+2005+Umberto+Eco&hl=sl&ct=clnk&cd=1&gl=sil>)

²⁶ http://www.eu2008.si/si/News_and_Documents/Press_Releases/February/0215CONFMSS.html

VEČJEZIČNOST

Vsaka širitev Evropske unije je tako tudi jezikovna in kulturna in ni nepomembno, da je prva uredba, ki jo je Evropska unija sprejela, uredba iz leta 1957, ki opredeljuje uradne jezike v EU.

Tudi dejstvo, da je večjezičnost trdno zasidrana v evropskih pogodbah, odraža kulturno in jezikovno raznolikost Evropske unije. Evropske institucije so zaradi večjezičnosti dostopnejše in preglednejše za državljane, kar zagotavlja njihovo demokratično delovanje. Mnogi državljani govorijo samo en jezik, zato mora Evropska unija poskrbeti, da lahko zakonodaji, postopkom in drugim informacijam sledijo v maternem jeziku in da se lahko na ustanove obrnejo v katerem koli uradnem jeziku.

Večjezična Evropa

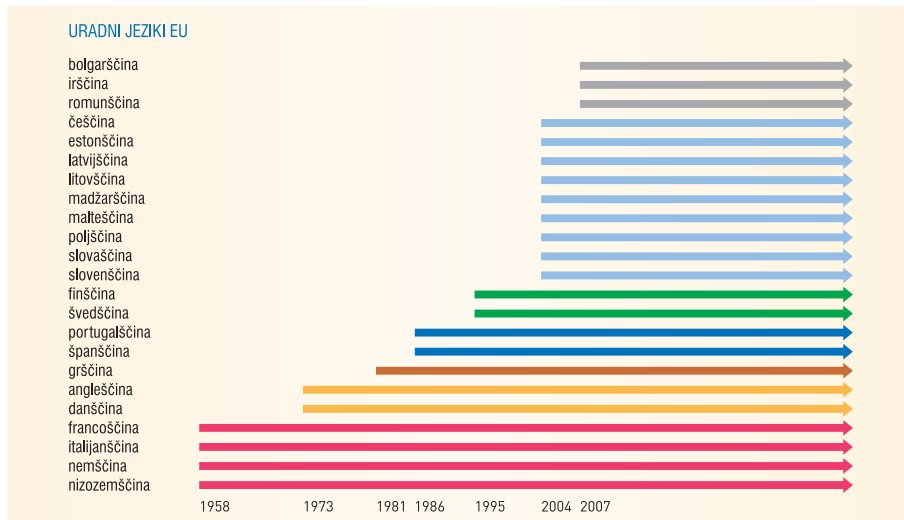
Od 1. januarja 2007 je v 27 državah članicah Evropske unije 23 uradnih jezikov²⁷. V Uniji se torej uporabljajo jeziki, ki jih izberejo nacionalne vlade državljanov, in ne le nekaj jezikov, ki bi jih Unija izbrala sama in jih mnogi njeni prebivalci morda sploh ne bi razumeli. Najbolj razširjen tuji jezik v državah članicah EU je angleščina, govori jo 51 % prebivalcev držav članic EU (38 % kot tuji jezik), sledita ji francoščina in nemščina – kot tuji jezik ju govori 14 % prebivalcev; kot materni jezik govori nemščino 18 % državljanov EU, francoščino pa 12 % le-teh. Po mnenju Evropejcev je jezikovno znanje pri iskanju zaposlitve zelo pomembno (vir: Special Eurobarometer 261). Sicer pa 83 % državljanov držav članic EU meni, da je ali da bi bilo znanje tujih jezikov lahko koristno zanje osebno; tako menijo skoraj vsi državljani na Švedskem (99 %), Cipru (98 %) in v Luksemburgu (97 %). Več kot polovica (53 %) jih ocenjuje znanje tujih jezikov celo kot zelo koristno in le 16 % anketirancev Eurobarometra v večjezičnosti ne vidi koristi.

1. januarja 2007 se je število uradnih jezikov EU povečalo na 23. Irščina je postala 21. uradni jezik, čeprav bo njena raba v začetnem obdobju omejena, s pristopom Bolgarije in Romunije pa smo dobili še dva nova uradna jezika. Uradni jeziki EU so: bolgarščina, češčina, danščina, nizozemščina, angleščina, estonščina, finščina, francoščina, nemščina, grščina, madžarščina, irščina, italijanščina, latvijščina, litovščina, malteščina, portugalščina, poljščina, romunščina, slovenščina, slovaščina, španščina in švedščina.

²⁷ <http://evropa.gov.si/predstavitev/>

VEČJEZIČNOST

Uradni jeziki v Evropski uniji po letu, v katerem jim je bil dodeljen status uradnega jezika v EU, 1957–2007

¹ irščina: jezik pogodb od 1973. Katalonščina in galicijsščina: poseben status od 2008.

Vir: Jeziki in Evropa, <http://europa.eu/languages/sl/home>

- Znanje jezikov je temeljni pogoj za sodelovanje med prebivalci Evrope. Jeziki predstavljajo srž Evropske unije, združene v različnosti, a vendar moramo tudi razumeti drug drugega, svoje sosede, svoje partnerje v EU. Znanje jezikov pomeni tudi večjo konkurenčnost podjetij in boljšo mobilnost za posameznika.
- Danes živi v Evropski uniji več kot 450 milijonov ljudi različnega etničnega, kulturnega in jezikovnega izvora in jezikovni vzorci držav članic EU so celoviti, izoblikovani glede na zgodovinske in geografske dejavnike ter mobilnost ljudi. Prvi poslovnik, ki so ga leta 1958 sprejele Evropske skupnosti, je kot uradne jezike svojih ustanov določil štiri jezike – nemščino, francoščino, italijanščino in nizozemščino – torej jezike svojih ustanovnih članic: Nemčije, Belgije, Francije, Italije, Luksemburga in Nizozemske.
- Z vsako širitvijo so bili kot uradni dodani tudi jeziki novih držav članic. Leta 1973 so se pridružili angleški, danski in irski jezik – zadnji le kot “jezik pogodb”, kar pomeni, da so bili v ta jezik prevedeni akt o pristopu Irske in temeljna besedila, ki zadevajo to državo. Kasneje so jeziki Skupnosti postali še grški jezik leta 1981, španski in portugalski jezik leta 1986 ter finski in švedski jezik leta 1995, leta 2004 pa so se pridružili še estonski, madžarski, latvijski, litovski, malteški, poljski, češki, slovaški in slovenski jezik. Evropska unija ima od 1. januarja 2007, ko sta postali njeni članici še Romunija in Bolgarija, 23 uradnih jezikov, saj je obenem postala uradni jezik tudi irščina.
- S 23 uradnimi jeziki je možnih 506 jezikovnih kombinacij, saj se lahko govor ali zapis iz vsakega jezika prevede v drugih 22. Evropski parlament se z izzivom tako obsežnega prevajanja sooča s pomočjo odličnih služb za tolmačenje, prevajanje ter preverjanje pravnih besedil. Za zagotavljanje učinkovitosti teh služb in za ohranitev proračunskih stroškov v razumnih mejah veljajo zelo stroga pravila. Ljudje v EU pa govorijo še okoli 60 drugih avtohtonih in neavtohtonih jezikov.

VEČJEZIČNOST

Jeziki in govorci teh jezikov, svet, 2005

Območje	Jeziki		Govorci	
	število	%	število (v mio.)	%
Afrika	2.092	30,3	676	11,8
Amerike	1.002	14,5	48	0,8
Azija	2.269	32,8	3.490	61,0
Evropa	239	3,5	1.504	26,3
Pacifik	1.310	19,0	6	0,1
Skupaj	6.912	100,0	5.724	100,0

Vir: Gordon, Raymond G., Jr. (ed.), 2005. Ethnologue: Languages of the World, Fifteenth edition. Dallas, Tex.: SIL International. Online version: <http://www.ethnologue.com/>

- V večini držav sveta govorijo več kot en jezik. Jezikovno najpestrejša je Papua Nova Gvineja, saj tam govorijo 820 jezikov in so vsi avtohtoni. Več kot 50 različnih jezikov pa govorijo danes v kar 37 državah sveta.
- 30 najpogosteje govorenih jezikov govori skoraj 5 milijard ali 77 % svetovnega prebivalstva.

Najpogosteje govoreni jeziki sveta

Jezik	Govorci (v milijonih)		
	kot 1. jezik	kot 2. jezik	skupaj
mandarinščina	873	178	1.051
angleščina	340	168	508
hindujščina / jezik urdu	242	224	466
arabščina	206	246	452
španščina	322	60	382
ruščina	145	110	255
bengalščina	171	34	211
portugalščina	177	15	192
indonezijščina	23	140	163
nemščina	95	28	123
japonščina	122	1	123
francoščina	65	50	115

Vir: Gordon, Raymond G., Jr. (ed.), 2005. Ethnologue: Languages of the World, Fifteenth edition. Dallas, Tex.: SIL International. Online version: <http://www.ethnologue.com/>

- Več kot polovici od blizu 7000 jezikov, ki se jih govori na svetu, grozi, da bodo izumrli. Jeziki so bistveni del dediščine človeštva, jezik je za vsako ljudstvo ali narod temeljnega pomena in je bistveni del njegove kulture. Po podatkih, objavljenih na spletnih straneh Unesca, je več kot 50 % teh jezikov ogroženih, 90 % teh jezikov ni zastopanih na internetu in vsaka dva tedna eden izmed teh jezikov »izgine«.

VEČJEZIČNOST

- Danes se v šolah poučuje in v kibernetičnem prostoru uporablja manj kakor četrtna jezikov sveta. Tisočev jezikov – čeprav jih ljudstva, za katera so ti jeziki vsakdanji način izražanja, popolnoma obvladajo – ni zaslediti v izobraževalnih sistemih, medijih, založništvu in sploh v javnosti. Večino jezikov ali 96 % od skoraj 7000 vseh govorijo – zaradi majhnega števila govorcev posameznega izmed teh jezikov – samo 4 % svetovnega prebivalstva.
- Pojem večjezičnost se nanaša tako na položaj, ko govorijo ljudje v določenem geografskem območju več jezikov, kot na sposobnost ljudi, da obvladajo več jezikov. Taka večjezičnost je ključna značilnost Evrope v obeh smislih.
- Glavne jezikovne družine v Evropski uniji so germanski, romanski, slovanski, baltski in keltski jeziki. Ustanove EU uporabljajo 23 uradnih jezikov, obstaja pa še mnogo drugih, ki se uporabljajo manj pogosto. Jezik je eden izmed najbolj prepoznavnih prvin identitete in kulture. EU v svojih strateških dokumentih in programih podpira rabo več jezikov. EU je danes večjezična v dvojnem smislu: znotraj njenega geografskega območja govorijo ljudje več maternih jezikov, veliko njenih državljanov pa tudi zna več jezikov.
- Evropski parlament se od ostalih institucij EU razlikuje po svoji obvezi, da bo zagotavljal popolno večjezičnost. Vsem državljanom EU mora biti do zakonodaje, ki jih zadeva, omogočen neposreden dostop v jeziku njihove države. Ker ima vsak državljan EU pravico, da ga izvolijo za evropskega poslanca, od poslancev Evropskega parlamenta tudi ne moremo pričakovati tekočega znanja širše uporabljenih jezikov. Pravica vsakega poslanca, da bere parlamentarne dokumente, posluša razprave in se izraža v svojem lastnem jeziku, je izrecno opredeljena v poslovniku Evropskega parlamenta. Poleg tega mora Evropski parlament kot zakonodajalec zagotoviti neoporečno kakovost vseh sprejetih zakonskih besedil v vseh jezikih Skupnosti. Tako je v Evropskem parlamentu vsak jezik Skupnosti enako pomemben: vsi parlamentarni dokumenti so objavljeni v vseh uradnih jezikih Evropske unije (EU) in vsak poslanec ima pravico do uporabe katerega koli uradnega jezika. To je najboljši način, da postane delo poslancev pregledno in dostopno za vse državljanke.
- Jezikovna različnost ostaja pomembno vprašanje za EU. Tudi drugi jeziki iz držav EU, kot so katalonščina, baskovščina in galicijščina, so postali poluradni jeziki in bodo morda kmalu popolnoma uradni.
- Skupina izobražencev, ustanovljena za svetovanje Komisiji glede prispevanja večjezičnosti k medkulturnemu dialogu, je komisarju Orbanu predložila svoje poročilo z naslovom „A rewarding challenge“ (Celotno poročilo skupine izobražencev za medkulturni dialog²⁸). Skupina, ki ji je predsedoval Amin Maalouf, je pripravila v okviru evropskega leta medkulturnega dialoga predloge, kako lahko znanje jezikov spodbuja medkulturni dialog in medsebojno razumevanje z vzpostavitvijo jasne povezave med jezikovno različnostjo in evropskim združevanjem. Skupina se je osredotočila na državljanke z „drugim maternim jezikom“ ali s tako imenovanim „posvojenim jezikom“, s katerim se ti identificirajo iz osebnih ali poklicnih razlogov; o njenih ugotovitvah je tekla beseda na prvi ministrski konferenci o večjezičnosti 15. februarja 2008.

²⁸ http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/maalouf/report_sl.pdf

VEČJEZIČNOST

Materni jezik, % spontanah navedb (možnih več odgovorov), EU-27, 2005

Država	Državni jezik(-i), uradni jezik(i), imajo uradni status v državi	Drugi uradni jeziki	Ostali jeziki
BE	nizozemski 56,0 %, francoski 38,0 %, nemški 0,4 %	5,0 %	3,0 %
BG		90,0 %	0,4 %
CZ		98,0 %	2,0 %
DK		97,0 %	2,0 %
DE		90,0 %	3,0 %
EE		82,0 %	1,0 %
IE	angleški 94,0 %, irski 11,0 %	2,0 %	0,2 %
GR		99,0 %	0,2 %
ES	španski 89,0 %, katalonski 9,0 %, galicijski 5,0 %, baskovski 1,0 %	1,0 %	2,0 %
FR		93,0 %	6,0 %
IT		95,0 %	5,0 %
CY		98,0 %	2,0 %
LT		73,0 %	1,0 %
LV		88,0 %	5,0 %
LU	luksemburški 77,0 %, francoski 6,0 %, nemški 4,0 %	14,0 %	0,8 %
HU		100,0 %	0,8 %
MT	malteški 97,0 %, angleški 2,0 %	0,6 %	-
NL		96,0 %	3,0 %
AT		96,0 %	3,0 %
PL		98,0 %	1,0 %
PT		100,0 %	0,6 %
RO		95,0 %	6,0 %
SI		95,0 %	1,0 %
SK		88,0 %	12,0 %
FI	finski 94 %, švedski 5,0 %	0,8 %	0,4 %
SE		95,0 %	5,0 %
UK		92,0 %	3,0 %

Vir: Special Eurobarometer 243, Europeans and their Languages (2005)

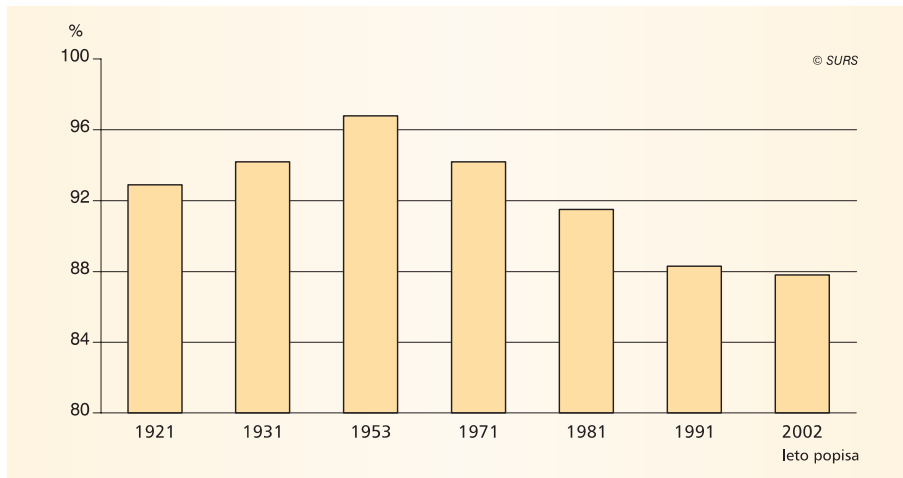
Opomba: Vprašanje je omogočalo več odgovorov, saj je lahko anketirani za svoj materni jezik navedel več jezikov. Možen je bil tudi odgovor „ne vem“. Torej je odstotek jezikov, govorenih v eni državi, lahko večji ali manjši od 100.

- Po podatkih javnomnenjske raziskave Eurobarometer "Evropejci in njihovi jeziki" 71 % Slovencev meni, da ob maternem govorijo še vsaj dva tuja jezika, slaba polovica ali 47 % pa jih tudi meni, da bi dva tuja jezika morali govoriti vsi Evropejci. Prebivalci Slovenije menijo, da bi se otroci od tujih jezikov morali učiti predvsem angleščino (96 %) in nemščino (69 %).
- Preostali tuji jeziki so med prebivalci Slovenije manj priljubljeni: da bi se otroci morali učiti francoščino (drugi delovni jezik Evropske unije), meni 6 % Slovencev, 12 % jih to meni za italijanščino, 3 % pa za španščino. V EU je v povprečju sicer na prvem mestu angleščina (77 %), sledijo francoščina (33 %), nemščina (28 %), španščina (19 %), ruščina (3 %) in italijanščina (2 %).

VEČJEZIČNOST

Večjezičnost v Sloveniji

Prebivalci Slovenije, katerih materni jezik je slovenščina, popisi prebivalstva 1921–2002

Vir: SURS, Popisi prebivalstva

- Materni jezik je jezik, ki se ga prvega naučimo govoriti in v njem najlažje razmišljamo, čustvujemo, doživljamo, razumemo. Po izsledkih vseh popisov prebivalstva na ozemlju Slovenije po prvi svetovni vojni je materni jezik velike večine prebivalstva Slovenije slovenščina. Število prebivalcev, katerih materni jezik je slovenščina, sicer stalno narašča, a počasneje kot število vseh prebivalcev Slovenije. Tako se delež prebivalstva, katerega materni jezik je slovenščina, v Sloveniji že od leta 1953 stalno znižuje (ob popisu 2002 je slovenščino kot svoj materni jezik navedlo 87,9 % prebivalcev Slovenije); upad je bil najmanjši med zadnjima popisoma.
- Za narodni manjšini v Sloveniji sta materinščini italijanski oz. madžarski jezik. Tudi delež prebivalstva, katerega materni jezik je madžarščina, se stalno znižuje, delež prebivalstva, katerega materni jezik je italijanščina, pa od leta 1971 od popisa do popisa le rahlo niha okrog vrednosti 0,2 %. Nenehno pa v Sloveniji naraščata deleža oseb, katerih materna jezika sta romščina ali albanščina.
- Delež tistih, katerih materni jezik je romščina, se je med zadnjima popisoma prebivalstva v Sloveniji povečal z 0,1 % na 0,2 %, delež onih, katerih materni jezik je albanščina, pa se je med popisoma 1991 in 2002 z 0,20 % povečal na 0,37 %. Med prebivalci, katerih materni jezik ni slovenski, so bili ob popisu 1921 najštevilnejši prebivalci, katerih materni jezik je bila nemščina, in sicer jih je bilo 3,9 %. Že do popisa 1931 se je njihov delež znižal na 2,5 %, do leta 1971 pa že na 0,1 %; prav toliko jih je bilo tudi ob popisu 2002.

VEČJEZIČNOST

Deleži prebivalstva Slovenije po maternem jeziku ob popisih 1921–2002

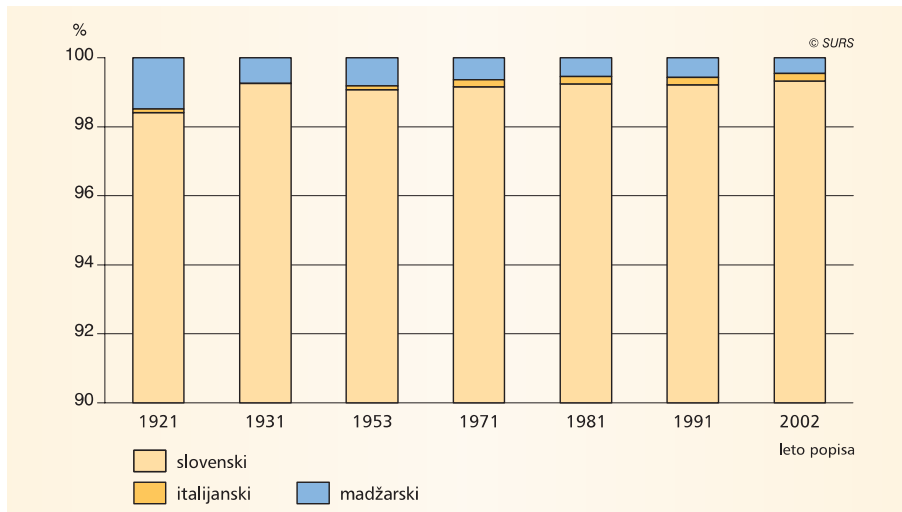
%

Materni jezik	1921	1931	1953	Leto popisa			
				1971	1981	1991	2002
slovenski	92,9	94,2	96,8	94,2	91,5	88,3	87,8
italijanski	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
madžarski	1,4	0,7	0,8	0,6	0,5	0,5	0,4

Vir: SURS, Popisi prebivalstva

■ Posamezne »jezikovne skupine« prebivalcev Slovenije se po svoji sestavi glede na spol med seboj značilno razlikujejo. Ženske, večinoma avtohtono prebivalstvo, številčno prevladujejo v skupinah prebivalcev, katerih materni jezik je slovenščina, italijanščina, madžarščina, nemščina ali romščina. Med priseljenimi prebivalci Slovenije pa glede na spolno sestavo posebej izstopajo tisti, katerih materni jezik je albanščina; med njimi je namreč dvakrat več moških kot žensk. V skupini priseljenega prebivalstva je razlika med številom moških in številom žensk najmanjša pri prebivalcih, katerih materni jezik je »srbohrvaščina«.

VEČJEZIČNOST

Prebivalstvo Slovenije po maternem jeziku: slovenščina, italijanščina, madžarščina, popisi 1921–2002

Vir: SURS, Popisi prebivalstva

- Tudi slovenščina se v sodobni evropski razsežnosti izvija iz tradicionalnih pojmovnih okvirov. Meje med narodnim, državnim in mednarodnim se spreminjajo in deloma izginjajo, deloma pa se vzpostavljajo na novo. Zaradi družbenih, gospodarskih in kulturnih sprememb, pa tudi ideoloških pritiskov se socialna in geografska homogenost enojezične situacije, ki je bila dolgo časa idealizirani cilj slovenskega narodnega gibanja, vse bolj postavlja pod vprašaj²⁹.
- Glede na to, da Slovenija po številu prebivalcev spada med manjše države, bi sklepali, da tudi slovenščina sodi med jezike s skromnim številom govorcev. Vendar slovenščina ne sodi med „najmanjše jezike“ sveta. Po številu govorcev ima namreč le 5 % vseh jezikov na svetu več kakor dva milijona govorcev – in slovenščina je med njimi. Tako sodi slovenski jezik kljub svoji sorazmerni „majhnosti“ v elitno skupino jezikov, in to na 179. mesto med 5 % najbolj razširjenih jezikov na svetu.
- Slovenščina pozna okoli 50 narečij, to je posebnih oblik, ki se govorijo na čisto določenem zemljepisnem področju; ta se povezujejo v naslednjih sedem narečnih skupin: koroško, primorsko, rovtarsko, gorenjsko, dolensko, štajersko in panonsko.
- Vendar razvojne tendence v današnjem svetu za položaj malih jezikov niso ugodne, posebej ne za manjšinske jezike. V integracijskih in globalizacijskih procesih se namreč

²⁹ Povzeto po: Marko STABEJ, Kdo si, ki govoriš slovensko? Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije, Annales, Koper 2005, str. 13

http://www.zrs-kp.si/SL/zaloznistvo/annaes%20majora/Slovenscina_in_njeni_uporabniki/Slovenscina_in_njeni_uporabniki.pdf

VEČJEZIČNOST

pojavlja neizprosni konkurenčni boj med jeziki in tudi kulturami, katerega izid bo v veliki meri odvisen od njihovih nosilcev, saj proces evropske integracije spremlja uveljavljanje regionalnorazvojnega modela in sočasen proces etničnega in/ali regionalnega prebujanja manjšin³⁰.

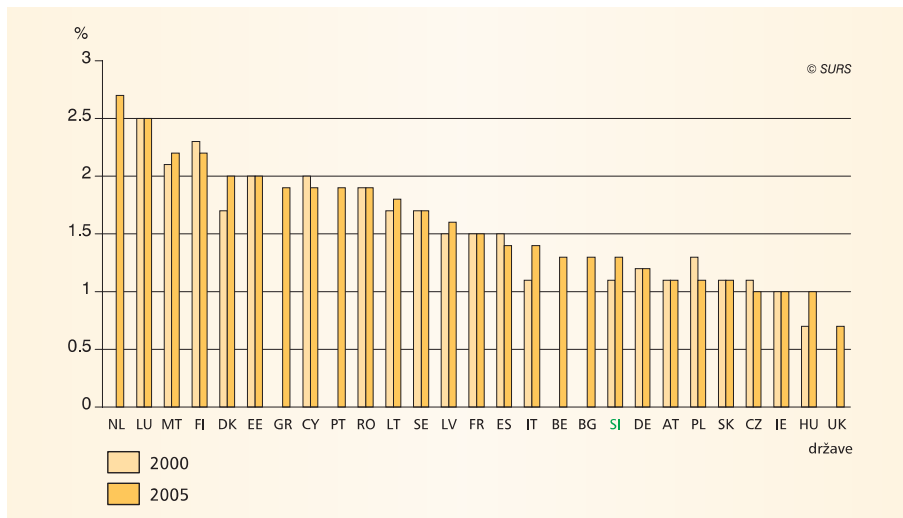
■ V študijskem letu 2007/08 so delovali slovenistični lektorati v 24 državah sveta (Argentina, Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka republika, Francija, Hrvaška, Italija, Japonska, Litva, Madžarska, Makedonija, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Rusija, Slovaška, Srbija, Švedska, Švica, Združeno kraljestvo in Združene države Amerike) oz. na univerzah v 49 mestih (Beograd, Bern, Bielsko Biala, Bratislava, Brno, Bruselj, Budimpešta, Buenos Aires, Bukarešta, Celovec, Dunaj, Gent, Gdansk, Göteborg, Gradec, Hamburg, Katowice, Krakov, Lawrence, Leiden, Lizbona, Lodž, London, Louvain-La-Neuve, Moskva, München, Neapelj, Nitra, Nottingham, Novi Sad, Padova, Pariz, Perm, Praga, Regensburg, Rim, Sankt Peterburg, Skopje, Sofija, Sombotel, Tokio, Trst, Tübingen, Varšava, Videm, Vilna, Würzburg, Zadar, Zagreb).

³⁰ Povzeto po: Elizabeta Bernjak, Izziv prihodnosti za načrtovanje razvijanja manjšinskih jezikov v čezmejni regiji ob slovensko-madžarsko-avstrijski meji, PF Maribor, Maribor 2004, str.1.

http://www.pazu.si/dokumenti/25/2/2004/predavanje_Bernjak_104.doc

VEČJEZIČNOST

Povprečno število ur učenja tujih jezikov na učenca v osnovni šoli, EU-27, 2000 in 2005

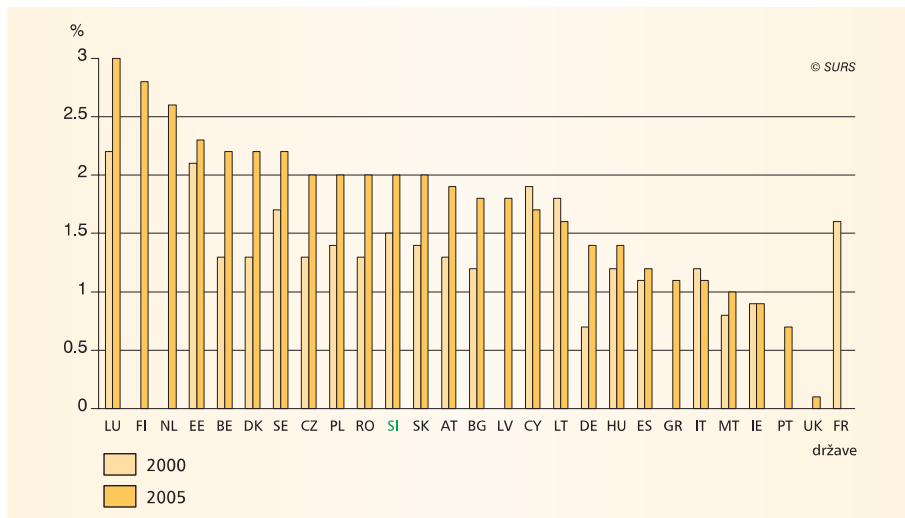

Vir: Eurostat

■ Tudi v Sloveniji se vedno več mladih in odraslih uči tujih jezikov. Če primerjamo podatke za šolski leti 1996/97 in 2005/06, opazimo, da se je v osnovnih šolah zelo povečal delež učencev, ki se učijo tujih jezikov po predpisanem predmetniku (za 16,2 %): najopazneje sta se povečala deleža tistih, ki se učijo angleški jezik (za 10,7 %) in nemški jezik (za 7,4 %), več se jih uči tudi francoski in italijanski jezik (za 1,4 oz. 1,2 %); zmanjšal pa se je delež učencev, ki se učijo druge jezike (za 4,7 %). Močno pa se je v osnovnih šolah zmanjšal delež učencev, ki se učijo tujih jezikov fakultativno (za 16,2 %), in sicer vseh jezikov: najopazneje angleškega (za 7,1 %) in nemškega jezika (za 6,4 %), italijanskega jezika za 1 %, latinskega za 0,3 %, francoskega za 0,2 % ter drugih jezikov za 1,2 %.

VEČJEZIČNOST

Povprečno število ur učenja tujih jezikov na učenca v srednji šoli, EU-27, 2000 in 2005

Vir: Eurostat

■ V srednjih šolah so bile spremembe v navedenem obdobju manjše. Delež dijakov, ki se učijo tujih jezikov po predpisanem predmetniku, se ni spremenil – še vedno jih je bilo 99,7 %; delež tistih dijakov, ki se jih učijo le fakultativno, pa je obsegal 0,3 %. Delež dijakov, ki se učijo angleškega jezika, se je v tem obdobju povečal za 1,3 %, delež tistih, ki se učijo španskega jezika, za 1,4 %, delež tistih, ki se učijo francoskega jezika, za 1 % in deleži tistih, ki se učijo madžarskega ali drugih jezikov, za po 0,2 %. Zmanjšali pa so se deleži dijakov, ki se učijo italijanskega (za 2,4 %), nemškega (za 1,7 %) ter latinskega jezika (za 0,1 %); zanimanje za ruski jezik je ostalo enako.

■ Tudi obisk jezikovnih tečajev se v Sloveniji povečuje. Izvajalci nadaljnega izobraževanja so v šolskem letu 2005/06 izvedli 4.011 jezikovnih tečajev in zabeležili 27.438 udeležb, to je za 6 % več kot v predhodnem šolskem letu. Največ udeležencev se je učilo angleškega jezika. Drugi "najzanimivejši" jezik je bila nemščina, večje kot v predhodnem letu pa je bilo zanimanje za učenje francoskega jezika. Poleg italijanščine, španščine in rusščine pa so se udeleženci učili češčino, madžarščino, danščino, portugalščino in švedščino, pa tudi japonščino, kitajščino in arabščino.

■ Od leta 2001 do leta 2006 so se zmanjšali deleži udeležencev v tečajih angleškega jezika (za 2,6 %), nemškega jezika (za 6,0 %) in italijanskega jezika (za 0,4 %), povečali pa so se deleži udeležencev v tečajih drugih tujih jezikov, najopazneje v tečajih francoskega (za 3,9 %), španskega (za 1,7 %) in ruskega jezika (za 1,3 %).

■ Naj bo znanje jezikov v posamezni državi članici EU kakršno koli, nekaj je gotovo: "Z vsakim jezikom, ki ga govoriš, si bolj človeški," pravi slovaški pregovor. Slovenski pisatelj Lojze Kovačič pa je zapisal, da je "jezik domovina, ki jo lahko vselej vzamemo s seboj". Konec koncev je, kot je zapisal Lojze Kovačič, jezik res naša domovina, ne glede na to, v katerem jeziku to zapišemo ali povemo³¹.

³¹ http://www.logosdictionary.org/pls/dictionary/new_dictionary.gdic.st?phrase_code=6328474

VEČJEZIČNOST

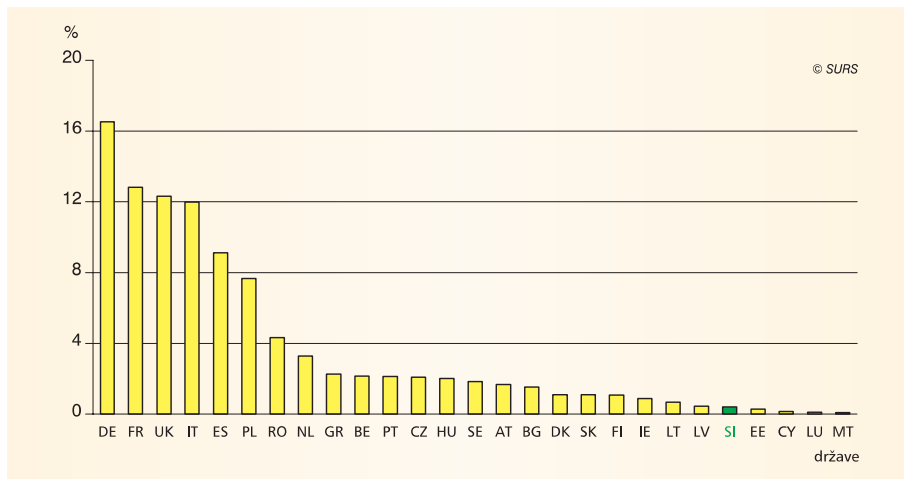
Poved *Konec koncev je jezik naša domovina*, prevedena v 23 jezikov:

jezik	prevod
angleški	after all, the language is our homeland
italijanski	in conclusione, la patria è la lingua
španski	al final, la patria es la lengua - Camilo José Cela
francoski	finalement, la patrie c'est la langue
nemški	schließlich ist die Sprache unsere Heimat
hrvaški	najzad, jezik nam je domovina
češki	konec konců je naší vlastní jazyk
danski	når alt kommer til alt, er sproget vort fædreland
nizozemski	uiteindelijk, het vaderland is de taal
esperanto	fine, la patrio estas la lingvo
estonski	kokkuvõttes osutub isamaa ju keeleks
grški	εξ άλλου, η γλώσσα είναι η πατρίδα μας
madžarski	végül is, a nyelv a hazánk
islandski	þegar öllu er á botninn hvolft, bá er það tungumálið sem er föðurland okkar
latinski	tandem patria sermo est
latvijski	galu galā, valoda ir mūsu dzimtene
poljski	na koniec, ojczyzna to język
portugalski	afinal, a pátria é a língua
romunski	la urma urmei, patria este limba
srbski	коначно, домовина је језик
slovaški	nakoniec, vlasť je jazyk
slovenski	konec koncev je jezik naša domovina
švedski	när allt kommer omkring, så är det språket som är vårt hemland
turški	sonuç olarak, dilimiz vatanımızdır

VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI

Prebivalstvo (EU-27=100), EU-27, 2008

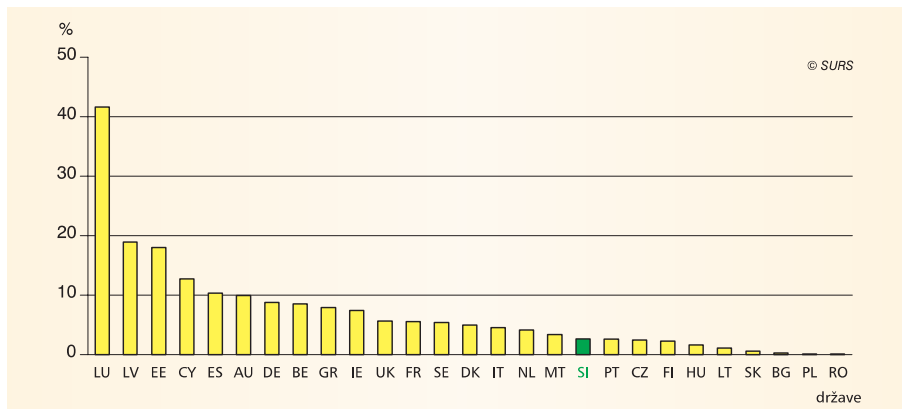
Vir: Eurostat

Opomba: podatki za Nemčijo, Irsko, Grčijo, Francijo, Italijo, Ciper, Madžarsko, Malto, Portugalsko in Združeno kraljestvo so predhodni; podatki za EU-27 pa predhodna ocena Eurostata

- V začetku leta 2004 je v državah članicah Evropske unije živel 457 milijonov prebivalcev, štiri leta pozneje pa že 40 milijonov več.
- Konec leta 2007 je živel v državah članicah EU-27 okoli 497 milijonov prebivalcev; med njimi 51,2 % žensk in 49,8 % moških. Med najštevilnejše prebivalce EU-27 sodijo Nemci (16,5 % celotne populacije EU-27) in prebivalci Združenega kraljestva (12,3 %), Francije (12,8 %) ter Italije (12 %). Slovenija sodi s 0,4 % celotne populacije EU-27 poleg Estonije in Luksemburga med manj številne prebivalce EU-27.

VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI

Tujci v državah članicah EU-27 (v 000), 2006 in 2007

Vir: Eurostat

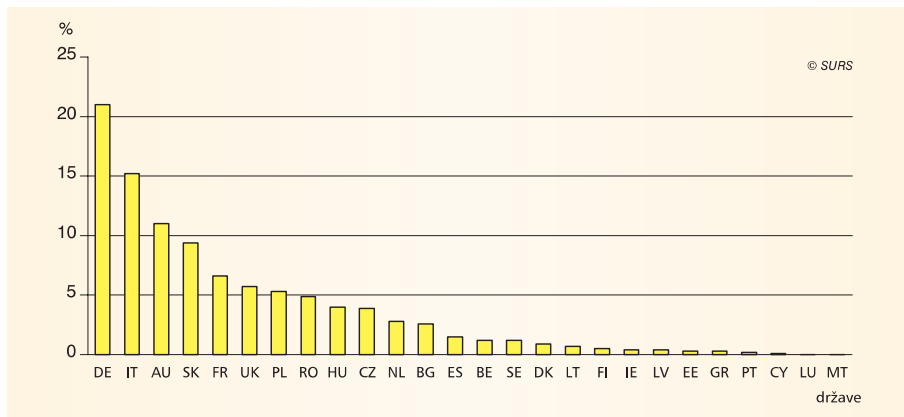
Tujci v državah članicah EU-27 (v 000), 2006 in 2007

	Leto	
	2006	2007
Evropska unija (EU-27)	27905,5	28913,5
Belgija	900,5	932,2
Bolgarija	26,0	25,5
Češka republika	258,4	296,2
Danska	270,1	278,1
Nemčija	7289,1	7255,9
Estonija	242,0	236,4
Irska	314,1	452,3
Grčija	884,0	887,6
Španija	4002,5	4606,5
Francija	3510,0	3650,1
Italija	2670,5	2938,9
Ciper	98,0	118,1
Latvija	456,8	433,0
Litva	32,9	39,7
Luksemburg	181,8	198,2
Madžarska	156,2	167,9
Malta	12,0	13,9
Nizozemska	691,4	681,9
Avstrija	814,1	826,0
Poljska	700,0	54,9
Portugalska	276,0	434,9
Romunija	26,0	26,1
Slovenija	49,0	53,6
Slovaška	25,6	32,1
Finska	113,9	121,7
Švedska	479,9	492,0
Združeno kraljestvo	3425,0	3659,9

Vir: Eurostat

VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI

Tujci (državljeni drugih držav članic EU-27) v Sloveniji, 2006

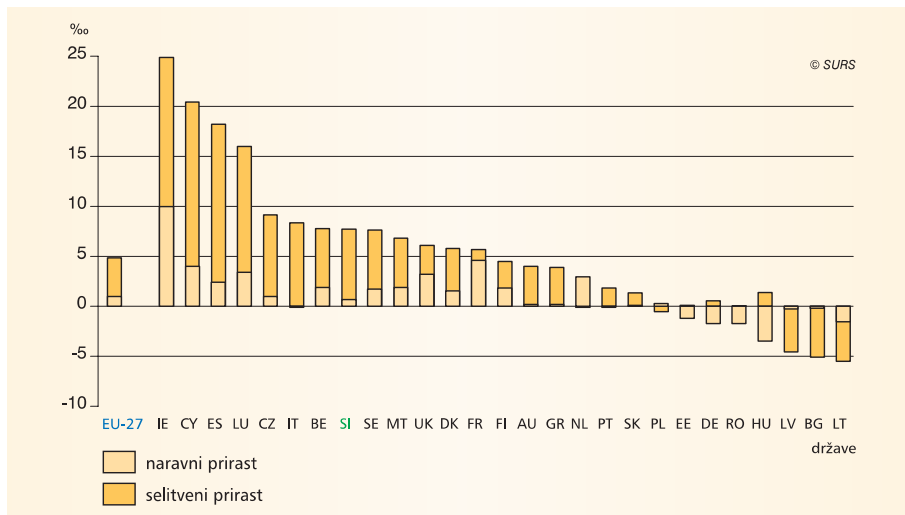

Eurostat, podatkovna baza, lastni izračun

- Po zadnjih ocenah Združenih narodov je bilo med prebivalci sveta 3 % migrantov.
- V večini držav članic EU število prebivalcev danes narašča na račun selitvenega prirasta, medtem ko je njihov naravni prirast pogosto negativen. Tudi po Eurostatovih projekcijah prebivalstva se bo število prebivalstva v državah članicah EU v prihodnosti povečevalo, predvsem na račun selitvenega prirasta, in se bo torej posledično delež tujega prebivalstva med prebivalstvom držav še povečeval.
- Širitev EU je bistveno pripomogla k temu, da EU postaja vedno bolj multikulturno okolje, selitve pa pospešuje tudi ugodna migracijska politika EU za selitve, in sicer tako med državami EU kot tudi med drugimi državami sveta. Te na poseben način podpirajo in spodbujajo sodelovanje med posameznimi kulturami, prav tako pa ga pospešuje tudi hiter porast sodobnih komunikacijskih tehnologij (v praksi dejansko »briše« nekdanje meje), vse pomembnejša pa postajata zunanja trgovina in turizem.
- Evropo imenujejo stara celina tudi zato, ker ima dolgoletne in raznovrstne izkušnje pri upravljanju sožitja različnih jezikov, kultur, verstev in človeških identitet, saj je bila v svoji dolgi zgodovini vedno prostor raznovrstnosti. Ljudje v Evropi so morali bolj ali manj uspešno živeti skupaj v raznolikosti in obvladovati svoje razlike že od nekdaj.

VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI

Spremembe v številu prebivalstva zaradi naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva, prikazane v % od vsega prebivalstva, EU-27, 2007

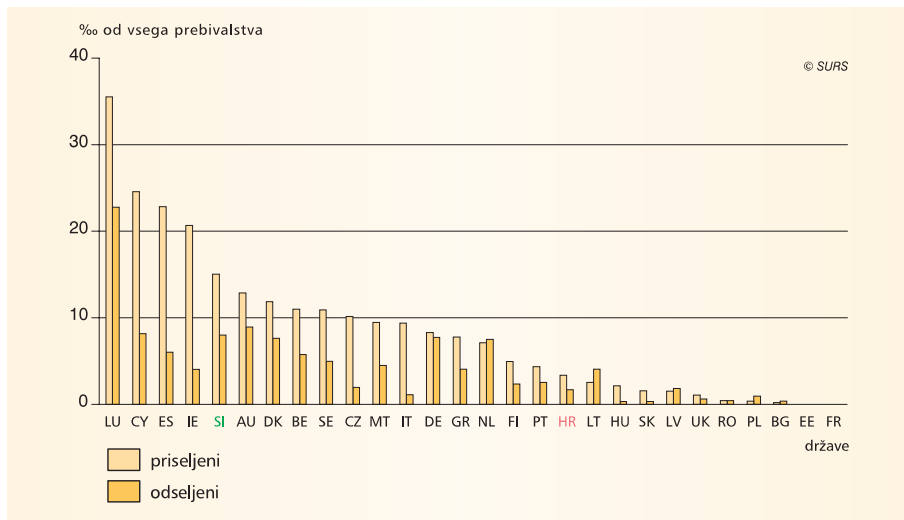

Vir: Eurostat; za EU-27, Nemčijo, Irsko, Grčijo, Španijo, Francijo, Italijo, Ciper, Madžarsko, Malto, Portugalsko, Slovenijo in Združeno kraljestvo so podatki začasni

- Povečanje števila prebivalstva v državah EU-27 vse pogosteje ni le rezultat naravnega prirasta, ampak ga povzročajo vedno bolj pozitivni selitveni tokovi s tujino.
- Migracije so normalen sestavni del človeških družb skozi celotno človeško zgodovino, saj so ključne za funkcioniranje družin in trga delovne sile, osnovne človekove odločitve glede študija, poklica, dela in življenjskega partnerja pa so pogosto povezane z odselitvijo iz rojstnega kraja ali kraja prebivanja. Preseljevanje pripadnikov različnih kultur, torej ljudi različne etnične, verske ali nacionalne pripadnosti, bogati evropsko kulturo, saj spodbuja in krepi medkulturni dialog med družbo gostujoče države in manjšinskimi skupnostmi iz drugih držav članic EU ali držav, ki niso članice EU.
- Selitve so pomemben dejavnik, saj se z njimi krepi vrednota državljanstva in spodbuja prizadevanje za večjo solidarnost in medsebojno privlačnost v evropski družbi. Ko se ljudje srečujemo in spoznavamo z drugimi kulturami ter si prizadevamo za dialog z njimi, prispevamo k boljšemu razumevanju globaliziranega sveta.

VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI

Priseljeni in odseljeni, prikazani v % od vsega prebivalstva, EU-27, Hrvaška, 2007

Opombe: za Estonijo in Francijo ni podatkov; za Irsko, Madžarsko in Hrvaško so podatki za leto 2006; za Združeno kraljestvo so podatki za leto 2005

Vir: SURS, Eurostat

■ V Evropski uniji je leta 2007 živelo več kot 28 milijonov tujcev, kar je skoraj 6 % vseh prebivalcev EU. V Sloveniji živi 2,7 % tujcev, med njimi pa je največ državljanov Bosne in Hercegovine. V letu 2007 je največ tujcev živelo v Luksemburgu (41,6 %; ta odstotek se je v primerjavi z letom 2006 povečal še za 4,7 %.), sledili sta Latvija (19,0 %) in Estonija (17,6 %). V ostalih državah članicah EU je delež tujcev v celotnem prebivalstvu presegel 10 % še na Cipru (15,2 %), v Irski (10,5 %) in Španiji (10,4 % - število tujcev je od 1994 do 2004 poraslo za 374 %), v Avstriji pa jih je živelo točno 10 %. V dvajsetih članicah EU pa je bil njihov delež manjši od 10 %, v enajstih državah celo manjši od 5 % (najmanjši na Poljskem in v Romuniji, in to v vsaki 0,1 %).

■ Kljub porastu števila tujcev v navedenih državah članicah EU pa je bil največji delež tujcev v letu 2007 še vedno registriran v Nemčiji (okoli 7,3 milijona), sledile so Španija z okoli 4,6 milijona registriranih tujcev, ter Francija in Anglija s po okoli 3,6 milijona registriranih tujcev.

■ Večina tujcev v EU prihaja iz tretjih držav. V nekaterih članicah EU pa med tujci kljub temu prevladujejo državljani drugih držav članic EU: v Luksemburgu Portugalci, v Belgiji Italijani, na Irskem Britanci in na Cipru Grki. Delež tujcev se večja v skoraj vseh državah članicah EU. Največjo rast po letu 1990 beležijo Luksemburg, Grčija, Španija, Ciper, Irska in Avstrija. Delež tujcev pa se je nekoliko znižal v Belgiji in Latviji. Med tujci je sicer več mladih kot med državljani članic EU. Delež mladih v starosti med 20 in 39 let je med tujci več kot 40-odstoten, med državljani EU pa manj kot 30-odstoten.

■ V države članice EU se praviloma priseljujejo manj izobraženi. Tudi v Sloveniji priseljeni izstopajo po nižji izobrazbeni ravni.

VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI

Prebivalstvo Republike Slovenije po skupinah in spolu, 2007 in 2008

Skupina prebivalstva	Število 31.12.2007	%	Število 31.3.2008	%
Prebivalstvo skupaj				
Skupaj	2 025 866	100,0	2 028 630	100,0
ženske	1 025 242	50,6	1 025 299	50,5
moški	1 000 624	49,4	1 003 331	49,5
Državljanji Republike Slovenije, brez tistih, ki začasno prebivajo v tujini				
Skupaj	1 957 245	100,0	1 956 498	100,0
ženske	1 008 105	51,5	1 007 464	51,5
moški	949 140	48,5	949 034	48,5
Tujci s stalnim prebivališčem v Sloveniji				
Skupaj	32 043	100,0	32 399	100,0
ženske	10 357	32,3	10 490	32,4
moški	21 686	67,7	21 909	67,6
Tujci z začasnim prebivališčem v Sloveniji				
Skupaj	36 578	100,0	39 733	100,0
ženske	6 780	18,5	7 345	18,5
moški	29 798	81,5	32 388	81,5
Državljanji Republike Slovenije				
Skupaj	1 988 723	100,0	1 989 656	100,0
ženske	1 023 401	51,5	1 023 685	51,5
moški	965 322	48,5	965 971	48,5

Vir: SURS

■ V letu 2007 se v Slovenijo priselilo 14.250 prebivalcev več, kot se jih je iz nje odselilo, in se je selitveni prirast za to leto v primerjavi z letom 2006 (6.267 oseb) povečal za 127,4 %. Tako se je Slovenija v letu 2007 po prvih začasnih podatkih, ki jih je objavil Eurostat, uvrstila v sam vrh držav EU-27 z največjim odstotnim povečanjem neto selitev v opazovanem letu. Po podatkih Eurostata so bile v letu 2007 v primerjavi z letom 2006 države z največjim odstotnim povečanjem neto selitev Češka republika (s povečanjem za 141,8 %), Danska (s povečanjem za 131,7 %) in Slovenija. Več kot 100-odstotno povečanje selitvenega prirasta v primerjavi z letom 2006 sta imeli še Italija in Nemčija. Iz petih držav članic EU pa se je v letu 2007 po začasnih podatkih več oseb odselilo, kot se jih je vanje priselilo, in sicer iz Poljske, Latvije, Bolgarije in Litve (to so države iz skupine tistih, ki so se EU pridružile ob zadnjih dveh širitvah) in iz Nizozemske.

VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI

- V letu 2007 se je v Slovenijo priselilo 29.193 prebivalcev (v primerjavi z letom 2006 gre za povečanje za 45,8 %), torej 27.504 tujcev in 1.689 državljanov Slovenije. Število v Slovenijo priseljenih tujcev se od leta 2000 letno stalno povečuje, posebej po letu 2004; po tem letu se je namreč njihovo število letno praviloma povečevalo za okoli 50 %. Največ tujcev se je v letu 2007 priselilo k nam od marca do konca oktobra (74,7 %).
- Med tujci, priseljenimi v Slovenijo, so bili tudi v letu 2007 priseljeni v večini primerov (85,4 %) državljani držav, nastalih na območju nekdanje Jugoslavije; priseljevanje državljanov Bosne in Hercegovine ter Srbije v Slovenijo se od leta 2000 letno stalno povečuje. V letu 2007 je bilo med 27.504 v Slovenijo priseljenimi tujimi državljani največ državljanov Bosne in Hercegovine (12.479), državljanov Srbije (6.368) ter državljanov Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije (3.163). Med tujci, ki so se v letu 2007 priselili v Slovenijo, so državljani Bosne in Hercegovine predstavljali 45,4 % vseh v Slovenijo priseljenih tujcev.
- Državljanji Republike Slovenije so v letu 2007 na območju države prijaviili 38.581 spremembo naselja stalnega prebivališča. Tudi tokrat so bile najštevilnejše selitve v drugo občino (takih selitev je bilo 70,5 %), ostalo pa so bile selitve v drugo naselje znotraj iste občine (takih selitev je bilo 29,5 %).

VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI

Selitveno gibanje prebivalstva, Slovenija, 2007

	1995	2000	2005	2006	2007
Priseljeni	5.879	6.185	15.041	20.016	29.193
državljeni RS	2.191	935	1.747	1.765	1.689
tujci	3.688	5.250	13.294	18.251	27.504
Odseljeni	3.372	3.570	8.605	13.749	14.943
državljeni RS	776	1.559	2.077	2.703	3.178
tujci	2.596	2.011	6.528	11.046	11.765
Selitveni prirast	2.507	2.615	6.436	6.267	14.250
državljeni RS	1.415	-624	-330	-938	-1.489
tujci	1.092	3.239	6.766	7.205	15.739
Skupni prirast	2.519	2.207	5.768	7.019	15.489
Na 1000 prebivalcev					
priseljani	3,0	3,1	7,5	10,0	14,5
odseljeni	1,7	1,8	4,3	6,8	7,4
selitveni prirast	1,3	1,3	3,2	3,1	7,1
skupni prirast	1,3	1,1	2,9	3,5	7,7
Notranje selitve	25.736	29.781	32.204	38.501	38.581

Viri: SURS³²

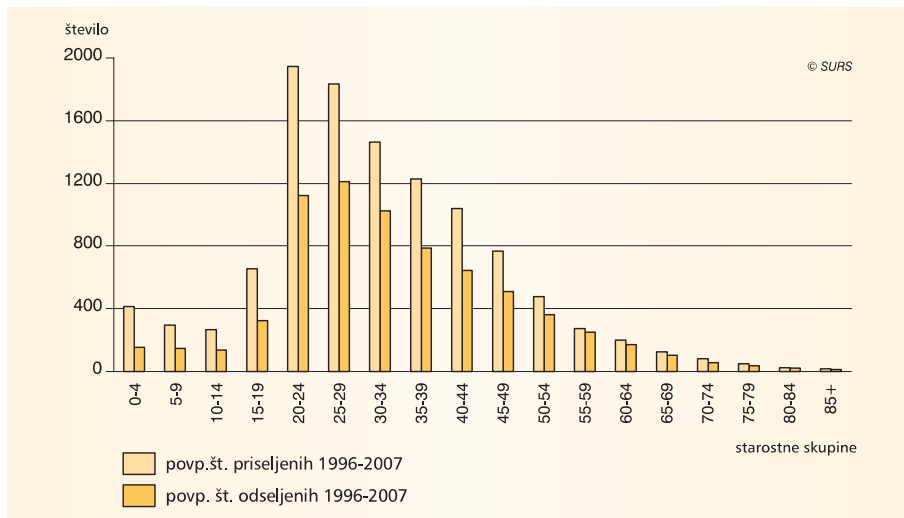
- 2.646 tujcev, ki so se v Slovenijo priselili v letu 2007, pa je bilo tudi državljanov držav članic EU-27 (905 oseb več kot v letu 2006). Med njimi je bilo največ državljanov Bolgarije (790); precej manj (451) je bilo v tem letu v Slovenijo priseljenih državljanov Slovaške, ki so bili od leta 2005 najštevilnejši k nam priseljeni državljani drugih držav članic EU. Torej je bil med k nam v letu 2007 priseljenimi tujimi državljani držav članic EU skoraj vsak tretji državljan Bolgarije, skoraj vsak peti pa državljan Slovaške.
- Med tujimi državljani, ki so se od leta 1995 dalje priseljevali v Slovenijo, so opazno prevladovali moški. V letu 2007 je bilo med v Slovenijo priseljenimi tujci 82,7 % moških in 17,3 % žensk.
- Sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja se je v Slovenijo priseljevalo največ prebivalcev v starosti 20–29 let.
- Leta 1986 je bila med osebami, priseljenimi v državo, skoraj polovica teh oseb (47,7 %) stara od 20 do 29 let. Tudi v letu 2006 se je v državo priselilo največ oseb v tej starosti, vendar je njihov delež med priseljenimi znašal le še 35,5 %, sledili so priseljeni, stari 30–44 let (33,4 %). V letu 1986 se je v starosti 30–44 let v Slovenijo priselilo le 15,0 % vseh priseljenih.
- V letu 2006 je bila oseba, ki se je priselila iz tujine, v povprečju stara 32 let (državljan Slovenije 30,1 leta, tujec pa 32,1 leta). Oseba, ki se je odselila v tujino, je bila povprečno stara 33,9 leta (državljan Slovenije 35,6 leta, tujec pa 33,5 leta).

³² http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1823

VEČNACIONALNOST IN SELITVE LJUDI

Povprečno število priseljenih in odseljenih po starosti, Slovenija, 1996–2007

Vir: SURS

- Več kot tri četrtine v letu 2007 k nam priseljenih tujcev so se priselile zaradi dela in zaposlitve ter sezonskega dela (skupaj 77,6 %); zaradi združitve z družino pa se je v letu 2007 v našo državo priselilo 4.794 tujcev.
- Zaradi študija se je v letu 2007 v Slovenijo priselilo 706 tujcev (68,6 % teh oseb je prišlo iz držav, nastalih na območju nekdanje Jugoslavije). V primerjavi z letoma 2005 in 2006 se je število tujcev, k nam priseljenih zaradi študija, v letu 2007 povečalo za 46,8 %.
- V tujino se je v letu 2007 odselilo 14.943 prebivalcev Slovenije, od tega 11.765 tujcev in 3.178 slovenskih državljanov. Število vseh prebivalcev, ki so se iz države odselili, se je v primerjavi s predhodnim letom povečalo za 8,7 % (državljanov Slovenije med temi je bilo za 17,6 % več kot leto prej).
- Negativen selitveni prirast (oz. selitveni upad) slovenskih državljanov je bil v letu 2007 največji v zadnjih osmih letih; iz države se je namreč odselilo 1.489 državljanov Slovenije več, kot se jih je vanjo priselilo. Pozitiven selitveni prirast smo v Sloveniji že osmo leto zapored zabeležili le pri tujcih: znašal je 15.739 oseb. Od leta 2000 je med slovenskimi državljanji, ki se priselijo v Slovenijo oz. vrnejo iz tujine, največ takih, ki so dotlej živeli v Nemčiji. Tako je bilo tudi v letu 2007, in sicer se jih je iz Nemčije vrnilo 374, to je 22,1 % vseh v Slovenijo priseljenih slovenskih državljanov v opazovanem letu.
- Prav tako pa so bili tudi med slovenskimi državljanji, ki so se v letu 2007 odselili iz Slovenije, najštevilnejši tisti, ki so se odselili v Nemčijo (22,3 %), tem so po številnosti sledili tisti, ki so se odselili v Avstrijo (v to državo se je v letu 2007 odselilo 15,4 % vseh v tem letu iz Slovenije odseljenih slovenskih državljanov).

VERSKA SESTAVA PREBIVALSTVA

Prebivalstvo glede na veroizpoved po spolu, Slovenija, popisi 1931–2002

%

Veroizpoved	Popis 1931		Popis 1953		Popis 1991		Popis 2002	
	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Katoliška	96,3	97,2	79,7	85,8	69,9	73,2	54,4	61,1
Protestantska	2,3	2,2	1,5	1,5	0,9	1,0	0,8	0,9
Pravoslavna	0,9	0,3	0,3	0,2	2,6	2,3	2,5	2,1
Islamska	0,2	0,0	0,1	0,0	1,7	1,4	2,9	2,0
Druge veroizpovedi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
Verniki, a ne pripadajo nobeni veri	...	...	0,1	0,1	0,2	0,2	3,2	3,8
Niso verniki, ateisti	-	-	13,0	7,9	4,8	4,1	11,2	9,2
Niso želeli odgovoriti	....	....	....	....	4,5	4,0	16,2	15,2
Neznano	0,3	0,3	5,3	4,4	15,4	13,8	8,7	5,6

Vir: SURS, PP št. 2, str. 68, 2003

- Prebivalstvo Evrope je po svoji narodnostni sestavi zelo pestro in pripadniki narodov govorijo svoje jezike ter imajo svoje narodne običaje in navade. Zato se kažejo razlike tako v narodnostni kot verski sestavi prebivalstva. Pripadnost veri je pri proučevanju prebivalstva pomembna, saj ima velik vpliv na življenje ljudi v številnih državah. V Evropi je velika večina ljudi pripadnikov krščanske vere in za večino narodov je krščanstvo pomenilo višjo stopnjo kulturnega razvoja in začetek njihove pismenosti. Pripadniki protestantov živijo predvsem v Severni Evropi, pravoslavna vera pa ima največ pripadnikov na Balkanskem polotoku in v Vzhodni Evropi.
- Kadar govorimo o verski sestavi prebivalstva, najpogosteje navajamo statistične podatke iz popisov prebivalstva. Verska sestava sodi med demografske oziroma kulturno-šolske značilnosti prebivalstva in je pomembna za lažje razumevanje številnih družbenih pojavov in dogodkov (vpliva na kulturo naroda, vrednote, njegov način življenja), je pa tudi eden izmed temeljev narodove identitete. Tudi danes še nastajajo med narodi hudi spori in vojne predvsem zaradi njihovega verskega ločevanja.
- Generalni sekretar Sveta Evrope Terry Davis je ob začetku konference o verski razsežnosti medkulturnega dialoga aprila 2008 v San Marinu v svojem govoru poudaril pomen medkulturnega dialoga, ki ima versko razsežnost, zbližuje ljudi in kulture ter zmanjšuje nerazumevanje, napetosti in spore, ter poudaril, da imajo verske skupnosti veliko moč, po njegovem prepričanju pa verske skupnosti lahko pomagajo zaceliti rane in zgraditi mostove. Lahko tudi zaustavijo skrajneže, ki ugrabljajo letala in izkoriščajo vero za propagiranje nasilja in sovraštva. S poudarjanjem dejstva, da je napad zoper eno vero napad zoper vse vere, lahko veliko prispevajo k miru in strpnosti. Verska razsežnost medkulturnega dialoga se bo po njegovem mnenju v vsej svoji polnosti pokazala takrat, ko se bodo na lokalni ravni povezali duhovniki, imami in rabini ter oznanjali vsem skupno

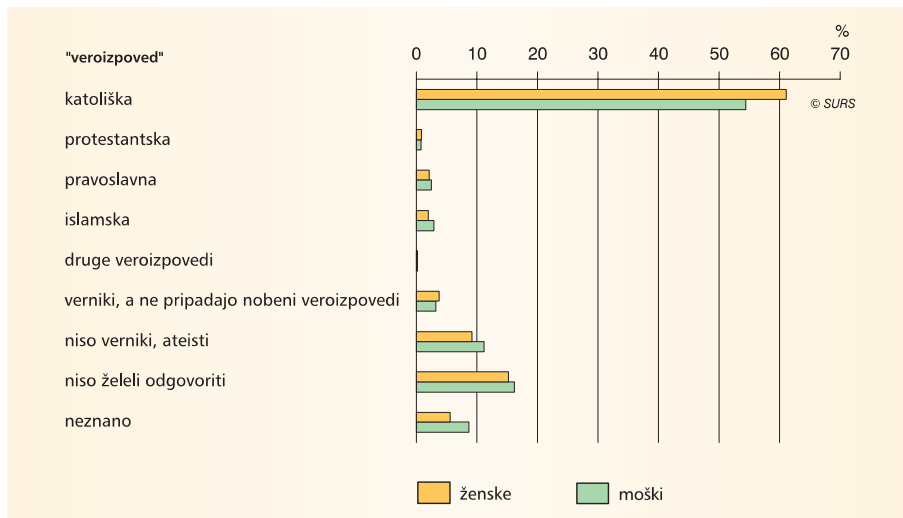
VERSKA SESTAVA PREBIVALSTVA

sporočilo strpnosti, spoštovanja in razumevanja med ljudmi. Spodbujanje medkulturnega dialoga je prioriteta Sveta Evrope, njegov cilj pa razviti dolgoročno politiko, ki bo kulturne raznolikosti vključila tako, da bodo pozitivne in povezovalne silnice današnje družbe.

■ V preteklosti so vere v Evropi močno vplivale na evropsko umetnost, kulturo, filozofijo in pravo. Večinska vera v Evropi je krščanstvo, islam je osredotočen predvsem na njenem jugozahodu (Bosna in Hercegovina, Albanija, Turčija in Kosovo). Druge religije, vključno z judovstvom, pa hinduizem in budizem so manjšinske. Evropa ima danes največje število in največji delež brezvernih, agnostikov in ateistov v zahodnem svetu; posebej visoko število tistih, ki sami sebe opredeljujejo za neverujoče, je v Češki republiki, Estoniji, na Švedskem in v Franciji.

VERSKA SESTAVA PREBIVALSTVA

Prebivalstvo glede na veroizpoved po spolu, Slovenija, popis 2002

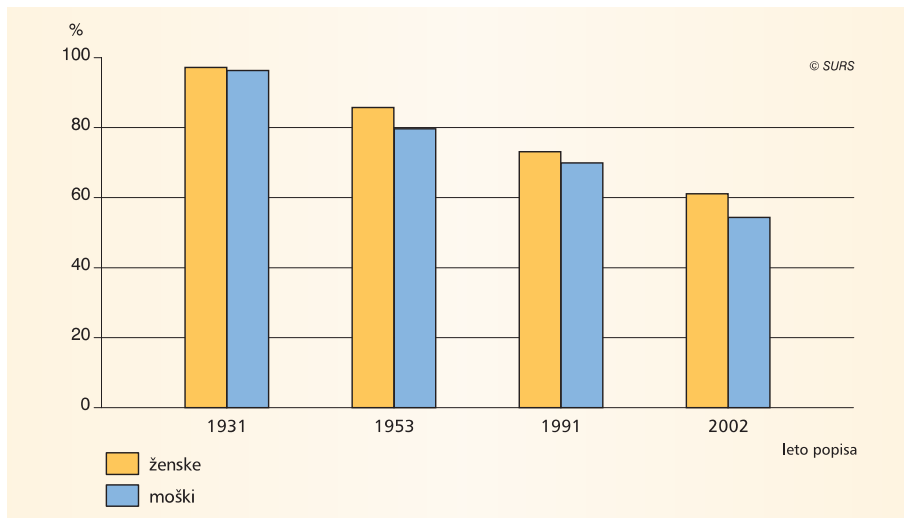

Vir: SURS

- Podatki o posameznikovi veroizpovedi pri popisu prebivalstva v Sloveniji leta 2002 temeljijo na svobodni izjavi popisanege. Temu na vprašanje o veroizpovedi ni bilo treba odgovoriti, če tega ni želel, lahko pa se je opredelil za ateista. Pripadnost veroizpovedi zato označuje le individualen odnos posameznika do vere, ne pa tudi uradno registrirane pripadnosti.
- Leta 1991 se je v Sloveniji versko opredelilo 1.503.346 ljudi ali 76,5 % prebivalcev. Daleč najštevilčnejši so bili katoliki (1.403.014), sledili so jim pravoslavni (46.819), muslimani (29.719) in protestanti (19.000). Ateistov je bilo 85.485, na vprašanje ni želelo odgovoriti 82.837 popisanih, podatek pa je ostal neznan za 294.318 ljudi. Za pripadnike drugih veroizpovedi se je izreklo malo popisanih, skupaj 0,2 % prebivalstva Slovenije.

VERSKA SESTAVA PREBIVALSTVA

Verniki katoliške veroizpovedi po spolu (m=100, ž=100), Slovenija, popisi 1931,1953, 1991 in 2002

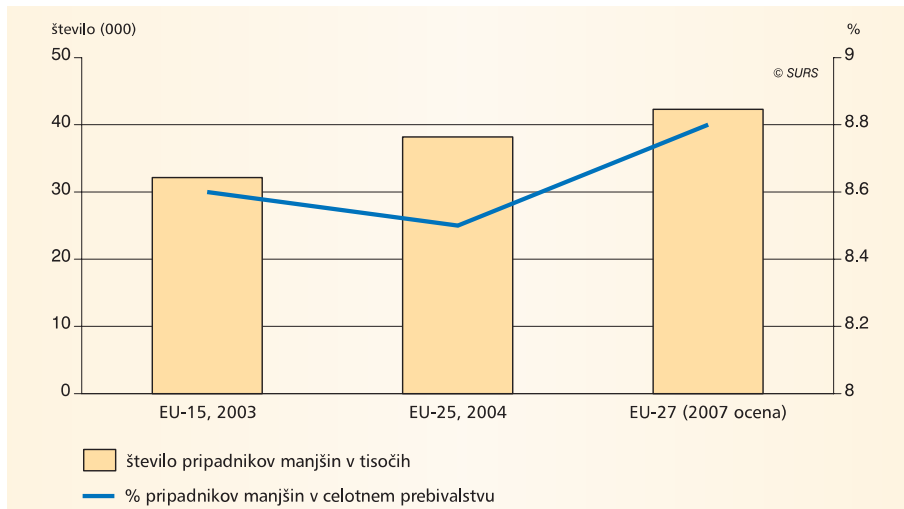
Vir: SURS

- Tudi ob zadnjem popisu prebivalstva leta 2002 se je večina prebivalstva (57,8 %) izrekla za pripadnike rimskokatoliške veroizpovedi, tudi v vseh slovenskih pokrajinah. V Sloveniji je bilo tedaj še 2,4 % pripadnikov islamske skupnosti, 2,3 % pripadnikov pravoslavne vere in 0,8 % protestantov (predvsem na Goričkem v Prekmurju), 10,1 % prebivalstva pa se je opredelilo za ateiste.
- Delež pripadnikov večinske, tj. katoliške veroizpovedi v Sloveniji se zmanjšuje. Med tistimi, ki so se v popisih 1931, 1953, 1991 in 2002 opredelili za pripadnike katoliške veroizpovedi, je bil delež žensk vedno višji od deleža moških.
- Ob popisu leta 1953 se je za pripadnike katoliške veroizpovedi izreklo skoraj 86 % žensk in skoraj 80 % moških, ob popisu leta 2002 pa 61 % žensk in skoraj 55 % moških.
- Močne spremembe v dokaj enotni verski sestavi prebivalstva v Sloveniji je povzročilo obdobje po drugi svetovni vojni. Priseljenci srbske, črnogorske in makedonske narodnosti so bili večinoma pripadniki pravoslavne veroizpovedi, iz Bosne in Hercegovine ter s Kosova pa so se priseljevali pripadniki islamske veroizpovedi (muslimani). Delež drugih veroizpovedi je v Sloveniji majhen; visok pa je bil ob zadnjem popisu delež tistih, ki na vprašanje niso želeli odgovoriti, in tistih, ki so se opredelili za ateiste. Tisti, ki so se ob popisu prebivalstva opredelili za neverujoče ali na vprašanje o verski pripadnosti niso želeli odgovoriti, so bili najštevilnejši v mestnih naseljih.

NARODNE MANJŠINE

Narodne manjšine v Evropi

Pripadniki manjšin, EU-15 leta 2003, EU-25 leta 2004 in EU-27 leta 2007

Vir: Christoph Pan/Beate S. Pfeil (2003), *National Minorities in Europe*, Vienna, ETHNOS.

Niso upoštevane "mikro-države": Andora, Islandija, Lihtenštajn, Monaco, San Marino in Vatikan

■ Evropa ni samo pojem, ki zajema meje od vzhoda do zahoda, ampak je prostor različnih kultur, religij, narodov in zgodovine. Evropska unija temelji na enotnosti v različnosti in je s svojimi 27 državami članicami res večkulturna in raznovrstna.

■ Evropska identiteta in kultura sta se izoblikovali na treh temeljih: grški filozofiji, rimskem pravu in judovsko-krščanski religiji. Te tri temelje je izpostavil že Coudenhove-Kalerg, ustanovitelj prvega ljudskega gibanja za združeno Evropo, in poudaril, da se mora evropska identiteta oblikovati na tej osnovi. Med različnimi evropskimi narodi in različnimi narodnimi kulturami je potreben stalen dialog, in ne kompromis, kajti ta lahko privede samo do zaključene cilja. Namen poudarjanja kulturne raznolikosti in stalnega dialoga je šele oblikovanje skupne identitete, saj mora resnična evropska identiteta obstajati le na različnosti kultur.

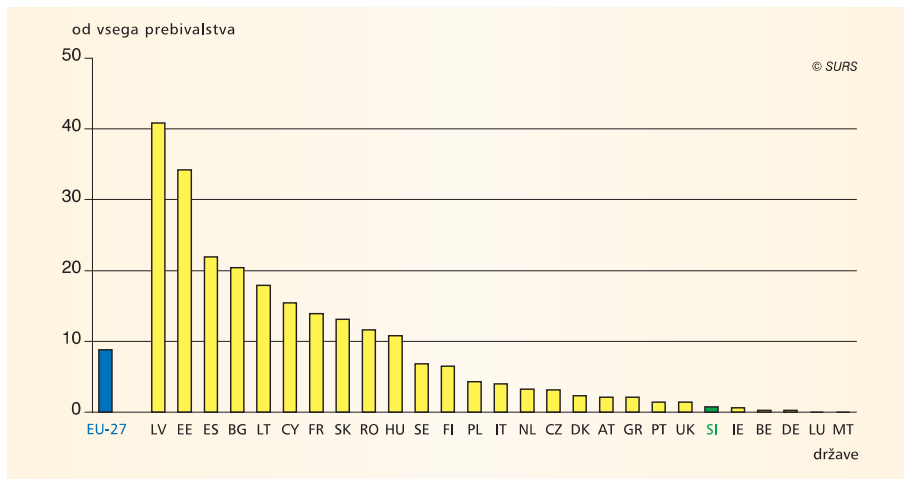
■ Narodne manjšine so sestavni del politične in kulturne podobe Evrope, na katerih sloni njena identiteta. Evropa se, ko postaja narodnostno vedno bolj mešano območje (»maksimalna različnost na minimalnem prostoru« - po češkem pisatelju Kunderi), sprašuje, »kaj bo v prihodnje še ostalo od evropske kulture«, in spet išče svoje korenine. Ker je »globalizacija ... združenje kultur sveta in porast zavesti o svetu kot celoti«³³, se vedno bolj povečuje tudi nevarnost, da Evropa izgubi svojo identiteto. Evropska unija je za svoje geslo izbrala misel »Združeni v različnosti« tudi zato, ker se nacionalni jeziki in kulturne značilnosti vsakega naroda, ki so veliko bogastvo, ne smejo stopiti v tem skupnem »talilnem loncu«. Zato je toliko nujneje vzpostaviti medkulturni dialog, ki bo omogočal ohranjati mir in sožitje v pisani množici evropskih narodov, ras, kultur in religij.

■ V evropskem prostoru urejata manjšinsko problematiko »Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih« in »Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin«, sprejeti v okviru Sveta Evrope.

³³ <http://sl.wikipedia.org/wiki/Globalizacija>

NARODNE MANJŠINE

Pripadniki manjšin med celotnim prebivalstvom, EU-27, 2007

Vir: Christoph Pan/Beate S. Pfeil (2003), National Minorities in Europe, Vienna, ETHNOS.

Opomba: Kandidatka za članstvo v EU je tudi Hrvaška s 4,4 milijona prebivalcev in 10 etničnimi manjšinami, katerih pripadniki predstavljajo 11,4 % vsega prebivalstva Hrvaške.

- Mednarodnopravno varstvo narodnih, verskih, etničnih, jezikovnih in kulturnih manjšin je povezano z vprašanji političnih interesov posameznih držav, mednarodnih ustanov in organizacij, skupin in manjšin samih. Zaradi te politične razsežnosti je proces oblikovanja pravnega varstva narodnih manjšin proces soočanja strokovnih dognanj s političnimi interesi ter prizorišče uveljavljanja različnih konceptov in ideološko obarvanih pojmov 'države', 'nacije', 'identitete' in tudi pojma 'narodne' manjšine.
- Nekatere države članice Evropske unije (EU) ne priznavajo avtohtonih manjšin, ker tega pojma v svoji zakonodaji ne poznajo. Definicija manjšine in tudi avtohtone manjšine nista poenoteni niti na ravni EU niti na globalni ravni. Vsaka država ima pravico, da v svoji ustavi določi ali na drugačen način opredeli pojem manjšine ter spekter manjšinskih pravic.
- Politična vzpodbuda in izražena politična volja najvišjih državnikov v Evropi 90. let 20. stoletja sta odločilno vplivali na začetek procesa priprave in izoblikovanja evropskih pravnih standardov manjšinskega varstva. V pravnem pogledu Evropska unija spodbuja dograjevanje pravnih standardov na področju nediskriminacije. V letu 2000 je Evropska unija sprejela posebno Direktivo Sveta 2000/43/ES (UL L 180, 19. 07. 2000) o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, s katero zavezuje države članice k odpravi vseh oblik direktne in indirektno diskriminacije.

NARODNE MANJŠINE

Manjšine v Evropi, 2003, 2004 in 2007

	Število prebivalcev v 000	Manjšine število	Število pripadnikov manjšin v 000	% pripadnikov manjšin v celotnem prebivalstvu
1. EU-15 2003	375.418	73	32.138	8,6
2. EU-25 2004	450.559	156	38.174	8,5
3. EU-27 (2007 - ocena)	480.190	187	42.306	8,8
Vsa Evropa (39 držav)	768.698	329	86.674	11,45

Vir: Christoph Pan/Beate S. Pfeil (2003), National Minorities in Europe, Vienna, ETHNOS.

*Mikro-države: Andora, Islandija, Lihtenštajn, Monaco, San Marino in Vatikan niso upoštevane.

- V Evropi živi več kot 40 milijonov pripadnikov raznih narodnih manjšin; 27 manjšin pa ima svoje samostojne politične stranke. Narodna manjšina je etnična skupnost, ki je večinoma zaradi političnih razlogov ostala zunaj svoje matične države. Manjšine so običajno zavarovane s strani večinskega prebivalstva s posebnimi zakoni.
- EU-27 dejansko ni mednarodna skupnost, ampak je nadnacionalna skupnost.
- Pri Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi je ustanovljen tudi sedež Visokega komisarja za nacionalne manjšine.
- Ker so bile manjšinske pravice v EU vedno upoštevane kot del človekovih pravic, še danes v EU ni skupnih zakonov, ki bi se nanašali na pravice manjšin.
- EU je postavila vprašanje zaščite manjšin v svoj program prvič pred največjo širitvijo v zgodovini, ko je leta 1993 Evropski svet v Kopenhavnu med pristopne pogoje za vse bodoče članice iz Vzhodne Evrope vključil tudi spoštovanje in zaščito manjšin.
- Po Dunajskem zasedanju vodij držav in vlad leta 1993 je Svet Evrope leta 1994 sprejel Okvirno konvencijo o varstvu narodnih manjšin, ki je prvi pravno zavezujoči mnogostranski akt za varstvo narodnih manjšin nasploh. Konvencija določa cilje, ki se jih pogodbenice obvežejo uresničevati s svojo notranjo zakonodajo in usmeritvami. Med njimi so na primer: zagotavljanje enakosti pred zakonom, ohranjanje in razvijanje kultur, varovanje kulturne identitete, zaščita veroizpovedi, manjšinskih jezikov in tradicij, zajamčen dostop do medijev ter vzpostavljanje svobodnih in miroljubnih stikov prek meja z ljudmi, ki zakonito prebivajo v drugih državah. Konvencija je začela veljati 1. februarja 1998.
- V Evropski uniji se je pri doslejšnjem reševanju manjšinske problematike izoblikovalo kar nekaj primerov dobrih praks. Na primer: zaščita švedsko govorečih Fincev, teritorialna neodvisnost Južne Tirolske v Italiji, rast in razvoj katalonske avtonomnosti v Španiji ter zakon za zaščito valižanskega jezika.

NARODNE MANJŠINE

Prebivalci držav članic EU in pripadniki manjšin v teh državah pred letom 2004 in po širitvi EU do leta 2007

	Število prebivalcev v 000	% večinskega prebivalstva	Število manjšin	Število pripadnikov manjšin v 000	% pripadnikov manjšin
EU 2003					
Avstrija	8.033	89,0	6	172	2,1
Belgija	10.310	91,3	1	22	0,2
Danska	5.330	95,1	4	123	2,3
Nemčija	82.260	91,0	4	172	0,2
Finska	5.181	92,1	6	332	6,5
Francija	58.519	86,1	7	8.133	13,9
Grčija	10.260	97,4	7	229	2,1
Irska	3.917	99,4	1	24	0,6
Italija	56.306	93,3	12	2.794	4,0
Luksemburg	440	100,0	0	0	0,0
Nizozemska	15.987	92,6	3	520	3,2
Portugalska	10.356	97,5	3	147	1,4
Švedska	8.883	86,5	4	606	6,8
Španija	40.847	75,9	6	8.936	21,9
Združeno kraljestvo	58.789	98,6	6	837	1,4
EU-15	375.418	93,9	70	23.047	6,1
EU 2004					
EU-15	375.418	...	70	23.047	...
“nove članice”					
Estonija	1.454	65,1	12	497	34,2
Latvija	2.340	58,3	11	955	40,8
Litva	3.653	82,1	10	653	17,9
Malta	377	100,0	0	0	0,0
Poljska	38.644	96,7	14	1.657	4,3
Slovaška	5.380	85,8	10	703	13,1
Slovenija	1.948	88,7	4	15	0,7
Češka republika	10.293	93,8	8	323	3,1
Madžarska	10.162	89,2	13	1.096	10,8
Ciper	890	65,9	1	137	15,4
Skupaj	75.141	...	83	6.036	8,0
EU-25 (2004 ali pozneje)	450.559	...	156	38.174	8,5
Širitev 2007					
Bolgarija	7.933	78,8	12	1.620	20,4
Romunija	21.698	88,3	19	2.512	11,6
Skupaj	29.631	...	31	4.132	13,9
EU-27 (2007 ali pozneje)	480.190	...	187	42.306	8,8

Vir: Christoph Pan/Beate S. Pfeil (2003), National Minorities in Europe, Vienna, ETHNOS.

Opomba: Kandidatka za članstvo v EU je tudi Hrvaška z 4,4 milijoni prebivalcev in 10 etničnimi manjšinami, katerih pripadniki predstavljajo 11,4 % vsega prebivalstva Hrvaške.

NARODNE MANJŠINE

Narodne manjšine v Sloveniji

- Manjšine na svoj način prispevajo h kulturnemu in narodnem bogastvu večinskega prebivalstva posamezne države. Vstop Slovenije v EU ni spremenil njene politike do manjšin, saj si Slovenija stalno prizadeva spoštovati temeljne človekove pravice vseh svojih državljanov.
- V Sloveniji živijo pripadniki dveh tradicionalnih narodnih manjšin – madžarske in italijanske. Pripadniki madžarske narodne skupnosti živijo avtohtono v vzhodnem delu države, pripadniki italijanske pa v zahodnem delu države. Obe skupnosti sta zaščiteni z ustavo. Poleg njiju uživajo ustavno zaščito tudi Romi, ki živijo večinoma v Prekmurju, najdemo pa jih tudi na Dolenjskem, v Beli krajini in v Posavju. Romi niso opredeljeni kot manjšina, ampak kot posebna etnična skupnost, za katero so značilni lastni jezik, kultura in druge etnične posebnosti.
- Obema nacionalnima manjšinama v Sloveniji in njunim pripadnikom je z ustavo priznanih veliko pravic, ki zajemajo vsa najpomembnejša področja dela in življenja. Veljavnost teh pravic ni odvisna od števila pripadnikov manjšine. Pravico imajo uporabljati svoj jezik in pisavo. Na narodnostno mešanih področjih, kjer avtohtono živijo pripadniki manjšine, sta uradna jezika poleg slovenščine še madžarščina oziroma italijanščina in tako so upravičeni do vzgoje in izobraževanja v svojem jeziku.
- Pripadniki manjšin lahko ustanavljajo različne organizacije, razvijajo gospodarske, kulturne in znanstvenoraziskovalne dejavnosti ter dejavnosti na področju javnega obveščanja in založništva. Imajo pravico do svobodnega izražanja svoje narodne pripadnosti, do uporabe narodnih simbolov, pravico do stikov s svojim matičnim narodom in pravico do ustanovitve samoupravne skupnosti; imajo tudi svoje predstavnike v občinskih in mestnih svetih ter v državnem zboru. Soglasje predstavnikov manjšin je nujno tudi pri sprejemanju zakonodaje, ki ureja izvajanje pravic manjšin, zajamčenih z ustavo. Državni organi pa morajo pred sprejemom odločitev, ki vplivajo na položaj pripadnikov manjšine, pridobiti tudi mnenji obeh narodnih skupnosti.
- Leta 2004 je bila ustanovljena Slovenska manjšinska koordinacija (SLOMAK), združenje zamejskih Slovencev iz Italije, Avstrije, Madžarske in Hrvaške, z namenom, da povezuje slovenske manjšine v vseh štirih sosednjih državah Slovenije in da z izmenjavo izkušenj prispeva k njihovem razvoju v državah, v katerih živijo.
- Koordinacijo sestavljajo krovne organizacije civilne družbe vseh teh manjšin: v Avstriji, Italiji in Madžarski. Predstavniki slovenskih manjšin v Avstriji, Italiji, Hrvaški in Madžarski so namreč z veliko pozornostjo spremljali dogajanja v zvezi s širitvijo Evropske unije, saj je bila to perspektiva, da bo glavnina Slovencev živela v sličnih družbeno političnih sistemih. Z vključitvijo Slovenije in Madžarske v EU deli glavni del slovenskih manjšin skupno državljanstvo Evropske unije z državljani Republike Slovenije.

Italijanska narodna skupnost

- Italijanska narodna skupnost v Republiki Sloveniji predstavlja 0,11-odstotni delež prebivalstva glede na narodnostno opredelitev posameznikov.

NARODNE MANJŠINE

- Po podatkih Popisa prebivalstva v Sloveniji leta 1991 se je za pripadnike italijanske narodnosti opredelilo 2.959 oseb, 3.882 oseb pa je kot materni jezik navedlo italijanski jezik. Ob popisu prebivalstva leta 2002 se je za pripadnike italijanske narodnosti opredelilo 2.258 oseb (701 oseba manj ali 23,7 %), 3.762 oseb pa je kot materni jezik navedlo italijanski jezik (120 oseb manj ali 3,1 %).
- Na narodnostno mešanem območju v občinah Koper/Capodistria, Izola/Isola in Piran/Pirano je prebivalo ob Popisu 2002 okoli 81,5 % tistih, ki so se opredelili za pripadniki italijanske narodnosti, kar je 1.840 oseb, zunaj narodnostno mešanega območja pa okoli 18,5 %.
- Narodnostno mešana področja v Republiki Sloveniji, kjer avtohtono živijo pripadniki italijanske narodne skupnosti in kjer je poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina, so:
  - v občini Koper območja naslednjih krajev: Ankaran/Ancarano, Barizoni/Barisoni, Bertoki/Bertocchi, Bošamarin/Bossamarino, Cerej/Cerei, Hrvatini/Crevatini, Kappel /Campel, Kolomban/Colombano, Koper/Capodistria, Prade/Prade, Premančan, del naselja Spodnje Škofije/Val-marin, Šalara/Salara in Škocjan/San Canziano,
  - v občini Izola območja krajev: Izola/Isola, Dobrava pri Izoli, Jagodje, Livada in Polje pri Izoli,
  - v občini Piran območja krajev: Piran/Pirano, Portorož/Portorose, Lucija/Lucia, Strunjan/Strugnano, Seča/Sezza, Sečovelje/Siccirole, Parecag/Parezzago in Dragonja.

Madžarska narodna skupnost

- Madžarska narodna skupnost v Republiki Sloveniji predstavlja 0,32-odstotni delež prebivalstva glede na narodnostno opredelitev posameznikov.
- Po podatkih popisa prebivalstva v Sloveniji leta 1991 se je za pripadnike madžarske narodnosti opredelilo 8.000 oseb, 8.720 oseb pa je kot materni jezik navedlo madžarski jezik. Ob popisu prebivalstva leta 2002 se je za pripadnike madžarske narodnosti izreklo 6.243 oseb (1757 oseb manj ali za 22 % manj), 7.713 oseb je kot materni jezik navedlo madžarski jezik (1.007 oseb manj ali za 11,5 % manj).
- Od 6.243 narodno opredeljenih kot Madžari pa na narodnostno mešanem območju v petih prekmurskih občinah (Lendava, Dobrovnik, Hodoš, Šalovci, Moravske Toplice) skupaj živi 5.212 pripadnikov madžarske narodne skupnosti, kar je predstavljalo ob Popisu 2002 okoli 83,5 % vseh opredeljenih Madžarov v Republiki Sloveniji. Zunaj narodnostno mešanega območja živi 1.031 pripadnikov te skupnosti in ti predstavljajo 16,5 % opredeljenih od vseh, ki so se opredelili za pripadnike madžarske narodne skupnosti.
- Narodnostno mešana področja v Republiki Sloveniji, kjer avtohtono živijo pripadniki madžarske narodne skupnosti in kjer je poleg slovenščine uradni jezik tudi madžarščina, so:
  - v občini Hodoš območja naslednjih krajev: Krplivnik/Kapornak in Hodoš/Hodos,
  - v občini Moravske Toplice območja krajev: Čikečka vas/Csekefa, Motvarjevci/Szentlászló, Pordašinci/Kisfalu, Prosenjakovci/Pártosfalva, Središče/ Szerdahely,

NARODNE MANJŠINE

- v občini Šalovci območja krajev: Domanjševci/Domonkosfa,
- v občini Lendava območja krajev: Banuta/Bánuta, Čentiba/Csente, Dolga vas/Hosszúfalu, Dolgovške gorice/ Hosszúfaluhegy, Dolina/Völgyifalu, Dolnji Lakoš/Alsólakos, Gaberje/Gyertyános, Genterovci/Göntérháza, Gornji Lakoš/Felsőlakos, Kamovci/Kámaháza, Kapca/Kapca, Kot/Kót, Lendava/Lendva, Lendavske gorice/Lendvahegy, Mostje/Hidvég, Petišovci/Petesháza, Pince/Pince, Pince marof/Pincemajor, Radmožanci/Radamos, Trimlini/Hármasmalom,
- v občini Dobrovnik območja krajev: Dobrovnik/Dobronak in Žitkovci/Zsitkóc.

Romska etnična skupnost

■ Po ocenah Urada za narodnosti RS v Republiki Sloveniji živi med 7.000 in 10.000 Romov, največ v Prekmurju, na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju; po podatkih občin v Sloveniji (2004), v katerih so Romi zgodovinsko poseljeni, v njih živi 6.448 pripadnikov romske etnične skupnosti; po podatkih centrov za socialno delo iz leta 2003 pa naj bi živelo v Sloveniji 6.264 Romov.

■ Medtem ko so pravice narodnostnih manjšin zapisane v ustavi, so zaščitni ukrepi za romsko etnično skupnost in njihove pravice urejeni z zakonom oziroma z dvanajstimi področnimi zakoni. Ti zakoni urejajo lokalno samoupravo, financiranje občin, volitve, volilno evidenco; vzgojo, izobraževanje, vrtce, osnovne šole; nadalje medije, knjižničarstvo, javni interes za kulturo ter končno še spodbujanje skladnega regionalnega razvoja in RTV Slovenija.

■ Ob popisu prebivalstva leta 2002 se je za pripadnike romske skupnosti v Sloveniji opredelilo 3.246 prebivalcev, 3.834 oseb pa je kot materni jezik navedlo romski jezik. Po podatkih Popisa prebivalstva v Sloveniji leta 1991 se je za Rome opredelilo 2259 prebivalcev, kar je za 30,5 % manj kot ob popisu leta 2002, 2.752 oseb pa je kot materni jezik navedlo romski jezik, kar je za 28,2 % manj kot leta 2002.

■ Pripadniki romske skupnosti so prebivalstvena skupina, za katero se meni, da je socialno ogrožena predvsem zato, ker so pripadniki brez izobrazbe ali imajo izrazito nizko izobrazbo. Napori Slovenije za izboljšanje položaja Romov bodo dali želene rezultate šele tedaj, ko bodo tudi sami pripadniki romske etnične skupnosti pri tem intenzivno sodelovali.

Slovenske manjšine v Avstriji, Italiji in na Madžarskem – sedaj pa tudi na Hrvaškem

■ Slovenska manjšina je uradno priznana v Avstriji, v Italiji in od leta 1993 tudi na Madžarskem ter z letom 2008 tudi na Hrvaškem.

■ Na formalni ravni so pravice pripadnikov slovenske manjšine v teh državah urejene. V Avstriji je podlaga za ohranitev identitete slovenske narodne manjšine 7. člen avstrijske državne pogodbe; v Italiji ureja njihove pravice zaščitni zakon; na Madžarskem pa to področje ureja sporazum med državama o zaščiti manjšine, ki je bil podpisan leta 1992.

■ V praksi je seveda pogosto drugače, kot je zapisano v pravnih aktih: sporazumi in/ali zakoni se ne izvajajo ali se izvajajo le delno. Zato se pripadniki slovenske manjšine v Avstriji, v Italiji in na Madžarskem, ki so vse članice Evropske unije, še vedno spopadajo

NARODNE MANJŠINE

s številnimi težavami na različnih področjih (npr.: uporaba slovenskega jezika v uradnih postopkih, organizacija izobraževanja in njegovo financiranje, dvojezične table, majhno število ur za oddaje v materinem jeziku na radiu in televiziji ipd.).

- Najresnejša težava vseh manjšin je običajno njihova »demografska podoba« oz. »demografski razvoj«, kajti število pripadnikov manjšin se običajno povsod zmanjšuje (zaradi nizke rodnosti, izseljevanja zaradi slabšega gospodarskega stanja na teh območjih, počasne asimilacije manjšin z večinskim narodom itd).
- Biti pripadnik manjšine je na svoj način danes tudi vse večja prednost, saj je na primer možnost šolanja otrok v dvojezičnih šolah vrednota, ki ni dana vsem, znanje slovenskega jezika (poleg jezika večinskega naroda države, v kateri pripadnik manjšine živi) pa odpira vse številnejša vrata marsikje v Evropi, posebej v državah na Balkanu.
- Če definicijo češkega pisatelja Milana Kundere³⁴, da je »Evropa maksimalna različnost na minimalnem prostoru«, vzamemo kot dejstvo, ima znanje jezikov vedno pomembnejšo vlogo. Vsak Evropejec naj bi se že v zgodnjem otroštvu poleg materinščine učil vsaj dveh tujih jezikov, pri čemer naj bi imelo posebno pomembno vlogo znanje jezika sosednjih regij, saj to omogoča boljše sodelovanje s sosedi, hkrati pa zagotavlja tudi premagovanje običajnih predsodkov o zaostalosti obmejnih območij.

³⁴ http://www.newyorker.com/reporting/2007/01/08/070108fa_fact_kundera / okt. 2008

STATISTIČNA ZNAMENJA

- ni pojava
- ... ni podatka
- 15+ 15 let in več

**OPREDELITVE IN POJASNILA NEKATERIH UPORABLJENIH
OSNOVNIH POJMOV IN KRATIC**

BDP	bruto družbeni proizvod
COFOG	Klasifikacija funkcij (funkcionalna klasifikacija) države
EK	Evropska komisija, Komisija
ELMD 2008	Evropsko leto medkulturnega dialoga 2008
ESPAD	(European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) - evropska raziskava o razširjenosti alkohola in preostalih drog med šolsko mladino
ESR 1995	Evropski sistem računov 1995
EU-27	27 držav članic Evropske unije
EU-25	25 držav članic Evropske unije
EU-15	15 držav članic Evropske unije
Eurostat	Statistični urad Evropskih skupnosti
HBSC	(Health Behaviour in School-aged Children) - mednarodna raziskava »Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju«
HIS	Health Interview Surveys
ISCED	(International Standard Classification of Education) Mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja
LEG	delovna skupina, European Union Leadership Group
MD	medkulturni dialog
popisi	Popisi prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v RS
Popis 2002	Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v RS v letu 2002
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UNESCO	(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organizations) – Organizacija Združenih Narodov za izobraževanje, znanost in kulturo

SEZNAM DRŽAV: IMENA IN KRATICE (ISO 3166)

Ime države	Kratika	Ime države	Kratika
SKUPAJ EU-27	EU-27	Litva	LT
Avstrija	AT	Luksemburg	LU
Belgija	BE	Madžarska	HU
Bolgarija	BG	Malta	MT
Čiper	CY	Nemčija	DE
Češka republika	CZ	Nizozemska	NL
Danska	DK	Norveška	NO
Estonija	EE	Poljska	PL
Finska	FI	Portugalska	PT
Francija	FR	Romunija	RO
Grčija	GR	Slovaška	SK
Hrvaška	HR	Slovenija	SI
Irska	IE	Španija	ES
Islandija	IS	Švedska	SE
Italija	IT	Švica	CH
Latvija	LV	Združeno kraljestvo	UK

KAKO DO STATISTIČNIH PODATKOV IN INFORMACIJ?

- **na spletnih straneh Statističnega urada RS**
www.stat.si
  - **po pošti, telefonu, telefaksu ali elektronsko**
naslov: Statistični urad Republike Slovenije,
Vožarski pot 12, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: (01) 241 51 04
telefaks: (01) 241 53 44
telefonski odzivnik: (01) 475 65 55
e-naslov: info.stat@gov.si
  - **z naročilom statističnih publikacij**
naslov: Statistični urad Republike Slovenije
Vožarski pot 12, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: (01) 241 52 84
telefaks: (01) 241 53 44
e-naslov: prodaja.surs@gov.si
  - **z obiskom v informacijskem središču**
poslovni čas: od ponedeljka do četrтка od 9.00 do 15.30
petek od 9.00 do 14.30
-

